

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI
KAMU HUKUKU YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İNTERNET ORTAMINDA KİŞİLİK HAKLARININ
İHLALİ, KORUNMASI VE BAŞVURU YOLLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yunus Emre İLALAN

100025124

İstanbul, 2022

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI
KAMU HUKUKU YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İNTERNET ORTAMINDA KİŞİLİK HAKLARININ
İHLALİ, KORUNMASI VE BAŞVURU YOLLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yunus Emre İLALAN
100025124

Danışman
Prof. Dr. Kayıhan İÇEL

İstanbul, 2022

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel ve etik kurallarına tamamiyla uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Yunus Emre İLALAN

TEŐEKKÖR

Hayatımın her anında maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, duruşu ve insanlığı ile örnek aldığım, sesini, kokusunu özlediğim, iyi ki evladığım dediğim canım babama adanmıştır.

Rahmet, hasret ve minnetle...

Yunus Emre İLALAN

ÖZET

Kişilik hakkı, kişinin sahip olduğu maddi ve manevi tüm değerleri içermektedir. Bu hak mutlak bir hak olup Anayasa ve kanunlarla koruma altına alınmaktadır. İnternet teknolojisindeki hızlı gelişme, kişilerin internette kolayca içerik oluşturabilmelerini ve bu içeriklerin çok kısa sürede çok fazla kişiye ulaşmasını sağlamaktadır. Bu durumun pek çok olumlu yönü olsa da kişilik hakkı konusunda internet ortamında ihlallerin artmasına neden olmaktadır. İnternet ortamında kişilik hakkı ihlalleri; spam, kişilerin adlarının haksız şekilde alan adı olarak kullanılması, kişisel verilerin gizliliğini ihlal, siber zorbalık gibi farklı şekillerde gerçekleştirilebilmektedir.

Günümüzde internet ortamında kişilik haklarının korunması konusunda ciddi sorunların ortaya çıkması ve yaşanan ihlaller konusundaki çözümlerin teknolojik gelişmeler karşısında yetersiz kalması söz konusu olmaktadır. Konuyla ilgili mevzuat düzenlemelerindeki eksiklikler de dikkat çekmektedir. Kaldı ki gelişen teknoloji karşısında oldukça geniş bir alanı içeren internet ortamında yaşanan her çeşit ihlale sınırlı sayıdaki hukuki düzenlemeleriyle çözüm getirilmesi oldukça güçtür. Bun durumun yanı sıra ifade ve basın özgürlüğü gibi hususlar da bazı durumlarda kişilik hakkı ihlali ile bir arada bulunabilmektedir. Teknolojinin hızlı gelişmesi, internet ortamındaki kişilik hakkı ihlallerinin nicelik ve nitelik açısından günden güne artmasına sebebiyet vermektedir.

Anahtar Kelimeler: İnternet, Kişilik hakları, İnternet Servis Sağlayıcıları, İfade Özgürlüğü.

ABSTRACT

Personality right includes all material and moral values that a person has. This right is an absolute right and is protected by the Constitution and laws. The rapid development in internet technology enables people to easily create content on the internet and these contents reach many people in a very short time. Although this situation has many positive aspects, it causes an increase in violations of personal rights on the internet. Violations of personal rights on the internet; It can be carried out in different ways such as spam, unfair use of people's names as domain names, violation of personal data privacy, cyberbullying.

Today, serious problems arise in the protection of personal rights in the internet environment and solutions for violations are insufficient in the face of technological developments. The deficiencies in the relevant legislative arrangements are also noteworthy. Moreover, it is very difficult to solve all kinds of violations experienced in the internet environment, which includes a very wide area in the face of developing technology, with limited legal regulations. In addition to this situation, issues such as freedom of expression and press freedom may coexist with the violation of personal rights in some cases. The rapid development of technology causes the violations of personal rights in the internet environment to increase day by day in terms of quantity and quality.

Keywords: Internet, Personality Rights, Internet Service Providers, Freedom of Expression.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ.....	1
1. KİŞİLİK KAVRAMI	3
1.1. Gerçek Kişiler.....	4
1.2. Tüzel Kişiler	5
2. KİŞİLİK HAKKI KAVRAMI	7
3. KİŞİLİK HAKKININ KONUSU	10
3.1. Maddi Bütünlüğe İlişkin Kişilik Hakları.....	10
3.1.1. Yaşam Hakkı.....	10
3.1.2. Vücut Bütünlüğünün Korunması Hakkı	11
3.1.3. Sağlık Hakkı	13
3.2. Manevi Bütünlüğe İlişkin Kişilik Hakları	14
3.2.1. Hürriyet Hakkı.....	14
3.2.2. Şeref ve Haysiyetinin Korunması Hakkı.....	15
3.2.3. Resim Hakkı	16
3.2.4. Sesi İzinsiz Kullanılmasının Korunması Hakkı	18
3.2.5. Adın Korunması Hakkı.....	19
3.3. Özel Hayatın Gizlilik ve Sır Çevresine İlişkin Hakkı	20
3.3.1. Kamuya Açık Alan	20
3.3.2. Özel Alan	21
3.3.3. Mahrem Alan	21
3.4. Mesleki ve Ticari Bütünlüğe İlişkin Haklar	22
3.4.1. Mesleki Şeref ve Haysiyetinin Korunması Hakkı	22

3.4.2. İktisadi Hürriyet Hakkı.....	23
3.4.3. Mesleki ve Ticari Gizlilik ve Sır Hakkı.....	24
4. İNTERNET KAVRAMI.....	25
4.1. İnternetin Tanımı	25
4.2. İnternetin Tarihçesi ve Türkiye’deki Gelişimi.....	27
5. İNTERNETİN İŞLEVİ.....	31
5.1. Elektronik Posta.....	31
5.2. Posta Listeleri ve Haber Grupları	32
5.3. Usenet.....	33
5.4. IRC (İnternet Ortamında Canlı Sohbet)	34
5.5. Telnet	34
5.6. Dosya Aktarım Protokolü	35
5.7. Dünyayı Saran Ağ (World Wide Web)	36
5.8. Sosyal Medya	38
6. İNTERNETİN AKTÖRLERİ.....	40
6.1. Telefon/Telekomünikasyon İdareleri	40
6.2. İnternet Servis Sağlayıcıları	41
6.3. İnternet Erişim Sağlayıcıları.....	42
6.4. İnternet İçerik Sağlayıcıları	43
6.5. İnternet Yer Sağlayıcıları	44
6.6. Sunucu (Server).....	46
6.7. Vekil Sunucu (Proxy Server).....	46
6.8. Usenet İşleteni	47
7. İNTERNET ORTAMINDA KİŞİLİK HAKLARININ İHLALİ	49
7.1. Alan Adları Aracılığıyla Kişilik Haklarının İhlali	49
7.2. Elektronik Posta Aracılığıyla Kişilik Haklarının İhlali	55
7.3. Web Sitelerinde Yapılan Yayınlar Aracılığıyla Kişilik Haklarının İhlali.....	60
7.4. Spam Gönderme Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali	65
7.5. E-Ticarette Reklam Aracılığıyla Kişilik Haklarının İhlali	69
7.6. Kişisel Verilerin Gizliliği.....	71
7.7. Siber Zorbalık (Cyberbullying) Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali	75

8. İNTERNET ORTAMINDA KİŞİLİK HAKLARINA YÖNELİK İHLALLERDEN KAYNAKLI DAVA YOLLARI.....	77
8.1. Ceza Davaları	77
8.1.1. Hakaret	77
8.1.2. Haberleşmenin Engellenmesi	78
8.1.3. Özel Hayatın Gizliliğini İhlal	79
8.1.4. Kişisel Verilerin İhlal Edilmesi Suçu	80
8.1.5. Bilişim Sistemine Girme	81
8.1.6. Sistemi Engelleme, Bozma, Verileri Yok Etme veya Değiştirme.....	82
8.1.7. Banka veya Kredi Kartlarının Kötüye Kullanılması	83
8.2. Hukuk Davaları	84
8.2.1. Kişilik Haklarının İhlali Halinde Koruyucu Davalar	84
8.2.1.1. Saldırının Önlenmesi Davası.....	85
8.2.1.2. Saldırıya Son Verilmesi Davası	88
8.2.1.3. Hukuka Aykırılığının Tespiti Davası	92
8.2.2. Cevap ve Düzeltme Hakkı.....	96
8.2.3. Tazminat Davası	101
8.2.3.1. Maddi Tazminat Davası.....	102
8.2.3.2. Manevi Tazminat Davası	105
8.2.4. Vekâletsiz İş Görme.....	109
8.2.5. Unutulma Hakkı	110
8.2.6. İçeriğin Yayından Çıkarılması ve Erişimin Engellenmesi.....	116
8.2.7. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Talepler.....	120
8.2.8. Siber Zorbalık Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali Halinde Başvuru Yolları ..	124
8.3. Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	125
8.4. Zamanaşımı	126
8.5. İnternet Servis Sağlayıcıların Sorumluluğu.....	127
9. ULUSLARARASI HUKUKTA KORUMA.....	130
SONUÇ.....	138
KAYNAKÇA.....	141

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
a.g.e.	: adı geçen eser
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
BTK	: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
C.	: Cilt
CGI	: Ortak Geçiş Arayüzü
E.	: Esas
FTP	: File Transfer Protocol
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HTML	: Metin İşaretleme Dili
http	: Hyper Text Transfer Protocol (Metin Aktarımı Protokolü)
ICANN	: İnternet Tahsisli Sayılar ve İsimler Kurumu
IRC	: İnternet Ortamında Canlı Sohbet
ISS	: İnternet Servis Sağlayıcıları
K.	: Karar
md.	: madde
MIT	: Massachusetts Institute of Tecnology
NSFnet	: National Science Foundation Network
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
RUDRP	: Rules for Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy
S.	: Sayı
s.	: sayfa
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
T.	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu

TCK	: Türk Ceza Kanunu
TCP/IP	: İnternet Protokolü
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UDRP	: Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy
vd.	: ve devamı / ve diğerleri
vs.	: ve saire
VRML	: Sanal Gerçeklik Modelleme Dili
WIPO	: World Intellectual Property Organization (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü)
www	: World Wide Web
XDSL	: Geniş bantlı internete erişim hizmetleri

GİRİŞ

Günümüz modern hukuk sistemlerinde kişiler, en önemli hukuk s jeleridir. Bu nedenle kişilik haklarının korunması konusunda çeşitli düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemeler genel olarak ulusal boyutta olsa uygulamada birliği sağlamak adına uluslararası metinlerde de kişilik haklarının korunmasına yer verilmiştir.

Kişilik hakları, kişilerin insan olmasından kaynaklı devredilmez ve vazgeçilmez haklardandır. Bu haklar her türlü ihl le karşı koruma altına alınmıştır. Hukuk sistemleri kişilik haklarını hem üçüncü kişilerin saldırılarına hem de kişinin kendisine karşı korumaktadır.

Kişilik hakları, en çok saldırıya uğrayan haklardandır. Özellikle günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte internet ortamında kişilik haklarına yönelik saldırılara sıklı a rastlanmaktadır. Bu saldırıların güncelliği ve internet ortamının genişliği, saldırıyı gerçekleştirenlerin tespitini zorlaştırmaktadır. İnternet ortamındaki serbestliğin kişilik haklarının korunabilmesi için kısıtlanması oldukça güçtür. Bu nedenle başkalarının haklarına yönelik olarak gerçekleştirilen müdahaleler artarak varlığını sürdürmektedir.

Günümüz bilgi dünyasında kişisel verilerin internet ortamında iletimi gerçekleştirilmektedir. Teknolojik anlamda yaşan bu gelişmeler, verilerin güvenliği konusunda yeni sorunları ortaya çıkarmaktadır. Toplumlar, teknolojide yaşanan hızlı gelişimlere yönelik sorunlara çözüm üretme noktasında sıkıntı yaşayabilmektedirler. Özellikle hukuk sistemlerinin teknolojik gelişmeler karşısındaki mevzuat yapma hantallığı, günümüz sorunlarının çözümünü daha da zorlaştırmaktadır. Konuyla ilgili caydırıcılığın bulunmaması ise kişilik haklarına yönelik saldırıların artarak gerçekleştirilmeye devam etmesine neden olmaktadır.

İnternet ortamının serbestliği, anonim olarak gerçekleştirilen saldırılarda saldırıyı gerçekleştiren kişinin tespitinin gl, tüzel kişilerin kişilik hakları konusunda yaşanan sorunlar gibi hususlar, internet ortamında kişilik haklarının korunmasını zorlaştırmaktadır.

Çalışmamızın konusunu “İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali, Korunması ve Başvuru Yolları” oluştırmaktadır. Bu kapsamda çalışmamızda öncelikle kişilik ve kişilik hakkı kavramı ele alınmıştır. Sonrasında internet kavramı, internetin işlevi ve internet aktörlerine değinilmiştir. Bu bilgilendirici açıklamalardan sonra internet ortamında kişilik haklarının nasıl ihlal edilebildiğine yönelik yollar ayrı başlıklar halinde incelenmiştir. İnternet ortamında kişilik haklarına yönelik ihlallerden kaynaklı dava yolları, kapsamlı şekilde irdelenmiştir. Bu başlık altında önce ceza davaları, sonra hukuk davaları konusunda bilgi verilerek en son kapsamda internet servis sağlayıcıların sorumluluğuna değinilmiştir. Son olarak ise uluslararası hukukta internet ortamında kişilik haklarının korunması konusuyla ilgili düzenlemeler incelenerek çalışma sonlandırılmıştır.

1. KİŞİLİK KAVRAMI

Hukuki anlamda kişilik kavramının anlaşılabilmesi için öncelikle kişi kavramının incelenmesi gerekmektedir. Bu anlamda kişi; “*insan, kimse, şahıs, eş, koca, erkek, bir eserdeki (hikâye, roman, oyun) kimse, çekimli fiiller ve zamirlerde konuşmakta olan, dinleyici olan ya da sözü edilen şahıs, varlık*” şeklinde tanımlanmaktadır¹.

Kişi kavramının Latince “persona” kelimesinden türediği kabul edilmektedir. Bu kelime Latince maske anlamına gelmektedir. Dolayısıyla kişi kavramı çok eski zamanlardan beri kullanılmakta olan bir kavramdır. Kişilik kavramı ise kişi kavramına göre nispeten daha yeni bir kavramdır². Hukuki anlamda kişi, haklara sahip olan ve borçlara ehil olan şahısları ifade eder. Kişilik ise, kişi kavramını kapsayan ve kişilerin bireysel değerlerinden oluşan bütündür. Bu anlamda kişilerin maddi bedensel değerleri arasındaki yaşamı ve sağlıklı olma özelliği, manevi değerleri arasındaki onur, saygınlık ve özgürlük gibi özellikleri kişilik kavramını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra kişiye ait ticari ve mesleki değerlerin tamamının da kişilik kavramı içerisinde yer aldığı ifade edilmektedir³. Sonuç olarak kişilik, hukuk düzeni tarafından korunmaya değer bulunan maddi, manevi ve hukuksal niteliğe sahip varlıkların tamamı şeklinde tanımlanabilir. Kişilik kavramının hukuki olarak sonuç doğurabilmesi için kişi kavramının varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Zira kişilik kavramı dolayısıyla ortaya çıkan hakların öznesi kişidir⁴.

Türk Medeni Kanunu kapsamında kişiler “gerçek” ve “tüzel” kişiler olarak ikiye ayrılmaktadır. Gerçek kişiler Türk Medeni Kanunu’nun Birinci Kitabının

¹ Özcan Hüseyin, **Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü**, 7.baskı, İstanbul: Alfa Yayınları, 1993, Kişi maddesi; <http://www.tdk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 20.12.2020)

² Serap Helvacı, **Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar**, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2001, s. 3.

³ Jale G. Akipek, Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, **Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku C: 1**, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2018, s. 339.

⁴ Mustafa Dural ve Tufan Ögüz, **Türk Özel Hukuku Cilt II, Kişiler Hukuku**, 16. Bası, İstanbul: Filiz Kitapevi, 2017, s.5.

Birinci Kısımında (madde 8 ila 46 arasında), tüzel kişiler ise İkinci Kısımda (madde 47 ila 117 arasında) düzenlenmektedir.

1.1. Gerçek Kişiler

Hukuken gerçek kişiler kavramı ile insanlar kastedilmektedir. Ancak tarihsel açıdan bakıldığında bütün insanların “kişi” olarak kabul edilmedikleri, yani hukuki olarak her insana kişilik tanınmadığı görülmektedir. Roma Hukuku açısından insanların köleler ve hürler olarak ikiye ayrıldıkları bilinmektedir. Buna göre köleler, Roma Hukukunda kişi olarak kabul edilmemekte ve kendilerine hak ve fiil ehliyeti tanınmamaktadır. Bir anlamda eşya olarak görülen kölelerin Roma Hukukundaki kişilik haklarından yoksun olmaları, tarihsel açıdan uzun bir süre devam eden bir sorun olarak görülmektedir⁵. Çağdaş hukuk sistemlerinde ise gerçek kişiler açısından bütün insanların eşit olarak değerlendirildiği bilinmektedir. Buna göre bütün insanlar kişi olarak kabul edilir. Türk Medenî Kanunu’nda da her insanın hak ehliyetine sahip olduğu belirtilmekte ve bu açıdan insan kelimesi kullanılmaktadır. Bütün canlılar içerisinde insanın hukuken kişi olarak değerlendirilecek tek varlık olduğu vurgusu yapılmaktadır⁶.

Bugünkü modern hukuk sistemlerinin en temel ilkelerinin başında kişiler arası eşitlik ilkesi gelmektedir. Bunun yanı sıra insanların eşit haklara sahip olma düşüncelerinin ortaya çıkması çağdaş hukukun da başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Söz konusu düşüncenin yerleşmesi de çağdaş hukukun ve kişilik haklarının yaygınlaşmasını sağlamıştır. Böylece insanların tamamı hak ve fiil ehliyetine sahip kişiler olarak değerlendirilmeye başlanmış ve köleler de bu konuma ulaşarak gerçek anlamda insan olarak değer görmüşlerdir. Sonuçta eşitlik ilkesinin kişilik hakları bakımından vazgeçilmez bir ilke olduğu öngörülmüştür⁷.

⁵ Özcan Karadeniz Çelebican, Roma Hukuku, 7. Basım, Ankara: Turhan Kitabevi, 2000, s. 129.

⁶ 8/12/2001 Tarih ve 24607 Sayılı Resmi Gazete ile 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu md.8.

⁷ Hüseyin Hatemi, **Kişiler Hukuku**, İstanbul 2017, s.2.

Sadece insan olmak, gerçek kişilik için yeterli görülmektedir. Bunun yanı sıra insanların arasında mevcut ruhsal, fiziksel, kültürel, ekonomik ve sosyal farklılıkların kişilik kavramının tayin edilmesinde rol oynamadığı belirtilmektedir⁸. Hatta vatansızlık durumunun dahi kişilik kazanmaya engel teşkil etmediği ifade edilmektedir. Bir kişinin hangi devletin vatandaşı olduğu tayin edilemediği durumlarda vatansızlık hali ortaya çıkacaktır. Ancak bu durumda da kişinin medeni haklardan yararlanması engellenemeyecek, tabiiyeti belirli olan kişiler gibi bu haklardan yararlanmaya devam edebilecektir⁹. Gerçek kişiler ile ilgili hükümler, genel itibariyle Türk Medeni Kanunu'nun 8 ila 46. maddeleri arasında düzenlenmektedir.

1.2. Tüzel Kişiler

Hukuk düzeni tarafından kendisine başlı başına bir kişilik tanınan, belirli bir amaç etrafında bir araya gelmiş mal ya da kişi topluluklarına tüzel kişi denir. Tüzel kişiliğe sahip olan mal ya da kişi toplulukları, toplumsal yaşamın ortaya çıkardığı çeşitli ihtiyaçların giderilmesi amacıyla gerçek kişilerin güçlerini birleştirmesi neticesinde doğmuşlardır. Yani tüzel kişiler, gerçek kişiler gibi biyolojik anlamda bir varlığa sahip değildirler¹⁰. Gerçek kişi yararına, hukuk düzeni tarafından kabul edilen bir varsayım olan tüzel kişiler, çok farklı şekillerde görülebilmektedirler. Esasen tüzel kişiler, gerçek kişilerin ölümlü varlıklar olması dolayısıyla ölümleri ya da amaca hizmet iradelerinin tüzel kişiliği etkilememesi için kurulmuşlardır. Zira tüzel kişiler, kendilerini ortaya koyan gerçek kişilerden bağımsız bir hak ehliyetine sahiptirler¹¹.

⁸ Abdülkadir Arpacı, **Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler)**, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2000, s. 2.

⁹ Şakir Berki, **Medeni Hukuk Umumi Esaslar Şahıs Ve Aile Hukuku**, Ankara: Yargıçoğlu Matbaası, 1961, s. 45.

¹⁰ Dural ve Ögüz, a.g.e., s.8.

¹¹ Hatemi, a.g.e. s.2.

Tüzel kişilik kavramı, devamlı bir hedefe yönelmiş olan örgütlenme ve hukuk düzenince bu örgütlenmeye tüzel kişilik sıfatının tanınmasına ilişkin zorunlu unsurları barındırmaktadır¹².

Tüzel kişilerin temel olarak iki kategoriye ayrıldığı görülmektedir. Bunlar; anonim şirket, limited şirket, komandit şirket, kooperatifler, dernekler ve vakıflar olarak özel hukuk tüzel kişileri ile kamu hukuku tüzel kişileridir. Tüzel kişilerin de gerçek kişiler gibi medeni hakların süjesi olarak kabul edildiği ifade edilmektedir. Ancak yaradılış itibarıyla hakların bazıları yalnızca gerçek kişi olan insanlara özgü düzenlenmiştir. Ayrıca tüzel kişilere ait hak ve fiil ehliyetlerinin tüzel kişilik amaçlarıyla ilgili olarak da sınırlandırılabilmesi öngörülmektedir¹³.

Türk Medeni Kanunu kapsamında tüzel kişilere ilişkin düzenlemeler önce genel olarak 47 ila 117. maddeler arasında düzenlenmektedir. Bu kapsamda 47 ila 55. maddeler arası tüzel kişiler ile ilgili genel hükümler, 56 ila 100. maddeler arasında dernekler ve 101 ila 117. maddeler arasında da vakıflara ilişkin hükümler düzenlenmektedir. Bunun yanı sıra vakıf ve dernekleri ilgilendiren özel kanunlar da mevcuttur. Bunların başlıcaları; 5737 Sayılı Vakıflar Kanunu ve 5253 Sayılı Dernekler Kanunu'dur.

¹² Dural ve Ögüz, a.g.e., s.209.

¹³ Arpacı, a.g.e., s.3.

2. KİŞİLİK HAKKI KAVRAMI

Kişilik kavramının temelinde yer alan kişisel değerlerin kişilik hakkı tanımında kendisine yer bulduğu bilinmektedir. Ancak öğretilerde kişilik hakkına yönelik olarak ortak bir tanımın olmadığı da ifade edilmektedir¹⁴. Öğretilerde kişilik haklarına ilişkin net bir tanımının olmamasının sebebi, bu hakkı meydana getiren değerlerin genel bir ifadeyle belirtilmesinden ya da bu değerlerin teker teker sayılmasından kaynaklandığı görülmektedir. Genel olarak kişilik hakkı ise kişilerin kişi olması dolayısıyla sahip oldukları, onları başkalarından ayıran değerler bütünüdür. Söz konusu hak, kişileri korumayı hedefleyen ve onları savunmaya yarayan bir hak türüdür¹⁵. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre ise kişilik hakları, kişilerin kendi özgür ve bağımsız varlıklarının bütünlüğünü koruyan, herkese karşı ileri sürülebilen ve Anayasa'dan kaynağını alan haklardır. Dolayısıyla kişilik haklarının Anayasal güvence altında olan mutlak haklar oldukları belirtilmektedir¹⁶.

Kişilik hakları içerik açısından değişkenlik gösteren haklardır. Söz konusu değişkenlik, kişilik haklarına yapılan saldırıların şeklinde de kendini gösterir. Zamanın, teknolojinin ve toplumun gelişim göstermesi, bu değişkenliğin ortaya çıkmasını sağlayan en temel etkenlerdendir. Kişilik haklarının genel kabul gören bir tanımının bulunmamasının bir nedeni de bu değişkenlik halidir¹⁷.

Kişilik haklarının yalnızca gerçek kişiler tarafından kullanılabilen olan haklar olmadığı, tüzel kişilerin de kişilik haklarına sahip olabilecekleri ifade edilmektedir. Bu bakımdan tüzel kişiler, gerçek kişilerin sahip olabileceği sağlık,

¹⁴ M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir, **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, 16. Basım, İstanbul: Filiz Kitapevi, 2016, s. 164; Ahmet Kılıçoğlu, **Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk**, 5. Basım, Ankara: Turhan Kitapevi, 2016, s. 4.

¹⁵ Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, a.g.e., s.161.

¹⁶ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 09.04.1982 tarih ve E.:1981/4-56 ile K.: 1982/348 sayılı kararı: www.sinerjimevzuat.com.tr, (Erişim Tarihi:31.12.2020).

¹⁷ Dural ve Ögüz, a.g.e., s.8; Kılıçoğlu, a.g.e., s.4.

hayat ve vücut bütünlüğü gibi maddi bedensel değerler dışındaki kişilik haklarına sahiptirler. Dolayısıyla hak ehliyeti bakımından muhakeme hukuku alanında görülen davalarda tüzel kişilerin taraf ehliyetine sahip oldukları kabul edilmektedir¹⁸.

Kişilik hakları hukuki işlemler ve haksız fiiller doğrultusunda ihlal edilebilirler. Türk Medeni Kanunu'nun 23. ve 24. maddelerinde söz konusu ihlal durumları düzenlenmektedir. Buna göre ihlale konu olacak bir olayın ortaya çıkması durumunda kişiliğe ilişkin değerlere yapılan saldırının hukuka aykırılığı somut olayın özellikleri dikkate alınarak incelenmelidir. Karşılıklı olarak çatışan menfaatler açısından olayın kendine has özellikleri ayrıntılı şekilde ele alınmalıdır¹⁹.

Öğretide kabul gören kişilik haklarının genel özellikleri ise şu şekilde sıralanmaktadır:

- Kişilik hakları mutlak haklar arasında kabul edilen haklardandır. Bu nedenle kişilik hakları herkese karşı ileri sürülebilir²⁰. Kişilik hakları, başka kişilerden hukuki işlem yapılmasını talep etme hakkı değil; kişisel değerlere müdahale edilmesini önleme ve kişilerin yaşam alanının korunması hakkını içermektedir. Zira kişiler, kendilerine ait olan kişilik haklarının tanınması ve bunlara saygı gösterilmesini herkesten talep edebilirler²¹.
- Kişilik hakları, maddi değer olarak değerlendirilemedikleri için şahıs varlığı haklarının arasında görülmektedir. Ancak kişilik haklarının mal varlığı hakları kapsamında değerlendirilmemesi, bu hakların üzerinde mal varlığına dayalı etkilerin ortaya çıkmayacağı anlamına gelmez. Türk Medeni Kanunu'nun 25. maddesinde de belirtildiği üzere kişilik haklarına yönelik saldırı sonucunda ortaya çıkan manevi zararın da tıpkı maddi zararda olduğu gibi karşı taraftan tazminat yoluyla talep edilebileceği ifade edilmektedir.

¹⁸ Doruk Gönen, **Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2011, s.30.

¹⁹ Serap Helvacı, **Gerçek Kişiler**, İstanbul: Legal Yayınevi, 2017, s.24-25.

²⁰ Aydın Zevkliler, Şeref Ertaş, Ayşe Havutçu, M. Beşir Acabey ve Damla Gürpınar, **Yeni Medeni Kanuna göre Medeni Hukuk (Temel Bilgiler)**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2018, s. 95.

²¹ Mehmet Beşir Acabey, "Basın Özgürlüğü ve Bu Özgürlüğün Bir Sınırı olarak Kişilik Hakkı", **Journal of Yasar University**, Cilt:8, Özel Sayı, 2013, s.12.

Yani kişilik hakkının ihlal edilmesi sonucunda maddi neticelerin ortaya çıkması, söz konusu hakkın şahıs varlığı hakkı olmasına engel teşkil etmeyecektir²².

- Kişilik hakları, bu haklara sahip olan kişilere sıkı sıkıya bağlı olan haklardır. Kişilerin doğumuyla başlayan söz konusu haklar, kişilerin ölümüyle sona ermektedir. Bu kapsamda kişilik haklarının başka bir kişiye devri mümkün değildir²³. Bu haklar sadece sahibi olan kişilerce kullanılabilir. Kişilik haklarından vazgeçilmesi ya da bu hakların zamanaşımına uğraması söz konusu olamaz. Aynı şekilde kişilik hakları için herhangi bir hak düşürücü süre de öngörülemez. Ancak kişilik haklarına yapılan saldırılardan ötürü doğan alacak haklarının zamanaşımına ve hak düşürücü sürelerle tabi olması mümkündür. Kişilik hakları, devredilemedikleri için bir borç karşılığında icra takibine konu edilemez, haczedilemez ve iflas masasına konulamazlar. Ancak kişilik haklarına saldırı dolayısıyla tazminat borcunun doğması durumunda icra takibine konu olabilirler²⁴.
- Kişilik hakları, fikri ve ayni haklardan farklı olarak her hangi bir objeye sahip olmayan ve “sınırlı sayılı olma” ilkesine tabi olmayan haklardır. Zira kişiliğin herhangi bir obje ile eşit tutulamayacak kadar soylu bir varlık olduğu ve bu nedenle her hangi bir hakkın objesi sayılamayacağı öngörülmektedir²⁵.
- Kişilik hakları, kişilerin maddi ve manevi açıdan ellerinde tuttukları ve ekonomik bütünlük ile sahip oldukları haklardır. Kişilik hakları kişinin ölümü ile sona erdiği için mirasçılara intikal etmez. Ölüm sonrasında ölen kişinin kişilik hakları ile bu haklara saldırılmasından söz edilemez. Bunun yanı sıra ölen kişinin yakınlarının kişilik haklarına saldırı söz konusu olabilir. Böyle bir durumda ölen kişinin yakınları tarafından cesede yapılan saldırılar

²² Kılıçoğlu, a.g.e., s.8.

²³ Akipek, Akıntürk ve Ateş, a.g.e., s.347. ; Zevkliler vd. a.g.e., s.95.

²⁴ Doğan Bülent Belli, **Basın Yolu ile Kişilik Haklarına Saldırılardan Doğan Hukuki Sorumluluk**, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2008, s.31.

²⁵ Rona Serozan, **Medeni Hukuk (Genel Bölüm, Kişiler Hukuku)**, 4. Basım, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013, s.454.

karşısında TMK m. 24- 25 hükümlerince dava açılabilir²⁶. Zira kişilik hakkı sahibinin ölümü sonrasında onun yakınları, ölen kişinin onur ve şerefine, sır çevresine ve cesedine yöneltilecek saldırıları önleme hususunda kişilik haklarına sahiptirler. Söz konusu hak, ölen kişinin anısına saygıdan kaynaklanan ve bizatihi yakınları tarafından kullanılabilen özel nitelikte bir kişilik hakkını doğurmaktadır²⁷.

3. KİŞİLİK HAKKININ KONUSU

Yukarıda da bahsedildiği üzere kişilik haklarının içeriğine ilişkin olarak sınırlı sayılı olma ilkesi geçerli değildir. Kişilik hakları, kişilerin maddi ve manevi bütünlüğüne ilişkin olabileceği gibi, özel hayatına ve mesleki faaliyetlerine ilişkin de olabilir. Bu bölümde öğretilde kabul gören başlıca kişilik hakları, bu başlıklar altında incelenmeye çalışılacaktır.

3.1. Maddi Bütünlüğe İlişkin Kişilik Hakları

3.1.1. Yaşam Hakkı

Yaşam hakkı, kişilik haklarının içerisindeki en temel hak özelliğini taşımaktadır. Bunun yanı sıra yaşam hakkı, maddi bütünlüğe ilişkin kişilik haklarının başında gelmektedir. Zira kişilere maddi anlamda yaşam hakkı tanınmaksızın onlara diğer kişilik haklarını tanımanın anlamı yoktur. Bu açıdan sağlıklı yaşama hakkı, vücut bütünlüğü hakkı, şeref ve haysiyet hakkı gibi hakların uygulanması için öncelikle kişilere yaşam hakkının tanınmış olması gerekmektedir²⁸.

Maddi anlamda kişisel değerlerin en önemlisi olarak kabul edilen yaşam hakkı, kişilerin ruhsal ve fiziksel bütünlüğünün korunabilmesi, bu bütünlüğün

²⁶ Helvacı, a.g.e., s. 48.

²⁷ Akipek, Akıntürk ve Ateş, a.g.e., s.347.

²⁸ Habip Oğuz, **İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali Ve Korunması**, 2. Basım, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012, s.14.

sürdürülebilmesi ve mevcudiyetini çeşitli saldırılar karşısında muhafaza edebilmesini kapsamaktadır²⁹. Kişilik hakları bireylerin ölümü ile sonra erdiği için yaşam hakkının ve kişisel değerlerin mevcudiyeti bakımından kişilerin yaşamaları gerekmektedir. Yaşam hakkı herkese eşit olarak sunulan bir haktır. Söz konusu hakkın üzerinde üçüncü kişiler tarafından herhangi bir tasarruf yapılması mümkün değildir. Aynı şekilde kişinin kendi yaşam hakkı üzerinde de tasarruf yetkisinin olmadığı ileri sürülmektedir³⁰.

Yaşam hakkı üzerinde herhangi bir tasarrufun yapılması hukuken yasaklanmış olsa da, kişinin kendi yaşamına son vermesi (intihar) suç olarak değerlendirilmemektedir. Bu durumun yaşam hakkı üzerinde tasarruf yapılmasını mümkün hale getirdiği anlamına gelmeyeceği savunulmaktadır. Zira intihar teşebbüsünde bulunan kişi ölmemiş olabilir. Bu halde kişinin cezalandırılması, onu kendini öldürmeye teşvik edecektir³¹.

Yaşam hakkı, kişilerin en temel hakkı olması hasebiyle Avrupa İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde güvence altına alınmıştır. Buna göre herkes, yaşama, özgür olma ve kişi güvenliği hakkına sahip olma konusunda eşit şekilde korunmaktadır. Yaşam hakkı Anayasa tarafından da güvence altına alınmış bir hak olarak görülmektedir. Bu kapsamda Anayasanın 17. maddesine göre: “*Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.*” denilmekte ve yaşam hakkı anayasal güvence altına alınmaktadır.

3.1.2. Vücut Bütünlüğünün Korunması Hakkı

Vücut bütünlüğünün korunması hakkı, kişilik haklarının ilk olarak ortaya çıktığı alanı korumaktadır. Zira vücut bütünlüğü, kişilerin fiziksel, biyolojik ve maddi açıdan tam anlamıyla bütünlük sağladığı ve somut olarak tezahür ettiği bir durumdur. Kişilerin vücut bütünlüğünün dokunulmaz olması, onların fiziksel ve

²⁹ Helvacı, a.g.e., s.101.

³⁰ Zevkliler vd. a.g.e., s.402.

³¹ Arpacı, a.g.e., s.110.

biyolojik olarak sağlam olmasını ifade etmektedir³². Kişilerin bedensel bütünlükleri, onların yaşamı kadar önemli kabul edilmektedir. Bu açıdan vücut bütünlüğünün korunması hakkı, yaşam hakkının uzantısı olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla vücut bütünlüğünün korunması hakkı, diğerk kişisel değerkler gibi kişilik hakları çerçevesinde ele alınmaktadır. Kişilerin vücut bütünlüğünü meydana getiren herhangi bir organlarına yönelen hukuksuz saldırılar, kişilik haklarına yapılan saldırı niteliğı taşımaktadır³³.

Yaşam hakkı ile vücut bütünlüğünün korunması hakkı arasında karşımıza çıkan en temel fark; yaşam hakkına yapılan müdahalelerin her halükarda hukuka aykırı olması, ancak vücut bütünlüğüne yapılan müdahalelerde hukuka uygunluk sebeplerinin olabileceğidir. Bu bakımdan vücut bütünlüğüne ilişkin müdahalelerde ilgili kişinin rızasının varlığı ya da söz konusu müdahalenin türü, hukuka aykırılığı ortadan kaldıracılabilmektedir. Kişinin rızası doğrultusunda vücut bütünlüğüne yapılan müdahaleler, vücut bütünlüğünün korunması hakkını ihlal etmeyecektir. Aynı şekilde bir zorunluluk dolayısıyla vücut bütünlüğüne yapılan müdahalelerin de hukuka aykırılığından söz edilemeyecektir. Örneğın, kişi sağığı açısından vücut bütünlüğüne ilişkin olarak yetkili kişilerce yapılan müdahaleler hukuka aykırı kabul edilemeyecektir³⁴.

Kişi, kendisini meydana getiren organlar, dokular ve diğerk bedensel değerkler üzerinde mutlak olarak bir kişilik hakkına sahiptir. Kişinin vücudunda olan organlar, onun bedensel bütünlüğünü meydana getirmektedir. Vücuda sonradan eklenmiş olan ortopedik parçalar ile protezlerin vücut bütünlüğü kapsamında değerklendirilmesi için bunların insan vücuduyla sıkı biçimde bağılılığının olması gerekir. Ayrıca başka birinin vücudundan ayrılan ya da ameliyat ile alınan herhangi bir organın da kişilik

³² Dilara Yüzer, *1982 Anayasa'sında Basın Özgürlüğü Karşısında Kişilik Hakkı ve Korunması*, Ankara: Legal Kitabevi, 2013, s.103.

³³ Doğan Bülent Belli, *Basın Yolu İle Kişilik Hakkına Saldırılarından Doğan Hukuki Sorumluluk*, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2008, s.31.

³⁴ Dural ve Öğüz, a.g.e., s.105.

hakkı kapsamında olmadığı ileri sürülmektedir. Zira söz konusu organın vücut bütünlüğünün korunması hakkı ile bağlantısının olmadığı savunulmaktadır³⁵.

Kişilerin vücudundan ayrılmış olan organları mali anlamda bir değer taşıyor ise (saç gibi), bunlar yalnızca eşya niteliğinde korunmaktadırlar. Yani bunlara yapılan saldırılar, kişilik haklarına yapılan saldırı niteliği taşımamakta, eşyaya yapılan saldırı niteliği taşımaktadır³⁶.

Genel olarak vücut bütünlüğüne ilişkin müdahalelerde kişinin rızasının olması ya da müdahalenin türünün hukuki olması durumlarında hukuka aykırılık durumunun ortadan kalkacağı ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra meşru müdafaa ve zorunluluk hallerinde de vücut bütünlüğüne yönelen müdahalelerin hukuka aykırı sayılamayacağı öngörülmektedir³⁷. Vücut bütünlüğünün korunması hakkı ilk olarak İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi kapsamında düzenlenmiştir³⁸. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde de benzer şekilde "işkence yasağı" başlıklı maddeyle vücut bütünlüğü hakkının korunması amaçlanmıştır³⁹. İlgili maddeler kapsamında kişilerin vücut bütünlüğü hakları hem devletlerin hem de üçüncü kişilerin saldırılarına karşı güvence altına alınmaktadır. Türk Hukuku bakımından Anayasa'nın 17. maddesi ile Türk Medeni Kanunu'nun 24 ve 25. maddelerinde ve Türk Ceza Kanunu'nun 86 vd. maddelerinde vücut bütünlüğü hakkının güvence altına alındığı görülmektedir.

3.1.3. Sağlık Hakkı

Dünya Sağlık Örgütü, sağlık kavramını "*yalnızca sakatlık ve hastalığın olmaması değil, beden, ruh ve sosyal açıdan da tam bir iyilik hali*" şeklinde tanımlamaktadır. 1946'da Dünya Sağlık Örgütü'nün temel belgesinde yapılan bu

³⁵ Belli, a.g.e., s.31.; Yüzer, a.g.e., s.103.

³⁶ Zevkliler vd., a.g.e., s.403.

³⁷ Bilge Öztan, **Medeni Hukuk'un Temel Kavramları**, 38. Bası, Ankara: Filiz Kitabevi, 2013, s.125.

³⁸ İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 5. maddesinde: "*Hiç kimseye işkence yapılamaz, zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz ve ceza verilemez*". Denilmektedir.

³⁹ Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5. maddesinde: "*Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz*". Denilmektedir.

tanıma daha sonra “sosyal ve ekonomik olarak üretici bir yaşam sürebilme” ibaresi de eklenmiştir⁴⁰.

Kişilerin sağlık hakları da maddi varlığa ilişkin kişilik hakları arasında kabul edilen haklardandır. Söz konusu hak, vücut bütünlüğünün korunması hakkına benzemektedir. Ancak bazı yönleriyle söz konusu haktan ayrılmaktadır. Bu anlamda vücut bütünlüğü hakkı, kişilerin yaradılışından itibaren sahip oldukları organik ve doğal bütünlüğü ifade etmekten ziyade sağlık hakkı; söz konusu bütünlüğün, insanın organizması içerisinde düzenli bir şekilde işleyişini ifade etmektedir⁴¹.

Sağlık, vücudun içerisinde yer alan organ ve dokuların doğal fonksiyonları doğrultusunda herhangi bir aksama olmaksızın çalışmasını kapsamaktadır. Kişilerin ruhsal sağlıkları da sağlık hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Bunların biri bozulduğu takdirde diğeri de bu durumdan olumsuz etkilenir. Bu anlamda kişilerin bedensel ve ruhsal sağlıklarını bozucu nitelikteki fiiller hukuka aykırı kabul edilmektedir⁴².

3.2. Manevi Bütünlüğe İlişkin Kişilik Hakları

3.2.1. Hürriyet Hakkı

Hürriyet hakkı, kişilerin insan olmaları dolayısıyla sahip oldukları manevi kişisel değerlerden biridir. Bu açıdan insan, salt insan olması nedeniyle bir takım özgürlüklere sahiptir. İç hukuk düzenlemeleri kapsamında kişilerin sahip oldukları bu özgürlükler, Anayasa başta olmak üzere diğer özel kanunlarla güvence altına alınmaktadır⁴³.

Hak ve fiil ehliyetlerinin kişilik hakları kapsamında korunması dolayısıyla herkes, hayatına ilişkin faaliyetlerini serbest şekilde düzenleme hürriyetine sahiptir.

⁴⁰ Coşkun Kesgin ve Ahmet Topuzoğlu, “Sağlığın Tanımı; Başa çıkma”, **Journal of İstanbul Kültür University**, S. 3, 2006, s. 47.

⁴¹ Zevkliler vd. a.g.e., s.97.

⁴² Oğuz, a.g.e., s.17.

⁴³ Belli, a.g.e., s.32-33.

Söz konusu özgürlük, kişilerin diledikleri yerde kalmaları, diledikleri yerden ayrılmaları, istedikleri mesleği icra etmeleri, sözleşme yapmaları, derneğe üye olmaları, malvarlıkları üzerinde serbestçe tasarrufta bulunmaları ve sosyal hayatlarını diledikleri gibi düzenlemelerini kapsamaktadır⁴⁴.

Hürriyet hakkı, Anayasal güvence altında olan bir hak olmasının yanı sıra sınırsız bir hak olarak değerlendirilmemektedir. Kamu hukuku ve özel hukuk normları çerçevesinde özgürlüklerin sınırlandırılması mümkündür. Ancak söz konusu sınırlandırmaların objektif ölçülere sahip olması gerekmektedir. Özgürlüklerin sınırlandırılmasının kişilere özgü alanları ihlal etmemesi esastır. Kişiler, hukuk düzeni tarafından kendilerine tanınan alanda serbestçe karar vermekte, özgür ve korkusuzca hayatlarını sürdürmektedirler. Kişilerin sahip oldukları manevi değerler, söz konusu alanın oluşmasına bağlıdır. Zira özgürlüğün sınırsız olmasının onun önemini ortadan kaldıracağı açıktır⁴⁵.

3.2.2. Şeref ve Haysiyetinin Korunması Hakkı

Şeref ve haysiyet kavramları manevi bütünlüğe ilişkin kişilik haklarının önemli unsurları arasındadır. Söz konusu kavramlar, kişilerin toplumca objektif biçimde değerlendirilmeleri neticesinde sahip oldukları manevi değerlerin bütünü ifade etmektedir. Kişiler şeref ve haysiyet gibi manevi değerleri hem doğuştan, hem de sonradan yetenek ve becerileriyle elde edebilmektedirler. Kişilerin toplumca değerlendirilmesi, yalnızca onların insan olmalarıyla sahip oldukları değerlere yönelik değildir. Bunun yanı sıra kişilerin yetenek ve davranışlarıyla da ilgilidir. Ayrıca söz konusu değerlendirme, kişilerin etik yönlerini de ortaya koyabilmektedir⁴⁶.

Şeref kavramı, kişilerin doğuştan sahip oldukları manevi değerlerin tamamını kapsamaktadır. Şeref, bir insanın kendisine karşı beslediği içsel değeri, iyi duyguyu

⁴⁴ Oğuzman, Seliçi ve Oktay, a.g.e., s.167.

⁴⁵ Ömer Faruk Tüfek, **Basın Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Bu İhlale Karşı Özel Hukuk, Ceza Hukuku ve İ.H.A.S. Koruması**, İkinci Tıpkı Basım, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007, s.25.

⁴⁶ Kılıçoğlu, a.g.e., s.61.

(iç şeref) ve diğer insanların o kişiye karşı gösterdiği saygı ve değeri (dış şeref) ifade etmektedir. Haysiyet ise başkaları tarafından kişiye karşı gösterilen saygıyı ifade etmektedir.⁴⁷ Bu açıdan haysiyet, kişiler tarafından sonradan sahip olunan manevi değerleri kapsamaktadır⁴⁸.

Kişiye ilişkin şeref ve haysiyet hakkı ise kişilerin doğuştan sahip oldukları temel kişisel haklardan biridir. Sosyal hayatta kişilerin şeref ve haysiyet haklarına ilişkin saldırıların hukuk düzeni tarafından önlenmesi esastır. Zira bu hak dolayısıyla hiçbir kişi başka bir kişiden üstün görülemez. Toplumun bir kesimi tarafından yapılan subjektif değerlendirmelere hukuk düzenince değer atfedilemez. Anayasanın 17. maddesi kapsamında kişilere insan haysiyetiyle bağdaşmayacak cezaların verilemeyeceği belirtilmekte ve söz konusu hak Anayasal güvence altına alınmaktadır⁴⁹. Aynı zamanda Türk Ceza Kanunu'nun ikinci kitabının, ikinci kısmının, Şerefe Karşı Suçlar başlıklı sekizinci bölümünde 125-131. maddeler arasında düzenlenmiş ve yaptırıma bağlanmışır.

Şeref ve haysiyet hakkı, nispi bir haktır. Bu açıdan hâkim, önüne gelen somut olaylarda şeref ve haysiyet hakkına yönelik bir saldırı olup olmadığını, zamanın ve mekânın ahlaki değerlerine göre tespit etmek durumundadır. Bunun yanı sıra her insanın asgari düzeyde bir insanlık şerefine olduğu kabul edilmekte ve bunun hukuki olarak korunması gerektiği vurgulanmaktadır⁵⁰.

3.2.3. Resim Hakkı

Resim, kişilerin dış dünyaya yansıtılan görünümüdür. Bu görünümün kişileri diğerlerinden farklılaştırdığı ifade edilmektedir. Kişilerin resimler üzerindeki haklarına yapılan saldırılar, onların kişilik haklarına saldırı olarak

⁴⁷ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok, **Ceza Özel Hukuku**, 11. Basım, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s.500.

⁴⁸ Yüzer, a.g.e., s.106.

⁴⁹ Öztan, a.g.e., s.128.

⁵⁰ Dural ve Ögüz, a.g.e., s.128.

nitelendirilmektedir. Söz konusu hak, resimlerin yer aldıkları nesneler üzerinde değil, o nesnelerdeki görüntüler üzerinde mevcut olan haktır⁵¹.

Kişilerin resimlerinin onların dış dünyaya yansıyan yüzleri olması nedeniyle kişiler, resimlerinin çizilmesini, dijital araçlarla çekim yapılmasını, bunların yayımlanmasını ya da kullanılmasını üçüncü kişilere karşı yasaklayabilirler⁵². Karikatürlerin de kişilerin dış görünüşlerinin abartılı bir şekilde yorumlandığı resimler olduğu bilinmektedir. Burada mizah duygusunun ön planda olduğu ifade edilmektedir. Bu açıdan kişilerin dış görünüşlerinin yansımaları, her türlü saldırıdan korunmalıdır⁵³.

Kişilerin resimleri üzerindeki haklarının ihlal edilmesi, onların resimlerinin izin alınmaksızın kullanılması ya yayınlanması sonucu gerçekleşir. Bu kapsamda kişilerin küçük düşürülmesi ya da aşağılanması koşulu aranmamaktadır. Yani kişilerin izni alınmaksızın resimlerinin aşağılama ya da küçük düşürme maksadı olmadan kullanılması da kişilik hakkı ihlali olarak kabul edilir⁵⁴. Kişilerin resimleri üzerindeki haklarının ihlal edilmesi, kişilerin izninin olması durumunda da mümkündür. Bu kapsamda kişilerin resimlerinin kendileriyle ilgisiz olan üçüncü kişilerin adıyla paylaşılması, izin verilen çevreden daha geniş bir çevrede yayınlanması ya da resmin toplum tarafından yanlış anlaşılacak biçimde paylaşılması bu durumlara örnek olarak verilebilir⁵⁵.

Kişilerin resimlerinin kullanılmasını yasaklama haklarından feragat etmeleri mümkündür. Örneğin gönüllü olarak bir stüdyoya gidip fotoğraf çektiren kişi, artık resmi üzerinde hak ihlâlinden hareketle dava yoluna gidemez. Ancak söz konusu feragat, çekilmiş olan fotoğrafın stüdyonun vitrininde teşhir edilmesi için yeterli olmayacaktır. Bunun için ilgili kişinin açık rızasının olması gerekmektedir⁵⁶.

⁵¹ Zevkliler vd., a.g.e., s.412-413.

⁵² Dural ve Ögüz, a.g.e., s.140.

⁵³ Oğuz, a.g.e., s.20.

⁵⁴ Kılıçoğlu, a.g.e., s.315.

⁵⁵ Zevkliler vd. a.g.e., s.414.

⁵⁶ Oğuz, a.g.e., s.20.

Bazı durumlarda ise kişilerin rızasının olmamasına karşın resimlerinin kullanılması, kişilik hakkına saldırı olarak değerlendirilmemektedir. Ülkenin toplumsal ve siyasal yaşamı bakımından önemli rol oynayan kişiler ile bu kişilerin katıldıkları resmi törenler ve toplantılara yönelik resimlerin yayımlanması için bu kişilerin rızasının alınmasına gerek yoktur. Aynı şekilde basının haber verme yetkisi alanına giren işlerde de ilgililerin rızası aranmaz. Bu hususlar Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 86. maddesinde belirtilmektedir. Ancak bu durumlarda resimlerin yayımlanmasının hukuka uygunluğu için sosyal uyum şartı aranmaktadır⁵⁷.

3.2.4. Sesin İzinsiz Kullanılmasının Korunması Hakkı

Kişilerin sesleri, onları başkalarından farklı kılan bir değerdir. Söz konusu değer, kişilik hakları kapsamında korunur. Kişilerin sesleri, onların kişisel verileri arasında kabul edilir. Kişilerin tespiti için gerçekleştirilen izinsiz ses kayıtlarının kişisel verilerin gizliliğini ihlal ettiği ifade edilmektedir. Ayrıca telefon konuşmalarının izinsiz bir şekilde kaydının alınması, iletişim hürriyeti ve gizliliğinin ihlal edilmesi olarak değerlendirilmektedir. Özetle kişinin sesinin rızası dışında kullanılması hukuka aykırı kabul edilmektedir. Bu halde kişilerin seslerinin hangi amaçla kullanıldığının bir önemi yoktur. Kişinin aşağılanması ya da küçük düşürülmesi amacı olmaksızın sesinin kullanılması da kişilik hakkı ihlalidir⁵⁸.

Kişinin sesinin aynen kullanılmasının yanı sıra bozularak ya da değiştirilerek kullanılması da kişilik hakkının ihlali olarak kabul edilmektedir. Ayrıca kişinin sesinin siyasi, ticari veya reklam amacıyla istismar edici biçimde kullanılmasının da kişilik haklarına saldırı niteliğini taşıyacağı ifade edilmektedir. Ancak buradaki hakkın katı bir şekilde ele alınmaması gerektiği ileri sürülmektedir. Her olay bakımından somut amacın da dikkate alınması gerekmektedir⁵⁹.

⁵⁷ Dural ve Ögüz, a.g.e., s.141.

⁵⁸ Mine Kaya, **Elektronik Ortamda Kişilik Hakkının Korunması**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015, s.41.

⁵⁹ Helvacı, a.g.e., s.126.

Kişilik hakları ve “ıracacı sanatçıların hakları” çerçevesinde insanlara ait seslerin korunduğı belirtilmektedir. Doğadaki diğerseslerin ve doğa olaylarında karşı karşıya kalınan seslerin bu kapsamda değerdendirilmemesi gerekir. Söz konusu seslerin ilk tespiti yapan kişilerin izni olmaksızın kullanılması, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun 84. maddesindeki haksız rekabet hükümleri kapsamında engellenecektir⁶⁰.

3.2.5. Adın Korunması Hakkı

Ad, kişileri toplumda yaşayan diğerkişilerden ayırt etmeye yarayan, yani kişilerin ferdileşmesine yarayan ve onları tasvir eden kelimedir. Ancak ad, yalnızca kişinin diğerkişilerden ayırt edilmesini değil; kişinin mensup olduğu aileyi belli ederek onun sosyal mevkiini ortaya koyma fonksiyonuna da sahiptir. Bu anlamda ad “soyadı” ile bütünleşik kabul edilmektedir. Kişinin bir isminin olması, yasal bir yükümlülük olarak görülmektedir⁶¹.

Ad, kişilerin sosyal ilişkileri ile bağlantılı olan kişisel bir değer olarak görülmektedir. Söz konusu değerin üzerinde kurulan hak, kişilik hakları kapsamında muhafaza edilmektedir. Adın yanı sıra kişileri ve ailelerini toplumsal yapı içerisinde tanıtmaya yarayan diğerdeğerlerin de (lakap, ün, simgeler, arma gibi) kişilik hakları kapsamında korunacağı ileri sürülmektedir. Zira bunların da kişisel değer oldukları kabul edilir⁶².

Ad ile soyadın kullanımı ve bunların aile kütüğünde kayda geçirilmesi zorunludur. Ancak kişileri ve ailelerini tanıtmaya yarayan diğerdeğerlerin kullanımında ve kayda geçirilmesinde böyle bir zorunluluk yoktur. Adın korunması Türk Medeni Kanunu’nun 26. maddesinde düzenlenmektedir. Buna göre kişi adlarını haksız şekilde kullananların buna son vermesi, hak sahibi tarafından talep edilebilir. Ayrıca hak sahibi, haksız şekilde kullanılan adı dolayısıyla uğradığı maddi zararların

⁶⁰ Ahmet Kılıçoğlu, **Medeni Hukuk**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016, s.319.

⁶¹ Volkan Sırabaşı, **İnternet ve Radyo-Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz (İnternet Hukuku)**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007, s.32.

⁶² Zevkliler vd., a.g.e., s.412.

tazmin edilmesini ve yasal koşulların sağlanması durumunda da manevî zararlarının giderilmesini dava yoluyla talep edebilecektir. Ada ilişkin koruyucu hükümler, gerçek kişilerde olduğu gibi tüzel kişiler açısından da söz konusudur⁶³.

Ad ya da diğer bir tabirle isim, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Dolayısıyla bu hakkın devredilmesi, temlike konu olması ya da miras yoluyla intikal etmesi mümkün değildir. Ayrıca isim üzerindeki hak, mutlak bir hak olması nedeniyle herkese karşı ileri sürülebilir. İsme karşı gerçekleştirilen hukuka aykırı müdahale, kişilik hakkının ihlal edilmesi olarak değerlendirilir⁶⁴.

3.3. Özel Hayatın Gizlilik ve Sır Çevresine İlişkin Hakkı

3.3.1. Kamuya Açık Alan

Kamuya açık alan, kişilerin toplumsal yaşama katılmaları sonucunda toplumdaki diğer bireyler ile beraber paylaştıkları ortak yaşam alanıdır. Kamuya açık alan, kişilerin alenileşmesinde sakınca görmedikleri olaylar girmektedir. Yani, kişilerin herkes tarafından bilinmesinde sakınca görmedikleri olayların kamusal alana dâhil olduğu kabul edilmektedir. Örneğin, kişilerin sinema, bale, opera veya tiyatroya gitmeleri ya da topluma açık yarışmalara katılmaları gibi herkesin görüp öğrenebileceği durumlar, kişilerin kamuya açık alanını oluşturmaktadır⁶⁵.

Kişilerin söz konusu kamuya açık alanlarının hukuki bir korumaya tabi olmadığı ifade edilmektedir. Ancak kişilerin yaptıkları herhangi bir faaliyetin aktarılmasında veya anlatılmasında gerçek dışı beyanlarda bulunulması ve bunların amacından saptırılması, kişilik hakkı ihlali olarak değerlendirilmektedir⁶⁶.

⁶³ Kaya, a.g.e., s.36.

⁶⁴ Sırabaşı, a.g.e., s.33.

⁶⁵ Zevkliler vd., a.g.e., s.419.

⁶⁶ Sırabaşı, a.g.e., s.37.

3.3.2. Özel Alan

Kişilerin özel yaşam alanları; kamuya açık olmayan alanlarda cereyan eden, ancak mahrem alanın dışında kalan ve kişilerin yakınlarıyla paylaştıkları alanları kapsamaktadır. Yani kişilerin özel alanları, yalnızca onların yakınları (ailesi, arkadaşları, eşi, dostu) tarafından bilinmektedir. Özel alana kimlerin dâhil edileceği ve bu alan içerisinde hangi faaliyetlerin sergileneceği, kişilerin kendi tasarruflarındadır. Kişilerin özel yaşam alanına dâhil olan kişiler, haklı sebep olmaksızın bu alana ilişkin bilgileri kamusal alana taşımamalıdır⁶⁷.

Kişilerin özel yaşam alanları kişilik hakları kapsamında korunmaktadır. Bunun yanı sıra Anayasanın 20. maddesi kapsamında da kişilerin özel yaşamının aile yaşamlarıyla birlikte korunacağı belirtilmektedir. Söz konusu maddeye göre herkes, kendisine ait özel yaşam alanına ve aile yaşantısına saygı duyulmasını talep etme hakkına sahiptir.

Kamuoyu tarafından tanınan, kamuya mal olmuş kişilerin özel yaşam alanlarının oldukça dar olduğu bilinmektedir. Bu kapsamda söz konusu kişilerin özel yaşam alanlarının kamuya açık alanlarından ayrılması zordur. Ancak sıradan bireylere göre oldukça kısıtlı da olsa bu kişiler, özel yaşam alanına sahiptirler⁶⁸.

3.3.3. Mahrem Alan

Kişiler kendilerine ait duygu ve isteklerle örtülü sır alanda kendi düşüncelerini ve kişiliklerini geliştirebilmektedirler. Bu alan, kişilerin fikir üretimi yapabilmesi adına son derece önemlidir. Dolayısıyla söz konusu alanın üçüncü kişilerin gözetimi ve denetiminden uzak olması gerekir. “Yalnız kalma hakkı” çerçevesinde kişilerin sahip oldukları sır alan, kişisel değerler arasında kabul görmektedir. Bu değerler sayesinde kişilerin yaratıcı faaliyetlerini sürdürme, yeni fikirler üretme ve kendini gerçekleştirme imkânı bulacağı öngörülmektedir⁶⁹.

⁶⁷ Kılıçoğlu, **Şeref Haysiyet...**, s.120.

⁶⁸ Oğuzman, Seliçi ve Oktay, age, s.190.

⁶⁹ Ergun Özsunay, **Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu**, 4. Basım, İstanbul: Beta Yayıncılık, 1979, s.128.

Mahrem alan, kişilerin kendilerine has olan ve başkalarınca bilinmesini istemedikleri yaşam alanlarıdır. Kişiler, söz konusu alandaki olayları başkalarıyla paylaşmak istemeyebilirler ve bunların sır olarak saklanması talep edebilirler. Bu nedenle mahrem alana “gizli yaşam alanı” ya da “sır alan” da denilmektedir. Mahrem alan da özel yaşam alanı gibi hukuken korunan kişisel değerler arasında kabul edilmektedir⁷⁰.

Mahrem alan dâhilinde bulunan bilgilerin açıklanması konusunda kişilerin rızasının bulunması durumunda hukuka aykırılık ortadan kalkar. Ancak hukuka aykırılığın ortadan kalkması için yapılan açıklamalar gerçeği yansıtmalı, gerçeğin üzerinde eklenti yapılmamalı ve rızanın sınırları aşılmamalıdır. Bunun yanı sıra kişilerin kendi rızaları doğrultusunda anlattıkları bilgi ve olaylar, mahrem yaşam alanından çıkarak özel veya kamusal yaşam alanına geçmektedir. Dolayısıyla kişilerin özel yaşam alanı ile kamusal yaşam alanının sınırlarının değişmesi de mümkündür⁷¹.

3.4. Mesleki ve Ticari Bütünlüğe İlişkin Haklar

3.4.1. Mesleki Şeref ve Haysiyetinin Korunması Hakkı

Kişilerin toplum içerisinde sahip oldukları manevi değerlerinin yanı sıra ticari ve meslekî faaliyetler bakımından da değerlerinin olduğu kabul edilmektedir. Söz konusu değer ve saygınlığın kişilik hakları çerçevesinde korunması esastır. Zira kişilerin mesleki ve ticari değerleri ile saygınlıkları, onların mesleki şeref ve haysiyetleri ile birlikte değerlendirilmektedir. Bu açıdan kişilerin mesleki şeref ve haysiyetlerine yapılan saldırılar, onların ekonomik bakımdan yok olmalarına neden olabilmektedir. Dolayısıyla mesleki şeref ve haysiyet kavramlarının genel şeref ve haysiyetten ayrı incelenmesi gerekir⁷².

⁷⁰ Zevkliler vd., a.g.e., s.416.

⁷¹ Yüzer, a.g.e., s.111.

⁷² Tüfek, a.g.e., s.43.

Kişilerin iktisadi ilişkileri ve bu alandaki faaliyetlerinin toplumca değerlendirilmesi sonucunda mesleki şeref ve haysiyetleri oluşacaktır. Mesleki şeref ve haysiyetin ihlal edilmesi, kişilik haklarını ihlal edilmesi anlamına gelecektir. Kişilerin mesleki ve ticari yaşantılarıyla ilgili gerçek dışı haberler yayma, onları gereksiz ve gerekçesiz eleştirerek tahkir etme ve kişilerin mesleki şeref ve haysiyetlerini sarsma, onların kişilik haklarına saldırı niteliği taşır⁷³.

3.4.2. İktisadi Hürriyet Hakkı

Kişiler, hukuk düzeni tarafından çizilen sınırlar içerisinde istedikleri mesleki ya da ticari faaliyetler gerçekleştirebilir ve diledikleri işi tutabilirler. Kişiliğin manevi açıdan gelişim göstermesi ve kişilerin hayat standartlarının yükselmesi, öncelikli olarak kişilerin iktisadi hürriyetlerine bağlıdır. Bu nedenle kişilerin meslekî ve iktisadi özgürlükleri, kişilik hakları kapsamında korunmaktadır. Maddi ve manevi bütünlüğe ilişkin değerlerin aksine iktisadi değerlerin parasal sonuçlar ile çok daha yakın ilişki içerisinde olduğu vurgulanmaktadır. Hukuk düzeni tarafından çizilen sınırların yanı sıra genel ahlaka aykırı olarak kabul edilen mesleki faaliyetler bakımından da hukuki korumanın mümkün olmadığı ileri sürülmektedir⁷⁴

Kişilerin iktisadi özgürlüğünün ihlal edilmesi genel olarak iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunların ilki haksız rekabettir. Haksız rekabette hukuk düzenine ve genel ahlaka aykırı davranışlar ile rakiplerin müşterilerinin azalması ya da mesleki ve ticari şeref ve haysiyetlerinin ihlal edilmesi söz konusudur. Bu davranışlarla rakiplerin ekonomik özgürlükleri ve varlıkları ihlal edilmektedir. ⁷⁵ Diğer bir saldırı şekli boykottur. Boykot, bir işletmeyle çalışılmaması, o işletmeden mal alınmaması ya da o işletmeye mal satılmaması veya işyerlerince işçilere uygulanan boykot dolayısıyla işçilerin işe alınmaması gibi eylemlerin tamamıdır. Genel olarak bakıldığında boykotun hukuka aykırı bir eylem olduğu kabul edilir. ⁷⁶

⁷³ Zevkliler vd., a.g.e., s.424.

⁷⁴ Mehmet Ayan ve Nurşen Ayan, **Kişiler Hukuku**, Konya: Mimoza Yayınevi, 2014, s.83.

⁷⁵ Sabih Arkan, **Türk İşletme Hukuku**, Ankara: Savaş Kitabevi, 2017, s.342-343.

⁷⁶ Sırabaşı, a.g.e., s.44.

Kişinin iktisadi hürriyetleri Anayasa'nın 17. ve 48. maddeleri çerçevesinde güvence altına alınmıştır. Ayrıca Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesi ve Türk Medeni Kanunu'nun 23 ve 24. maddeleri kapsamında kişilerin iktisadi hürriyetlerinin korunması amaçlanmaktadır.

3.4.3. Mesleki ve Ticari Gizlilik ve Sır Hakkı

Bir işletme veya tacirin iç işlerine yönelik olarak tutmuş olduğu kayıt ve belgeler, hesaplar, defterler, yönetime dair teknik bilgiler, üretim durumu ve müşterilerle olan ilişki durumu gibi özellikler, onun mesleki ve ticari sır alanını oluşturmaktadır. Kişilerin mesleki ve ticari gizliliklerinin onların izni olmaksızın incelenmesi, fotokopisinin alınması, bunlara ilişkin bilgi toplanıp başkalarına iletilmesi, kişilik haklarına saldırı olarak değerlendirilir. Bu açıdan kişilerin mesleki sırları üzerinde onların rızası alınmaksızın herhangi bir tasarrufta bulunulması hukuka aykırıdır⁷⁷

Bazı ticari ve mesleki alanlarda, o alanların gerektirmiş olduğu bilgilerin toplanmasına ilişkin işlemlerde yapılmakta olan araştırmalar, haksız saldırı niteliği taşımamaktadır. Örneğin, bankadan kredi talebinde bulunan kişiye ilişkin, bankanın o kişi hakkında yapmış olduğu araştırmaların mesleki ve ticari gizlilik alanına saldırı olarak değerlendirilemeyeceği ifade edilmektedir. Ancak bankanın edindiği bilgileri kişinin rızası olmadan kamusal alana taşınması, hukuka uygunluğu ortadan kaldıracaktır⁷⁸

⁷⁷ Esra Peker Demir, “İnternet Aracılığı İle Kişilik Haklarına Saldırı”, (İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2014, s.23.

⁷⁸ Sırabaşı, a.g.e., s.43.

4. İNTERNET KAVRAMI

4.1. İnternetin Tanımı

Bilgisayarların birbirleriyle iletişim kurmalarını amaçlayan ve bu amaçla meydana getirilen ağlar, yenilikçi bir iletişim ortamı yaratılmasına neden olmuştur. İnternet, günümüzde bireylerin kendi aralarında görüntülü, sesli ve yazılı şekilde iletişim kurabildikleri en gelişmiş kitle iletişimi yöntemidir.⁷⁹ Diğer bir ifadeyle internet, bilgisayarların aralarında kurulu olan bir iletişim ağıdır. 1990'lı yıllarda kullanımı yaygınlaşmaya başlayan internet, bilgi otobanı (information superhighway) kavramının yanı sıra, “worldnet” ve ağların ağı (network of networks) kavramlarıyla da ifade edilmiştir⁸⁰.

İnternet kelimesi, herhangi bir bilgisayar düzleminden ya da sisteminden başka bir bilgisayar düzlemine ya da sistemine bilgilerin aktarım sürecini ifade eden “internetting” kavramından türemiştir. Söz konusu kelime içerisindeki “net” ifadesinin bilgisayar ağı ya da tek başına ağ anlamını taşıdığı bilinmektedir. İngilizcedeki “interconnected networks” sözcüklerinin kısaltılması neticesinde “internet” sözcüğü elde edilmiştir⁸¹. Bunun yanı sıra farklı kaynaklara bakıldığında “inter” ile “network” sözcüklerinin veya “international ile “network” sözcüklerinin kısaltılmasıyla elde edildiği de savunulmaktadır⁸². İnternet kavramının yerine uluslararası ağ kavramı kullanılıyor olsa da dilimizde bu kavram yerine geçen genel bir kavram bulunmamaktadır.

İki ya da daha fazla bilgisayarın birbirine bağlanmasıyla meydana gelen bilgisayar ağı yerel ağ olarak adlandırılmaktadır. Birden fazla bilgisayar ya da yerel bilgisayarların bağlı olduğu ağların bağlı olduğu ağa ise internet denilmektedir.

⁷⁹ Gürsel Öngören, **İnternet Hukuku**, İstanbul: Öngören Hukuk Yayınları, 2006, s.8.

⁸⁰ Bülent Sözer, **Elektronik Sözleşmeler**, İstanbul: Beta Yayınevi, 2002, s. 7.

⁸¹ Hasan Sınar, **İnternet ve Ceza Hukuku**, İstanbul: Beta Yayınevi, 2001, s. 21.

⁸² A. Caner Yenidünya ve Olgun Değirmenci, **Mukayeseli Hukuk ve Türk Hukukunda Bilişim Suçları**, İstanbul: Legal Yayıncılık, 2003, s.36.

İnternet, birden çok bilgisayarın belli bir yöntem dâhilinde (TCP/IP) birbirleriyle bağlantı kurmasını sağlayan bir iletişim ağı olarak görülmektedir⁸³. Carroll ve Broadhead, internetin dünyanın en büyük bilgisayar ağı olduğunu savunmaktadır. Onlara göre internet, dünyadaki en büyük mektup arkadaşlığı sistemi, küresel bilişim hizmetlerinin başrolü, sınırsız bir bilgi ve pazar sistemi olarak tarif edilmektedir⁸⁴.

İnternet aracılığıyla iletişim yapılabilir. Bunun yanı sıra internet vasıtasıyla veri aktarımının yapılması da mümkündür. İnternet kullanımında temel amacın iletişim olduğu öngörülmektedir. Bu nedenle bilgisayarların arasındaki bağlantı “İnternet Protokolü (TCP/IP)” adı verilen ortak bir dilin yardımıyla kurulmaktadır. Söz konusu protokolle ağlar ve ağlara bağlı bulunan bilgisayarlar, internet bağlantısı olan diğer bilgisayarlarla iletişim kurma imkânını yakalayacaktır⁸⁵.

İnternetin haricinde hizmet sunan diğer bilgisayar ağlarının da mevcut olduğu bilinmektedir. Ancak internet, söz konusu diğer bilgisayar ağlarından belli yönleriyle ayrılmaktadır. Bu kapsamda internet, küresel düzeyde bir bilgisayar ağı olması, erişime açık olması ve pek çok bağımsız ağın bir araya gelmesiyle oluşması sebebiyle diğer ağlardan ayrılmaktadır⁸⁶.

İnternetin merkezi bir işletimciye sahip olmaması da onu diğer ağlardan ayıran temel özelliklerin başında gelmektedir. Teknik olarak ya da yönetsel açıdan internette herhangi bir sahiplik durumu söz konusu değildir. İnternete girme ya da hizmetlerden yararlanma bakımından kimi ülkelerde ortaya konan istisnai uygulamaların dışında herhangi bir yasal başvuru, onay ya da izin mercii de bulunmamaktadır. Bu açıdan internetin merkeziyetçi bir yapısının olmadığı ve kontrol edilmesi güç bir alan olduğu savunulmaktadır. Demokratik ülkelerde bu

⁸³ Tekin Memiş, **Fikri Hukuk Bakımından İnternet Ortamında Müzik Sunumu**, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2002, s. 20.

⁸⁴ John Prabhakar Anchan, “Global Education across Cyberspace: Role of Internet in Educating for Global Awareness”, (University of Alberta Department of Educational Policy Studies Doktora Tezi), 1998, s. 85.

⁸⁵ Sibel Özel, **Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması**, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004, s.150.

⁸⁶ Yavuz Kaplan, **İnternet Ortamında Fikri Hakların Korunmasına Uygulanacak Hukuk**, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004, s.41.

durum, haberleşme ve iletişim özgürlüğü kapsamında değerlendirilmektedir. Otoriter yönetimler bakımından ise internet, bu yönüyle bir tehdit olarak görülmekte ve kısıtlanmaya çalışılmaktadır⁸⁷.

4.2. İnternetin Tarihçesi ve Türkiye’deki Gelişimi

İlk bilgisayar ağlarının 1960’lı yılların başında tasarlanarak uygulanmaya başlanan, bir havayolu rezervasyon sistemi olarak bilinen SABRE ve savunma komuta ve kontrol sistemi olan AUTODINI olduğu bilinmektedir⁸⁸. Bunun yanı sıra internet, bilgisayar ağı kavramını aşarak kendine has bir anlam taşıdığı için köken itibariyle bilgisayar ağlarına dayandırılmamaktadır.

İnternet, genel itibariyle 1962 senesinde J.C.R Licklider tarafından Amerika Birleşik Devletleri’nin en büyük üniversitelerinin arasında kabul gören Massachusetts Institute of Technology (MIT)’de tartışılmaya başlanmıştır. İnternet burada ortaya atılan “galaktik ağ” kavramı ile ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Licklider, galaktik ağ kavramıyla küresel anlamda birbirine bağlı olan bir sistem içerisinde arzu eden herkesin herhangi bir yerden verilere ve programlara erişebilmesinin mümkün olduğunu belirtmiştir. MIT’de 1965 senesinde ilk olarak bilgisayarlar birbirine bağlanmış ve iletişim kurlmaları sağlanmıştır. 1969 senesinde Amerika Birleşik Devletleri’nin Savunma Departmanı’nda bir program dâhilinde kurulan ARPANET, ilk internet protokolü (IP) kullanan ağ olmuştur⁸⁹.

Esasen ARPANET, muhtemel felaket senaryoları (afet, nükleer ve biyolojik saldırı) sonrasında işlevselliğini muhafaza edecek bir iletişim sisteminin kurulması amacıyla başlatılmış olan bir askeri projedir. ARPANET projesinde amaç, herhangi bir felaket anında güvenli ve varlığını sürdürebilen bir iletişim sisteminin

⁸⁷ Smar, s.g.e., s.30.

⁸⁸ Encyclopedia Britannica; <http://www.britannica.com/eb/article-218350/Internet> (Erişim Tarihi:10.01.2021)

⁸⁹ Kayıhan İçel, **Kitle İletişim Hukuku**, İstanbul: Beta Yayınevi, 2021, s.495.

oluşturulmasıdır. Bilgisayar ağları kullanılarak ortaya konan bu proje, internet fikrinin ortaya çıkmasına öncülük etmiştir⁹⁰.

ARPANET projesi ile geliştirilen sistem, bilgilerin transfer edilmesi amacına yönelik olarak birden fazla iletişim ağının kullanılmasıyla oluşturulmuştur. Kara yolları ağına benzeyen bir biçimde kurulan sistem, hatlardan birinin zarar görmesi ya da kopması durumunda, tıpkı bir yol trafiğe kapandığında diğer yollardan gidilebilmesine olanak tanınması durumunda olduğu gibi tasarlanmıştır. Böylelikle sistem üzerindeki diğer hatlardan bilginin aktarılmasına olanak sağlanacak ve iletişimin tamamen kopmasına engel olunacaktır⁹¹.

1971 senesinde dağınık haldeki ağ üzerinden ilk elektronik posta gönderimi sağlayan program geliştirilmiştir. 1973 senesinde de ilk olarak İngiltere ile Norveç arasında ARPANET sisteminin uluslararası bağlantısı gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra gerçek internetin kaynağı, 1972 senesinde Robert Kahn tarafından ortaya konan açık mimari ağın kurulması (open-architecture networking) ya da “internetting” fikrinin ortaya atılmasıdır. Bu kapsamda açık mimari, farklı işletim sistemleri ile tasarıma sahip olan çok sayıdaki bağımsız ağın birbirine bağlanmasını sağlamaktaydı⁹².

1970’lerde ilan panosu sistemi (Bulletin Board System), elektronik posta listeleri (mailing lists), haberleşme grupları (news groups) ve 1982-1983 seneleri arasında ARPANET projesi için Standart protokol olarak kabul edilen TCP/IP iletişim protokolleri geliştirilmiştir⁹³. 1984 senesinde alan ismi (domain adress) verilen adresleme sisteminin tanıtılmasının ardından 1986 senesinde Ulusal Bilim Vakfı tarafından “NSFnet (National Science Foundation Network)” kurulmuştur. Bu ağın kurulmasıyla bir yıl içerisinde on binden fazla host internete bağlanmıştır. 1990

⁹⁰ <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0internet#Ge%C3%A7mi%C5%9F>, (Erişim Tarihi:11.01.2021).

⁹¹ Memiş, a.g.e., s.21.

⁹² OECD Input to the United Nations Working Group on Internet Governance, s.17. <http://www.oecd.org/dataoecd/34/9/34727842.pdf>, (Erişim Tarihi: 14.01.2021).

⁹³ Encyclopedia Britannica; <http://www.britannica.com/eb/article-218350/Internet> (Erişim Tarihi:14.01.2021)

senesinde sona eren ARPANET projesinden geriye NSFnet ve ilk ticari “dial-up” internet erişimi kalmıştır⁹⁴.

1989 senesinin mart ayında CERN’de “internet hypertext system” kurulmuş ve bu kuruluşu 1990 senesinde “World Wide Web”in ilk prototipi takip etmiştir. 1991 senesinde FTP (File Transfer Protocol) aracılığıyla küresel çaptaki ağ anlamını taşıyan “World Wide Web” halka açılmıştır. 1997 senesi itibariyle internet ortamında on milyonun üzerinde “host” ve bir milyonun üzerinde kayıtlı bulunan alan adı yerini almıştır. Günümüzde internet trafiğinin önemli bir kısmı telefon bağlantısı yoluyla yapılmaktadır. Buna karşın internete erişim, radyo sinyalleri, kablolu televizyon hatları, uydu ve fiber optik bağlantılar aracılığıyla da sağlanabilmektedir⁹⁵.

Ülkemizde ise ilk internet bağlantısının TÜBİTAK-ODTÜ işbirliğiyle 12 Nisan 1993 tarihinde gerçekleştiği bilinmektedir. Saniyede 64 kilobayt hız ile gerçekleştirilen bu bağlantı, ODTÜ’den ülkenin tek internete bağlantı çıkış noktası olmuştur. Uzun süre boyunca da söz konusu çıkış noktası kullanılmıştır. Daha sonraki süreçte de 1994-1996 tarihleri arasında Boğaziçi ve Bilkent gibi üniversitelerde internet bağlantıları gerçekleştirilmiştir⁹⁶.

1996 senesinde Türk Telekom tarafından ulusal bir omurganın kurulması amacıyla TURNET ihalesi açılmıştır. 1999 senesinde ise ticari ağ alt yapısında büyük çapta değişikliklere gidilmiştir. Bu gelişmeler sonrasında TURNET, 1997 senesinde yerini TTNET’e bırakmıştır. 2000’lerde ticari amaçlı internet kullanıcıları TTNET üzerinden, akademik kuruluşlar da ULAKNET ismi verilen bir başka omurga üzerinden internete erişim imkânı bulmuşlardır. 2002 senesinde geniş bantlı internete erişim hizmetleri (XDSL), Türk Telekom tarafından sağlanmaya başlanmıştır⁹⁷.

Ülkemizde internet kullanımının diğer ülkelere göre daha geç başladığı görülmektedir. Ancak internet kullanımının ülke genelinde hızlı bir ilerleme

⁹⁴ Anchan, a.g.e., s.91.

⁹⁵ Sinar, a.g.e., s.111.

⁹⁶ Ahmet Gedikli, “Kitle İletişim Faaliyetlerinde Kişilik Haklarına Saldırı Hallerinde Başvuru Yolları”, (Altınbaş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Ticaret Hukuku Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019, s.49.

⁹⁷ Doğan Kılınç, **İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi ve İfade Hürriyeti**, Ankara, 2016, s.10.

kaydettiği de bilinmektedir. 1998 sonrası dönemde internet kullanımında ülkemizde büyük bir artış grlmştr⁹⁸. TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) tarafından 2020 yılında yapılan araştırmada ülke genelinde internet kullanım oranının 16-74 yaşı grubundaki bireylerde %79,0 olduğu saptanmıştır. Söz konusu oran, bir önceki yılda %75,3 olarak tespit edilmiştir. İnternet kullanım oranının cinsiyete göre incelenmesi neticesinde erkeklerde %84,7, kadınlarda ise %73,3 oranında olduğu grlmştir. Bunun yanı sıra hanelerin internete erişim oranının %90,7 olduğu tespit edilmiştir. Bir nceki yılda aynı oranın %88,3 olduğu gzlenmiştir⁹⁹.

⁹⁸ Ceren Koçoğlu, “İnternet Reklamlarının Tüketicisi Satın Alma Davranışları zerindeki Etkisi: Atılım niversitesi rneği”, (Atılım Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2014, s.65.

⁹⁹ [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020), (Erişim Tarihi:16.01.2021).

5. İNTERNETİN İŞLEVİ

5.1. Elektronik Posta

Elektronik Posta, çok sayıda kullanıcının internet üzerinden birbiriyle mesajlaşabilme amacıyla kullandığı elektronik mesaj iletimi sistemi olarak bilinmektedir. Söz konusu sistem, internet kullanımının en köklü işlevlerinden birisidir. Günümüzde de yoğun şekilde kullanılan bu sistemin kullanılabilmesi için göndericinin ve alıcının birer elektronik posta adresine sahip olması gerekmektedir. Bu kapsamda elektronik postalar, geleneksel anlamda bilinen posta sistemlerinden (kâğıt, pul, zarf, PTT kullanılmaması haricinde) çok farklı değildir. Aksine elektronik posta sistemleri, diğer geleneksel sistemlerin elektronik ortamdaki yansıması olarak görülmektedir. Elektronik posta adreslerine gönderilmiş olan iletiler, bu hizmetleri sunan sunucuların bilgisayarlarında kullanıcılar tarafından çağrılmak üzere kaydedilmektedir. Kullanıcılar diledikleri an bu iletileri açıp okuyabilmektedirler. Kullanıcılar söz konusu iletileri elektronik posta kutularından silene kadar iletiler, sunucuların bilgisayarında kayıtlı olarak kalmaktadır¹⁰⁰.

Başlangıçta elektronik posta sistemi yalnızca düz yazı gönderilmesine imkân tanımaktaydı. 1995 sonrasında sistem geliştirilerek düz yazıların yanı sıra ses, resim, video gibi dosyaların da elektronik posta ile gönderilmesine başlanmıştır. Bu durum, elektronik posta sisteminin yan sıra internet ağı açısından da dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir¹⁰¹.

Günümüzde elektronik posta sisteminin üzerinden posta listelerinin kurulması suretiyle belli bir konuya ilişkin birden çok kullanıcının arasında tartışma ortamının kurulması mümkündür. Söz konusu uygulamayla belirli bir adrese ileti

¹⁰⁰ Emrehan İnal, E- Ticaret Hukukundaki Gelişmeler Ve İnternette Sözleşmelerin Kurulması, İstanbul: Seçkin Kitapçılık, 2005, s.11.

¹⁰¹ Sırabaşı, a.g.e., s.135.

gönderilmesine karşın, listeye eklenmiş olan diğer kişilerin de bu iletiyi görüntülemesi amaçlanmaktadır¹⁰².

Sanal ortamlarda kendilerini daha güvende hisseden, muhataplarının vücut dilleri, göz temasları, ses tonlarındaki anlamlardan yoksun kalan kimseler, yazıyla üzerinde düşünmeden göndermiş oldukları elektronik postalar vasıtasıyla başkalarının kişilik haklarını çok kolay bir şekilde ihlâl edebilmektedir¹⁰³.

5.2. Posta Listeleri ve Haber Grupları

İnternet ortamında belli konular dâhilinde grup oluşturan çok sayıdaki kişinin görüş ve düşüncelerini paylaşmak ya da tartışmak amacıyla internetin sağladığı imkânlardan faydalandığı görülmektedir¹⁰⁴. Örnek olarak hukuk alanına ilişkin www.turkhukuk sitesi.com adresinde hukukçuların kendi aralarında görüş ve düşünce alışverişinde bulundukları ve zaman zaman belli hukuki konuları tartışmaya açtıkları bilinmektedir¹⁰⁵. Söz konusu tartışma ortamlarının elektronik posta yoluyla oluşturulması durumunda bunlara “posta listeleri” adı verilmektedir. Bu grupların haber grubu şeklinde özel bir niteliğe sahip olması da mümkündür. Posta listeleri belli konular üzerinde görüş ve düşünce alışverişi yapılması amacıyla oluşturulmuş olan ve katılımcı sıfatına sahip kişilerin elektronik posta adreslerinin oluşturduğu ortamlardır¹⁰⁶.

Bu gruplardaki kişiler, elektronik posta adreslerini ilgili listeye gönderirler. Liste düzenleme servisleri ise kendilerine gönderilen bu elektronik posta adreslerini kaydederek bu kişileri gruba üye yaparlar. Burada esas amaç, belirli bir konuyla alakalı kişilerin bir araya getirilmesi ve bu birliktelik sayesinde konunun uzmanı olan, ancak birbirini tanımayan kişilerin aynı konudaki görüş ve düşüncelerinin

¹⁰² Süleyman Yılmaz, **Hukuki Açıdan İnternet Bankacılığı**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2010, s.51.

¹⁰³ Özel, a.g.e., s.152.

¹⁰⁴ Sınar, a.g.e., s.35.

¹⁰⁵ Sırabaşı, a.g.e., s.136.

¹⁰⁶ Sınar, a.g.e., s.35.

ortaya konulmasının sağlanmasıdır. Posta listeleri haber dağıtımını ya da geniş katılımlı grup tartışmalarının yapılmasını sağlamaktadır¹⁰⁷.

Haber gruplarında posta listelerinde olduğu gibi üye olma zorunluluğu bulunmamaktadır. Söz konusu gruplar, internet üzerinden herkese açık tartışmaların yapılabildiği bölümlerdir. Bütün kullanıcılar bu bölümlere ileti gönderilebilmekte ve diğer kullanıcılara bu iletilerini sunabilmektedirler. Haber gruplarındaki herhangi bir ileti, belli bir çevrede tek bir tuşla dolaşıma sokulabilmektedir. Bunun yanı sıra haber grupları, hemen her alanda ortak bir ilgi konusunun etrafında toplanan kullanıcıların oluşturdukları tartışma ortamları olarak bilinmektedir. Haber gruplarında gönderilecek olan iletiler, NNTP adı verilen bir internet protokolüyle gerçekleştirilir¹⁰⁸.

5.3. Usenet

İçerisinde birden fazla haber grubunu barındırmakta olan mekanizmaya Usenet denir. Bu mekanizmada gönderilmiş olan mesajlar, haber gruplarından sorumlu olan Usenet işleten sistemine gönderilmektedir. Usenet işletimcisi kendisine iletilen haberlerin çeşitli yönlerden denetimini yapmaktadır. Denetimden geçirilen ve yayımlanması uygun görülen bu haberler daha sonra toplu şekilde dağıtımına sokulmaktadır¹⁰⁹.

Usenet sistemi, sahip olduğu hiyerarşik yapı ve abonelik uygulamaları yönüyle normal haber gruplarından ayrılmaktadır. Bunun yanı sıra haber gruplarının çoğunda bir işleten olmakla birlikte, bir işleten tarafından denetlenmeyen sunuculara bağlı haber grupları ve Usenet mekanizmaları da mevcuttur. Bu durum, zaman zaman hukuki sorumluluk bakımından bazı sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir¹¹⁰.

¹⁰⁷Zakir Avşar ve Gürsel Öngören, **Bilişim Hukuku**, İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayın no:270, 2010, s.38.

¹⁰⁸ Sırabaşı, a.g.e., s.37; Avşar ve Öngören, a.g.e., s.137.

¹⁰⁹ Demir, a.g.e., s.52.

¹¹⁰ Sınar, a.g.e., s.43.

5.4. IRC (İnternet Ortamında Canlı Sohbet)

IRC, internet kullanıcıları tarafından yazılan iletilerin eş zamanlı ve karşılıklı şekilde interaktif bir platform içerisinde paylaşılması ile buna olanak tanıyan programların genel adıdır. IRC dünya genelindeki kullanıcıların internet ortamına bağlı olan ve aynı sunucu veya birbirlerine bağlı olan sunucuların ağlarının seçildiği durumlarda birbirleriyle eş zamanlı iletişim kurmalarını sağlamaktadır. Kullanıcılar tarafından yapılan yorumlar diğer kullanıcılarca izlenebilmektedir. Ayrıca kullanıcılar, platform içerisinde gerçek isimleri ile değil, takma isimleri ile var olabilmektedir¹¹¹.

1988 senesinde Finlandiya'daki Oulu Üniversitesinin öğrencilerinden Jarkko Oikarinen tarafından yazılımı gerçekleştirilmiş olan ve günümüzde dünyanın hemen her yerindeki insanlar tarafından kullanılan bir platform haline gelen IRC, internet ağının üzerindeki sohbet ortamını veya halk bandı kanalını ifade etmektedir. IRC kapsamında iletişimin karşılıklı gerçekleştirilmesi, bu sistemi haber gruplarından farklı bir yapıya büründürmektedir¹¹².

IRC sohbet kanallarının internet ortamında salt eğlence aracı olmadıkları ifade edilmektedir. Dünya üzerinde bulunan pek çok kullanıcı, bu kanallar vasıtasıyla tek kanala toplandığından eşsiz bir iletişim zenginliği gerçekleşmektedir. Bu kanalların gelecekte ortaya çıkması umulan birçok teknolojik gelişmenin ilham kaynağı olduğu ifade edilmektedir¹¹³.

5.5. Telnet

İnternet ağının üzerinde çalışmakta olan ve uzakta bulunan bir bilgisayara erişerek, bilgisayar ekranında söz konusu sistemin yakındaymışçasına çalışma ortamı

¹¹¹ Özel, a.g.e., s.155.

¹¹² Levent Kurt, **Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bilişim Suçları ve Türk Ceza Kanunundaki Uygulaması**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005, s.44-45.

¹¹³ Sırabaşı, a.g.e., s.138.

bulmasını sağlayan uygulama protokolünün ve bunu gerçekleştiren programların genel ismine Telnet denilmektedir. Telnet aracılığıyla kullanıcılar yerlerinden ayrılmaksızın kendilerine çok uzak mesafede bulunan bilgisayar sistemlerini sanki kendi masalarındaymış gibi kullanabilirler¹¹⁴.

Söz konusu sistem, bilginin daha kolay ve hızlı biçimde elde edilebilmesi ihtiyacından doğmuştur. Dolayısıyla bu sistem, çoğunlukla kütüphaneler tarafından kullanılmaktadır. Kütüphanelerde bu sistem, daha fazla kaynağın taranması amacıyla kullanılmaktadır. Örneğin, Ankara ya da ülkenin herhangi bir yerinden Amerika Birleşik Devletleri Kongre Kütüphanesi'ne Telnet sistemiyle ulaşılması mümkündür¹¹⁵.

Telnet sisteminin güvenilir olmadığı ileri sürülmektedir. Zira bu protokol, kullanıcıların adını ve şifresini bağlı bulunan ağ içerisinde kolayca görülebilecek bir formatta göndermektedir. Bu durumda kullanıcıların adının ve şifrelerinin bu ağ izleyen kişilerce kolaylıkla görülebileceği ifade edilmektedir. Telnet protokolü ile bir ağa bağlanan kişi, bağlı bulunduğu ağ içerisinde yer alan diğer kişilere güveniyorsa bu sistemin kullanmasında herhangi bir sakınca bulunmamaktadır. Ancak güvenlik konusunda endişe duyulması durumunda bu sistemin kullanılmaması, kişinin menfaatine olacaktır. Bu kişilerin daha güvenli diğer protokollere yönelmesi daha doğru görülmektedir¹¹⁶.

5.6. Dosya Aktarım Protokolü

FTP şeklinde ifade edilen bu protokol, internet bağlantısı olan bilgisayarların birbirleriyle karşılıklı olarak dosya aktarmasına imkân tanımaktadır. FTP ile büyük dosyalar, herhangi bir sorun ile karşı karşıya kalınmadan uzaktaki bilgisayarlara aktarılabilir. Bunun yanı sıra aktarılan dosyalar, doğrudan doğruya

¹¹⁴ Muharrem Özen ve İhsan Baştürk, **Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Bilişim-İnternet ve Ceza Hukuku**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2011, s.26.

¹¹⁵ Avşar ve Öngören, a.g.e., s.40.

¹¹⁶ Oğuz, s.39-40.

bilgisayarın belleğindeki bir dosyaya yerleştirilmek suretiyle orada saklanmaktadır¹¹⁷.

Dosya Aktarım Protokolü, iletmek istenen dosyaların daha geniş kitlelere dağıtımını amacıyla geliştirilmiştir. Bu kapsamda söz konusu protokol, kişiler arasındaki dosyaların paylaşımı amacıyla geliştirilen diğer uygulama ve protokollerden farklı bir yapıya sahiptir. Kişiler arasında dosya paylaşımının yapılması için web sayfalarının daha avantajlı olduğu savunulmaktadır. Zira web ara yüzlerinin (web sayfaları) daha esnek ve kullanışlı olduğu açıktır¹¹⁸.

Web sunucularına bağlı olan pek çok şirket ve organizasyonun aynı zamanda FTP sunucusuna da sahip olduğu bilinmektedir. Web siteleri üzerinde gezinen kullanıcılar, siteler üzerinden herhangi bir dosya indirmek istediklerinde dosya aktarım protokolü sunucusuna yönlendirilirler. Kişiler web sitesindeyken adres satırı “http://” şeklinde başlamaktadır. Dosya indirmek için site üzerinde işlem yapıldığında ve dosya aktarım protokolüne yönlendirildiğinde ise adres satırında bulunan link “ftp://” şeklinde başlamaktadır. Dosya aktarım protokolü iki yönlüdür. Bu protokol üzerinden dosya yüklenebileceği gibi dosyanın çekilmesi de mümkündür. Hukuki olarak dosya aktarım protokolünün web sitelerinden farkı yoktur¹¹⁹. Bunun yanı sıra internet üzerinden dosya aktarımında pek çok sorun yaşandığı da görülmektedir. Dosya bütünlüğünün sağlanamaması, bilgisayarın güvenliğinin korunamaması ve telif hakkına ilişkin sorunlar bu çerçevede örnek olarak gösterilebilir¹²⁰.

5.7. Dünyayı Saran Ağ (World Wide Web)

İnternet temelli bir sistem olarak bilinen ve “www” olarak kısaltılan “World Wide Web”, bilgi sayfalarının birbirine bağlanmasını sağlamaktadır. “Hyper Text

¹¹⁷ Sınar, a.g.e., s.39; Sırabaşı, a.g.e., s.140.

¹¹⁸ Oğuz, a.g.e., s.39.

¹¹⁹ İnal, a.g.e., s.12.

¹²⁰ Sırabaşı, a.g.e., s.140.

Transfer Protocol (http)” sistemine bağılı bulunan World Wide Web, web sayfası olarak adlandırılan milyonlarca kişisel dökümanı koordine etmektedir. Dünya üzerindeki bütün web sayfaları “www” sunucularında barındırılır. Söz konusu dosyalar ses, yazı, animasyon gibi etkileşim içeren ortamlar ile bilgisayarlar da kaydı yapılan birçok bilgiyi içerir. Kullanıcılar açısından web; sayısız yayın ve bilgi içermekte olan bir kütüphane ya da ürün ve hizmet barındıran bir pazara benzetilebilmektedir¹²¹.

“www”, sunucularda yüklü bulunan belgelerin dışındaki diğer belgelerin çağrılmasına olanak sağlamaktadır. Bu işlemlerin bağlantı (Hyperlink) vasıtasıyla gerçekleştirileceğı öngörülmektedir. Kullanıcılar, ihtiyaç duydukları anda internet sayfalarından her türlü bilgiye erişim konusunda web hizmetinden yararlanabilmektedir. Bu kapsamda ticaret sitelerinden ihtiyaç duyulan ürünler ile hizmetler satın alınabilir ya da uzaktaki ürün ve hizmetler getirebilir. Ayrıca sunucularda yüklü bulunmayan belgeler, kişilerin bilgisayarlarında yüklü bulunması ve bilgisayarların internet bağlantısının olması şartıyla o sunuculara ulaştırılabilecektir¹²².

“www” temel itibariyle dört yapısal oluşumu içerisinde barındırmaktadır¹²³:

- HTML (Metin İşaretleme Dili); bu oluşum web sitelerinin iskeletini oluşturmaktadır. Web sayfalarının öğelerinin gösterilmesi amacıyla tarayıcılara yönlendirme sistemi sağlamakta olan gelişmiş bir standardı ifade etmektedir. HTML dili kullanılarak farklı metinler, grafikler ve ses ve video dosyaları web sayfalarına aktarılmaktadır¹²⁴.
- HTTP (Metin Aktarımı Protokolü); internetteki “html”, işaret dili kullanılmak suretiyle oluşturulmuş web sayfalarının aktarılması amacıyla kurgulanan protokolü ifade etmektedir.

¹²¹ Mustafa Topaloğlu, **Bilişim Hukuku**, Adana: Karahan Kitabevi, 2005, s.93.

¹²² Oğuz, a.g.e., s.31.

¹²³ Sırabaşı, a.g.e., s.62.

¹²⁴ Kurt, a.g.e., s.45.

- CGI (Ortak Geçiş Arayüzü); web üzerinden istemcilerde bulunan HTML dosyaları içerisindeki web formları ile host üzerinde bulunan programların arasındaki haberleşmeyi sağlayan protokole denir. Web sitelerinin ziyaretçileri ile karşılıklı olarak diyaloga girmesi, CGI'nın en büyük özelliğidir. Kullanıcıların talepleri doğrultusunda dinamik şekilde HTML sayfaları yaratılmakta, operasyonlar gerçekleştirilmekte ve elektronik postalar gönderilmektedir. Böylece web sitelerinin kuru HTML sayfası görünümünden kurtulması ve etkileşime açık bir hale gelmesi sağlanmaktadır¹²⁵.
- VRML (Sanal Gerçeklik Modelleme Dili); web üzerindeki üç boyutlu ortamlar içerisinde gezme ve ihtiyaç duyulan bilgilere ulaşma amacıyla kurgulanmış bir dildir. VRML içermekte olan sayfalara bağlanıldığı takdirde bir linkten diğerine gidilerek değişik sayfalara ulaşılmasından ziyade, üç boyutlu bir ortamda bir odadan diğer bir odaya geçme olanağı bulunmaktadır. Bu durum, görsel açıdan web kurgusunu daha farklı bir hale getirir.

Web yapısı pek çok açıdan kabul görmektedir. Ancak web yapısının açık bir sistem olması, bu yapıyı dünya genelinde tercih edilen bir düzeye çıkarmaktadır. Söz konusu platform, bilgisayarlar ve işletim sistemleri gibi bağımlı bir yapıya sahip değildir. Web platformu üzerinden birçok bilgiye ve kaynağa kolaylıkla ulaşım sağlanabilir. Günümüzde web uygulamalarının geliştirilmesi ve kullanıma sunulması da oldukça kolaydır¹²⁶.

5.8. Sosyal Medya

Söz konusu kavram, 1979 senesinde internet kullanıcıları tarafından herkese açık iletiler gönderilmesine imkân tanıyan dünya genelinde bir tartışma sistemi olan Usenet sisteminin programlanması sonucu ortaya çıkmıştır. Bu programlama sonrasında “Web 1.0” geliştirilmiş ve toplumlar, birbirleriyle eş zamanlı iletişim

¹²⁵ Demir, a.g.e., s.35.

¹²⁶ Avşar ve Ören, a.g.e., s.33.

kurmaya başlamışlardır. İnternet üzerinde bilgi ve içeriklerin paylaşıldığı pek çok sayfa da bu dönemde ortaya çıkmıştır. İlgili dönem, zamansal ve coğrafi kısıtlamaların gevşediği bir dönem olarak görülmektedir¹²⁷.

“Web 2.0” döneminde ise kullanıcılara web içeriklerini denetleme, kurgulama ve diğer kullanıcılar ile iletişim kurma konusunda çeşitli imkanlar sunulmuştur. Sosyal medyanın da Web 2.0 uygulaması olduğu savunulmaktadır. Web 2.0 uygulamaları başlangıçta bloglar ile sosyal ağ sitelerini içermiştir. Daha sonra ise söz konusu uygulamalar, diğer internet uygulamalarını kapsayacak şekilde genişlemiştir. Web 2.0 uygulamaları çerçevesinde en fazla tanınan sosyal medya uygulamaları; Instagram, YouTube, LinkedIn, Facebook, Wikipedia, Twitter ve blog sayfalarıdır. Söz konusu uygulamalarda zamansal ve mekânsal sınırlamalar olmaksızın kullanıcılar birbirleri ile devamlı etkileşim hâlinde kalabilmekte ve içerik üretebilmektedir¹²⁸.

İnternetin kullanım alanı ile hızının artması ve teknolojiye yaşanan hızlı gelişmeler, sosyal hayattaki ve iş ortamlarındaki alışkanlıkların değişmesine neden olmuştur. Bireylerin internet üzerinden zaman ve mekân sınırlaması olmadan görüş ve düşüncelerini rahatlıkla paylaşabilmesi, sosyal medyanın önemini arttırmıştır. Sosyal medya aracılığıyla bireylerin değişen alışkanlıkları ve sosyal ilişkilere bakış açıları, söz konusu medyayı toplumsal yaşamda vazgeçilmez bir konuma taşımıştır¹²⁹.

¹²⁷ Mustafa Cıngı, “Online Pazarlama İletişiminde Kullanılan Video İçeriklerinin Ürün Tanıtımına Etkisi” **Humanities Sciences**, C.10, S:4, 2015, s.146.

¹²⁸ Mine Kaya, “Sosyal Medya ve Sosyal Medyada Üçüncü Kişilerin Kişilik Haklarının İhlali”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C.28, S: 119, 2015, s.278.

¹²⁹ Barış Bulunmaz, “Otomotiv Sektöründe Sosyal Medyanın Kullanımı ve Fiat Örneği”, **Global Media Journal**, C.2, S:3, 2011, s.30.

6. İNTERNETİN AKTÖRLERİ

6.1. Telefon/Telekomünikasyon İdareleri

İnternet, extranet, intranet ve diğer ağ sistemlerinde genel iletişim kanalları kullanılarak haberleşme sağlanmaktadır. Kullanılmakta olan bu iletişim kanalları devletin veya telefon / telekomünikasyon idaresinin kontrolündedir. Dolayısıyla internet hizmetlerini sunma amacıyla kurulan internet servis sağlayıcılarının telefon / telekomünikasyon idareleriyle anlaşma yapması ve ihtiyaç duyulan haberleşme alt yapısını sağlaması gerekmektedir¹³⁰.

Telefon / telekomünikasyon idarelerinin yetki ve sorumlulukları iletişim alt yapılarını sağlamak ile sınırlandırılmaktadır. Bunun yanı sıra telefon / telekomünikasyon idarelerinin kiraya verdikleri iletişim hatlarının üzerindeki yayınlar dolayısıyla hukuki sorumluluğu bulunmamaktadır. Ülkemizdeki söz konusu hizmetler Türk Telekom idaresi tarafından yerine getirilmektedir. Türk Telekom tarafından yerine getirilen bu hizmetin kamu hizmeti niteliğinde olduğu ileri sürülmektedir¹³¹.

Türk Telekom tarafından yerine getirilen hizmetin kamu hizmeti niteliğini taşıması, kurum ile servis sağlayıcılarının arasında imzalanan sözleşmelerin idari nitelik taşıması anlamına gelmez. İlgili sözleşmelerin özel hukuk niteliğine sahip abonman sözleşmeleri kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Türk Telekom ile internet servis sağlayıcılarının arasında çıkan hukuki uyuşmazlıklarda özel hukuk hükümleri uygulanacaktır. Dolayısıyla bu uyuşmazlıklar, idari yargının değil adli yargının görev alanına girmektedir¹³².

¹³⁰ Topaloğlu, a.g.e., s.99.

¹³¹ Nurettin Kılıç, “İnternet Ortamında Kişilik Haklarına Saldırıdan Doğan Hukuki Sorumluluk”, (Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2018, s.28.

¹³² Topaloğlu, a.g.e., s.100.

6.2. İnternet Servis Sağlayıcıları

İnternet servis sağlayıcıları (ISS), genel itibariyle kullanıcılara internet hizmeti sunmakta olan oluşumlardır. Söz konusu sağlayıcılar, kullanıcıların internete bağlanması, internetten iletişim kurması ve internetteki diğer olanaklardan yararlanması için başvurulacak aktörlerin başında gelmektedir. İnternet servis sağlayıcıları, kullanıcılar ile internet arasında köprü vazifesi görürler. Servis sağlayıcıları olmadan internet erişiminden söz edilmesi mümkün değildir¹³³.

Genel olarak internete erişim, radyo dalgaları ve telefon hatları vasıtasıyla sağlanmaktadır. Telefon hatları daha önce de belirtildiği üzere telefon / telekomünikasyon idarelerince kontrol edilir. Dolayısıyla internet servis sağlayıcılarının bu idareler ile sözleşme yapması gerekmektedir. Yapılacak olan sözleşmeler kapsamında internet servis sağlayıcıları, telefon hatlarının üzerinde kullanma / kullandırma hakkını elde edeceklerdir. Söz konusu hatlar, ağların arasında gerçekleşecek olan veri trafiğindeki akışın sağlanması için kullanılacaktır. Bunun yanı sıra İnternete erişim için kablosuz internet, ADSL, çevirmeli ağ, kablolu internet gibi teknolojiler de kullanılabilir¹³⁴.

İnternet servis sağlayıcıları genel itibariyle ticari birer işletme şeklinde örgütlenmektedirler. Buna karşın, ticari nitelikte olmayan ve kamu kurumları veya öğrencilere internet erişimi sağlamayı amaçlayan akademik kurumlar şeklinde de örgütlenebilmektedirler. Bu bakımdan servis sağlayıcılarca sunulan hizmetlerin içerikleri, bu hizmetleri sunan kuruluşlara göre farklılık arz edebilmektedir¹³⁵.

Sunulan hizmetlerin içerikleri ve sınırları farklılık arz etse de, servis sağlayıcılar asgari olarak bütün kullanıcılara, ücret karşılığı kullanıcı adı, şifresi ve bununla internete erişim olanağı sunmaktadır. Servis sağlayıcılar tarafından

¹³³ Özel, a.g.e., s.157.

¹³⁴ Seçil Etlioğlu Erçetingöz, “İnternet Ortamında Şeref Ve Haysiyetin Korunmasında Uygulanacak Hukuk”, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019, s.58.

¹³⁵ Sınar, a.g.e., s.41.

kullanıcılara sunulan diğer bir hizmet de ücretsiz elektronik posta adresi sağlanmasıdır¹³⁶.

6.3. İnternet Erişim Sağlayıcıları

5651 Sayılı Kanun'un 2. maddesine göre internet erişim sağlayıcıları, kullanıcılarına internet ortamına ulaşma imkânı tanıyan her türlü gerçek ya da tüzel kişilerdir. Bu kapsamda kullanıcıların internete bağlanmasını sağlayan kişiler, erişim sağlayıcı olarak kabul görmektedirler. Erişim sağlayıcılar da yer sağlayıcılar gibi faaliyet belgesi almak zorundadırlar. Erişim sağlayıcıların faaliyetleri, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından belirlenmekte ve denetlenmektedir¹³⁷.

5651 Sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında erişim sağlayıcıları yükümlülükleri belirtilmiştir. Buna göre erişim sağlayıcıları¹³⁸:

- Herhangi bir kullanıcısı tarafından yayınlanan hukuka aykırı içerikleri, yasaya göre ihbar edilmiş olması durumunda engellemek zorundadır.
- Sunmuş olduğu hizmetlere yönelik, yönetmelikte belirtilmekte olan trafik bilgilerini altı aydan az ve iki yıldan fazla olmamak şartıyla yönetmelikteki süre kadar saklamak ve bu bilgilerin güvenliğini sağlamakla yükümlüdür.
- Faaliyetlerini sonlandıracağı tarihten en az üç ay öncesinde durumu Kuruma, içerik sağlayıcısı konumundaki kişilere ve müşterilere bildirme ve trafik bilgilerine yönelik kayıtları yönetmelikte belirtilmiş olan usul ve esaslara riayet etmek suretiyle Kuruma teslim etmekle yükümlüdür.
- Erişimin engellenmesi yönünde karar alınan yayınlara ilişkin alternatif erişim yollarının bulunmasını engelleyici önlemler almakla yükümlüdür.

¹³⁶ Ali Karagülmez, **Bilişim Suçları ve Soruşturma-Kovuşturma Evreleri**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005, s.320.

¹³⁷ Murat Volkan Dülger, **Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018, s.656.

¹³⁸ RG, Tarih: 23.05.2007 ve Sayı: 26530

- Kurum tarafından talep edilen bilgilerin talep edilen şekilde Kuruma teslim edilmesi ve Kurum tarafından kendisine bildirilen tedbirlerin alınmasından sorumludur.

İlgili maddenin 2. fıkrası kapsamında erişim sağlayıcıları, kendileri vasıtasıyla erişilmiş olan bilgi içeriklerinin hukuka uygun olup olmadığını ve hukuki sorumluluk gerektirip gerektirmediğini kontrol etmekle yükümlü değildirler.

Erişim sağlayıcılar, çoğu zaman servis sağlayıcılar ile aynı anlamda kullanılabilirler. Bunun yanı sıra servis sağlayıcılarının yalnızca erişim hizmeti vermesi durumunda (başkalarına ait bilgilerin sunucularda barındırılmaması durumunda) erişim sağlayıcısı adını alacağı ifade edilmektedir¹³⁹.

6.4. İnternet İçerik Sağlayıcıları

İçerik sağlayıcılar, internet ortamında erişime açık olan web sitelerinin içeriklerini meydana getiren, ilgili siteler için veri ya da bilgi üretimi yapan, bunları değiştiren tüzel ya da gerçek kişilerdir¹⁴⁰. Bu kapsamda bilgi ya da verileri üreten kişi, daha önce mevcut olmayan bilgileri ortaya koyan ve yaratan kişidir. Bilgi ya da verileri değiştiren kişi ise halihazırda mevcut olan bilgi ya da veriler üzerinde kısmi ya da bütüncül değişiklikler yapan kişiyi ifade etmektedir.

İçerik sağlayıcılar açısından yapılan tanımlar kapsamında verileri üreten, değiştiren ya da verilerin sağlamasını yapan kişiler farklı kişiler olabilmektedir. Yani veriler üzerinde değişiklik yapan kişi, her zaman veriyi üreten kişi olmayabilir. Örneğin haber sitelerindeki haberler, esasen muhabirler tarafından üretilmekteyken; bu haberlerin görselleri, görsellerin tasarımcısı ve bunları yayınlayan kişiler farklı kişiler olabilir¹⁴¹.

¹³⁹ Sevil Yıldız, **Suçta Araç Olarak İnternetin Teknik ve Hukuki Yönden İncelenmesi**, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2007, s.89.

¹⁴⁰ Tamer Soysal, “İnternette Servis Sağlayıcılarının Hukuki Sorumlulukları”, **TBB Dergisi**, S: 61, 2005, s.309.

¹⁴¹ Yasemin Durnagöl, “5651 sayılı Kanun Kapsamında İnternet Aktörlerine Getirilen Yükümlülükler ile İdari ve Cezai Yaptırımlar”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, C. 2 S.: 4, 2011, s.401.

5651 Sayılı Kanun kapsamında içerik sağlayıcılar, internette kullanıma sundukları her türden içerikten bilfiil sorumlu tutulmaktadırlar. Ancak bu kişiler, bağlantı sağlandıktan sonra başkası tarafından oluşturulan içeriklerden sorumlu değildirler. Buradaki kural kesin bir kural olarak değerlendirilemez. Örneğin çocuklar açısından zararlı olarak nitelendirilebilecek bir içerik barındıran videoda, içerik sağlayıcısı konumundaki kişinin bu videoyu sunuş tarzından içeriği benimsediği ve kullanıcıların ilgili içeriğe ulaşmasını kolaylaştırıcı önlemler aldığı saptanıyorsa, genel hükümler çerçevesinde içerik sağlayıcıların da sorumlu olacağı kabul edilmektedir¹⁴². Öğretide söz konusu düzenleme “açıklık” ilkesi kapsamında eleştirilmektedir. Zira bu düzenlemede neyin kastedildiği net değildir. “Genel hükümler” ile TCK genel hükümlerin mi yoksa TBK genel hükümlerin mi kastedildiği açık değildir. Bunun yanı sıra “benimseme ve ulaşmayı amaçlama” ifadelerinin de soyut bir değerlendirme olduğu ileri sürülmektedir¹⁴³.

6.5. İnternet Yer Sağlayıcıları

5651 Sayılı Kanun’un 2. maddesine göre internet ortamındaki içerik ve hizmetleri barındırmakta olan sistemleri sunan ya da bunları işleten kişilere internet yer sağlayıcıları denilmektedir¹⁴⁴.

Yer sağlayıcıları İngilizcede “barındırmak” anlamına gelen “host” teriminden gelmektedir. Örneğin Instagram, Youtube ve Facebook birer yer sağlayıcı olarak kabul edilmektedir. İçeriklerine herkes tarafından erişilebilen forum sitelerinin üyeleri açısından ilgili forum siteleri birer yer sağlayıcısıdır. Bunun yanı sıra internette kullanılmakta olan ve pek çok kullanıcı tarafından içerik sağlanan haber siteleri, ticari niteliğe sahip olmasalar da kendi sitelerini barındırmakta olan gerçek

¹⁴² 5651 Sayılı Kanun’un 4/2. maddesindeki; “Ancak, sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise genel hükümlere göre sorumludur”. İfadesi, bu durumu desteklemektedir.

¹⁴³ Dülger, a.g.e., s.652; Kılınç, a.g.e., s.44.

¹⁴⁴ RG, Tarih: 23.05.2007 ve Sayı: 26530

kişiler, vakıflar ve üniversiteler de yer sağlayıcı kategorisine dâhil edilebilmektedirler¹⁴⁵.

İnternet yer sağlayıcısı olarak faaliyet gösterilmesi için bir faaliyet belgesinin alınması gerekir. Ülkemizde internet yer sağlayıcılarının yasal izinlerini ve bunların denetimlerini gerçekleştiren kurum BTK'dır¹⁴⁶. İlgili Kurum, internet yer sağlayıcılarının izinlerinin yanı sıra faaliyet alanlarının belirlenmesi konusunda da yetkili olduğu bilinmektedir.

5651 Sayılı Kanun'a göre internet yer sağlayıcıları, yer sağladıkları içerikleri kontrol ederek hukuka uygunluk denetimi yapma yükümlülüğü altına sokulmamışlardır. İlgili Kanun'un 5. maddesinde bu durum açıkça belirtilmiştir. Bunun yanı sıra "Yer Sağlayıcının Yükümlülükleri" başlıklı 5. maddenin devamına göre internet yer sağlayıcıları, yer sağladıkları hukuka aykırı içeriklerden, ceza sorumluluğuna ilişkin hükümler saklı kalmak koşuluyla, bu Kanun'un 8. ve 9. maddeleri kapsamında kendilerinin bilgilendirilmesi durumunda ve teknik açıdan olanak bulunduğu ölçüde hukuka aykırı içerikleri yayından kaldırmakla yükümlü tutulmuşlardır.

İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik¹⁴⁷ kapsamında yer sağlayıcılara ek yükümlülükler getirilmiştir. İlgili Yönetmeliğin 7. maddesine göre yer sağlayıcılar için; *"sunucu barındırma hizmetleri de dahil, yer sağlamaya ilişkin hizmetlerinde (a) bendindeki hükümlere uymakla, 7/c'ye göre de yer sağlayıcı trafik bilgisini altı ay saklamakla, bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü oluşturan verilerin dosya bütünlük değerlerini zaman damgasıyla beraber saklamakla ve gizliliği korumakla yükümlüdürler."* Düzenlemesi getirilmiştir.

¹⁴⁵ <https://www.cnnturk.com/bilim-teknoloji/internet/her-internet-kullanicisinin-bilmesi-gerekenkavramlar>, (Erişim Tarihi 20.01.2021)

¹⁴⁶ Dülger, a.g.e., s.654.

¹⁴⁷ RG, Tarih: 30.11.2007 ve Sayı:26716

6.6. Sunucu (Server)

Sunucu, digital niteliğe sahip olan verilerin kendi kapasiteleri ölçüsünde depo edilmesi sağlayan ve diğer bilgisayarlara hizmet sunan bilgisayar veya programdır. İnternet servis sağlayıcılarının üstlenmiş oldukları hizmetlerin yerine getirilebilmesi için sunucular kullanılmaktadır. Ana bilgisayar olarak da ifade edilebilecek olan sunucu, bir veya daha fazla ağa bağlanabilmektedir. Bu özelliğinden ötürü sunucu, internet kullanıcıları açısından son derece önem arz etmektedir¹⁴⁸.

Servis sağlayıcılarının çoğunlukla sunucu olarak da hizmet verdikleri bilinmektedir. Sunucuların kendi faaliyetlerinin yanı sıra aynı zamanda internet bağlantılarını gerçekleştirebiliyor olması durumunda sunucular, internet servis sağlayıcısı olarak da adlandırılabilirler¹⁴⁹.

Özel ya da kamu kurum ve kuruluşlarının kendilerine ait yerel sunucuları kurarak kendilerine ait verileri saklamaları mümkündür. Ancak kendi bilgisayarlarını sunucu olarak kullanmak isteyen kişi veya kişiler, kendilerine ait verileri internette kullanabilmek için servis sağlayıcı hizmeti görmek ya da başka bir internet servis sağlayıcısı tarafından verilen hizmetten yararlanmak zorundadırlar¹⁵⁰.

6.7. Vekil Sunucu (Proxy Server)

Vekil sunucu, internet kullanıcılarından aldığı internet ortamından bilgi sağlama taleplerini yerine getirmektedir. Bunun yanı sıra vekil sunucu, bu taleplerin neticelerini de yeniden internet kullanıcılarına iletmektedir. Yani vekil sunucu, internet erişimi esnasında kullanılmakta olan bir ara sunucu olarak tanımlanmaktadır. İnternet erişimi sırasında vekillik görevini üstlenmektedir. Kullanıcıların talep ettikleri veriler, vekil sunucularının önbelleğinde tutulmaktadır. Bir sonraki erişim

¹⁴⁸ Avşar ve Öngören, a.g.e., s.119.

¹⁴⁹ Özel, a.g.e., s.157.

¹⁵⁰ Soysal, a.g.e., s.310.

anında internet kullanıcılarının talep ettikleri veriler, ilgili web sitesinden değil, vekil sunuculardan aktarılmaktadır¹⁵¹.

Söz konusu sunucu genel itibariyle iki amaç doğrultusunda kullanılmaktadır. İlk olarak vekil sunucu, bilgilerin önbellekte tutulması neticesinde erişim anındaki hızı arttırmak için kullanılmaktadır. İkinci olarak ise, bu sunucu vasıtasıyla internete bağlanması durumunda, internet ortamında dolaşılırken kullanılan IP adresi, vekil sunuculara bağlanan bilgisayarların IP adresleri değil, vekil sunucuların IP adresleridir. Bunun yanı sıra internet kullanıcılarının eylemleri herhangi bir suç niteliği taşıyor ve vekil sunucu kullanılıyorsa, söz konusu sunucunun kullanılması yalnızca yasal sürecin birkaç gün geciktirilmesine yarar. Zira anonim vekil sunucularında bile genel olarak kendilerine bağlanmakta olan bilgisayarlara ait kayıtlar tutulmaktadır¹⁵².

6.8. Usenet İşleteni

Daha önce de belirtildiği üzere Usenet, bünyesinde on binlerce haber grubu bulunan bir yapıdır. Söz konusu haber grupları, aynı bir ağaç dalları gibi alt gruplara ayrılırlar. Mesajlar, haber grubunun sorumlusu olan kişilere iletilir ve o kişiler de bu mesajları toplu şekilde kullanıcılara dağıtırlar. Usenet işletenleri, haber gruplarının bağlı oldukları sunuculardan ilk derecede sorumlu olan kişilerdir¹⁵³.

Usenet işletenleri, haber gruplarındaki mesajları, söz konusu haber gruplarının amaçlarına uygun olması bakımından ya da suç unsuru taşıyıp taşıyamaması bakımından tabii bir denetimden geçirmektedirler. Usenet işletenlerinin sorumlulukları altındaki sunuculara bağlı haber gruplarına gönderilmiş olan suç içerikli iletilerin içeriğine ulaşılmasını engelleme yükümlülüğü yoktur. Haber gruplarının çoğunluğunda bir işletenin olduğu bilinmektedir. Ancak bir işleten tarafından denetime tabi tutulmayan haber gruplarının olduğu da ifade edilmektedir.

¹⁵¹ Oğuz, a.g.e., s.54

¹⁵² Avşar ve Öngören, a.g.e., s.120.

¹⁵³ Sınar, a.g.e., s.42-43.

Bu bakımdan herhangi bir işletene sahip olmayan haber gruplarındaki iletilere denetim uygulanması mümkün değildir¹⁵⁴.

¹⁵⁴ Sırabaşı, a.g.e., s.146.

7. İNTERNET ORTAMINDA KİŞİLİK HAKLARININ İHLALİ

7.1. Alan Adları Aracılığıyla Kişilik Haklarının İhlali

Alan adları, internet sitelerine ulaşabilmek amacıyla kullanılmakta olan adreslerdir. Her internet sitesine ait bir adres bulunmaktadır. Söz konusu adresler “İnternet Protokol (IP)” adresleri olarak adlandırılmaktadır. IP adresleri 123.45.35.122 gibi aralarında noktalar bulunan dört ayrı sayı grubundan oluşmaktadır. Bunun yanı sıra internet sitelerine ulaşabilme maksadıyla bu adreslerin akılda tutulmasına ve eksiksiz biçimde bu adreslerin yazılmasına gerek duyulmaktadır. Buradaki zorluğun aşılması için her IP adresi bakımından tek bir alan adının kullanılması öngörülmektedir¹⁵⁵. Alan adları, internetin kullanılmaya başlandığı dönemlerde internet sitelerine erişimin daha kolay hale getirilmesi amacıyla ortaya çıkmıştır. Zaman içerisinde ise alan adları, ticari açıdan şirketlerin tanınmasına yarayan bir kimlik niteliğine bürünmüşlerdir¹⁵⁶.

Alan adları, internet sitesinin sahibi olan gerçek ya da tüzel kişiler ile özdeşleştirilir. Bu kişi ya da kurumlar hakkında bilgi sahibi olmak isteyen kişiler, alan adlarını kullanmak suretiyle bunların internet sitelerine ulaşmaktadırlar. Aynı durumun ticari siteler açısından da geçerli olduğu kabul edilmektedir. Marka niteliği taşıyan isimler birden fazla ülke içerisinde korunabilmektedir. Ancak bunların tek bir işlem ile bütün dünyada korunmaları mümkün görünmemektedir. Öte yandan alan adlarının sahipleri, alan adlarını sadece tek bir kere tescil ettirmek suretiyle bu adları dünyanın her yerinde kullanabilirler. Bu yüzden alan adlarının ticari değerleri oldukça yüksektir¹⁵⁷.

¹⁵⁵ Mehmet Hanifi Bayram, **Avrupa Birliği ve İnternet Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011, s.42.

¹⁵⁶ Neval Okan, **Ağ Reklamları ve Haksız Rekabet**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011, s.91.

¹⁵⁷ Ayça Zorluoğlu, “Alan Adlarında Kötüniyet Kavramı”, **HÜHFD**, Cilt:1, Sayı:2, s.82.

Kişilik haklarının muhafaza edilmesine yönelik genel hükümlerin yanı sıra bazı kişisel varlıkların korunmasına yönelik özel hükümler de mevcuttur. Adın muhafaza edilmesini düzenleyen Türk Medeni Kanunu’nun 26. maddesi hükmü, söz konusu özel düzenlemelerden birisidir. Kişilerin adı, onların rızası hilafına herhangi bir internet sitesinin alan adında kullanılamaz. Bu durum, kişilik haklarının ihlal edilmesi anlamına gelecektir.

Yurt içinde alan adlarının “tr” uzantılı olarak alınabilmesi yanı sıra yurt dışından “tr” uzantısı olmadan da temin edilebileceği ifade edilmektedir. “İnternet Alan Adları Yönetmeliği” kapsamında “tr” uzantısı olan alan adlarının ODTÜ’den temin edilebileceği belirtilmektedir. Alan adları, ilgili kurumlar ile alan adlarını talep edenler arasında birer tescil sözleşmesi olarak kabul edilmektedir. Sözleşmelerin sona ermesiyle alan adları da ortadan kalkmaktadır. Bu durumda söz konusu adlar, başkaları tarafından tescil edilebilir¹⁵⁸.

İnternet Alan Adları Yönetmeliği’nin 22. maddesi kapsamında alan adları sahipleri, ilgili yasal düzenlemelere uymak ve üçüncü kişi haklarına saygı göstermekle yükümlüdürler. Bunun yanı sıra ilgili Yönetmeliğin 3. maddesine göre alan adlarının sahipleri; başvuru yapma, yenileme, iptal etme gibi alan adlarına ilişkin işlemlerinden ötürü aracılık eden kayıt kuruluşlarını bilgilendirmek zorundadırlar.

İnternet Alan Adları Yönetmeliği’nin ekinde belirtildiği üzere, alan adları a.b.tr ya da a.tr olarak belirlenmektedir. Yönetmelik hükümlerince (a), alan adını almak isteyen kişilerce serbest şekilde belirlenmektedir. (b) ise alt alan adı olarak nitelendirilmektedir. Bu açıdan (b), yönetmelikte yer alan alt adlardan birisi olarak kabul edilir. Örnek olarak (com), (gov), (net), (edu) gibi ibarelerin alt alan adlarını oluşturdukları kabul edilmektedir. Alan adları minimum iki maksimum altmış karakter uzunluğunda olabilirler. Bu karakterlerin yalnızca harf, rakam ve tire işaretinden oluşabilecekleri kabul edilmektedir. Bunun yanı sıra tire işaretinin alan adının ilk karakteri olamayacağı öngörülmektedir (Yönetmelik madde 6).

¹⁵⁸ Esra Hatipoğlu, **Tescilli Markaya İnternet Yoluyla Tecavüz 556 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Yer Alan Durumlar ve ADWORDS Uygulamaları**, Ankara: Bilge Yayınevi, 2014, s.62.

Kişiliği oluşturan en önemli değerlerden biri addır. Çünkü ad, sadece kişileri başkalarından ayırma ve başkalarına tanıtmakla kalmaz. Bunun yanı sıra ad, kişileri ses ve resimde olduğu gibi dışarı yansıtmaktadır. Ad üzerinde kurulu olan hak, münferit nitelikteki bir kişilik hakkıdır (özel kişilik hakkı). Dolayısıyla Türk Medeni Kanunu'ndaki kişilik haklarının muhafaza edilmesine yönelik hükümler, adın korunması bakımından da uygulanacaktır. Ad, taşımakta olduğu sosyal değer nedeniyle Türk Medeni Kanunu'nun 26. maddesi kapsamında korunmaktadır. Türk Medeni Kanunu kapsamında yalnızca gerçek ve tüzel kişilerin dar anlamdaki adları korunmamaktadır. Yasa kapsamında bütün adlar (ticari unvan, lakap, marka gibi) korunmaktadır¹⁵⁹. Buna göre alan adlarının da geniş anlamdaki ad korumasına dâhil olduğu kabul edilmektedir. Türk Medeni Kanunu'nun kişilik hakları ve adın korunmasına ilişkin hükümleri, alan adları bakımından da uygulanmaktadır¹⁶⁰.

Adın korunmasına yönelik özel kanun hükmü niteliğini taşıyan Türk Medeni Kanunu'nun 26. maddesine göre: *“Adının kullanılması konusunda çekişme bulunan kişi, bu hakkının tespiti için dava açabilir. Adı haksız olarak kullanılan kişi buna son verilmesini; haksız kullanan kusurlu ise ayrıca maddî zararının giderilmesini ve uğradığı haksızlığın niteliği gerektiriyorsa manevî tazminat ödenmesini isteyebilir.”*

Türk Medeni Kanunu'nun 26. maddesinde adın kullanılmasının çekişmeli olduğu ve adın haksız olarak kullanıldığı haller düzenlenmiştir. Bu kapsamda adın kullanılması konusunda çekişme olduğu durumlarda kişi ya da kuruluşların itiraz hakkı saklıdır. Buna göre adı kullanma hakkının olmadığı ileri sürülen kişi, tespit davası açmak suretiyle söz konusu adı kullanma hakkı olduğunu ileri sürebilir. Öte yandan adı kullanma konusunda hak sahibi olmayan kişilerin adları kendi ismi ya da kendisine ait bir eşya için kullanması durumunda haksız kullanım söz konusu olacaktır. Örnek olarak bir kişi, tanınmış durumdaki başka bir kişinin soyadını kullanarak toplum içerisinde belli bir yer edinmeye çalışırsa ya da kavgalı olduğu kişinin adını köpeğine verirse haksız kullanım söz konusu olacaktır. Haksız surette adın kullanılması durumunda bu kullanımın durdurulması davası, önlenmesi davası

¹⁵⁹ Akipek, Akıntürk ve Ateş, a.g.e., s.433-434.

¹⁶⁰ Oğuz, a.g.e., s.68.

veya diğerk koşulların sağlanması durumunda maddi ve manevi tazminat davaları açılabilir. İsmi kullanılması durdurulması ya da önlenmesi davaları bakımından haksız kullanım varlığı, dava açılması için yeterlidir. Bu kapsamda zarar ya da kusur koşulunun varlığı aranmaz¹⁶¹. Adın haksız şekilde kullanılması toplum tarafından öğrenilmiş ise, durdurma davasıyla beraber kararın yayımlanması da talep edilebilir¹⁶².

Kendi izni olmaksızın adının bir internet sitesinin alan adı olarak kullanıldığını öğrenen kişi, Türk Medeni Kanunu'nun 24, 25 ve 26/f.2. maddesinin hükümlerine dayanarak adının muhafaza edilmesini isteyebilir. Bunun yanı sıra tüzel kişilere ilişkin adların korunması bakımından "Alan Adları Yönetmeliği" çıkarılmış olup, ilgili Yönetmeliğin 25. maddesinde özel bir düzenleme öngörülmüştür. Bu çerçevede;

"a) İhtilafa konu olan alan adının, sahip olunan veya ticarete kullanılmakta olan marka, ticaret unvanı, işletme adı veya diğerk tanıtıcı işaretler ile benzer veyahut aynı olması durumunda,

b) Alan adını tahsis ettirmiş olan tarafın bu alan adıyla alakalı kanuni bir hakkı veyahut bağlantısının olmaması durumunda,

c) Bu alan adının sahibi tarafından kötü niyetle tahsis ettirilmesi veyahut kullanılması" durumunda hakkı ihlal edilen kişi, Uyuşmazlık Çözüm Hizmet Sağlayıcılarına başvurabilecektir.

İlgili Sağlayıcılar, alan adlarına yönelik ortaya çıkan uyuşmazlıkların hakemler aracılığıyla çözülmesi için çalışan kamu kurumu niteliği taşıyan meslek kuruluşları, üniversite ya da uluslararası kuruluşlardır. Buralara yapılan başvuruların karara bağlanması bakımından bir hakem ya da hakem kurulu görevlendirilir. Yönetmeliğin 25. maddesine dayanılarak yapılan başvurular üzerine; "*şikâyetçilerin isteği doğrultusunda alan adlarının iptal edilmesine, şikâyetçilere devir işlemlerinin yapılmasına ya da şikâyetçilerin taleplerinin reddine karar verilir.*" (Alan Adları

¹⁶¹ Dural ve Ögüz, a.g.e., s.166-167.

¹⁶² Özsunay, a.g.e., s.206.

Yönetmeliği madde 27). Uygulamaya bakıldığında ise hâlihazırda söz konusu yolla uyumsuzlukların çözümüne henüz başlanmadığı görülmektedir. UÇHS kuruluş ve işleyişi kapsamında BTK tarafından hazırlanan tebliğ taslağı mevcuttur¹⁶³. Ancak bu konuya ilişkin henüz yürürlükte olan ikincil düzenlemenin bulunmadığı ifade edilmektedir.

Alan adına ilişkin ihlalin yurt dışı kaynaklı olması durumunda ise uluslararası hukuk normlarının uygulanması söz konusu olacaktır. Zararın meydana geldiği yerin Türkiye olması durumunda ise Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Kanunu'nun 34. maddesi gereği Türk Hukukunun uygulanması gerekecektir¹⁶⁴.

Bazı uzantılara sahip olan alan adlarının (com, net, org gibi) çok düşük bedeller karşılığında elde edilebildiği, söz konusu alan adlarının meydana getirilmesi sürecinde herhangi bir fikri mülkiyet hakkı ihlalinin incelenmesinin mümkün olmadığı ifade edilmektedir. Bu çerçevede kolaylıkla alan adlarına sahip olan kötü niyetli kişiler, söz konusu adların gerçek sahiplerine bu alan adlarını yüksek bedellerle satmayı teklif etmektedirler. Ayrıca tanınmış kişilerin veya markaların tanınmışlıklarından faydalanarak kendilerine ait ürünleri tanıtmaya ya da tanınmış isimleri içeren alan adlarında müstehcen içerikler paylaşma suretiyle bu isimlerin itibarını zedeleyebilmektedirler¹⁶⁵.

Alan adlarının alınması konusunda üçüncü kişilere ait hakların zarar görüp görmediği kontrol edilmez. Bu noktada sadece ilgili alan adının kullanılıp kullanılmadığına bakılır. Kullanılmadığına ilişkin tespit yapılan alan adlarında ilk gelen kişinin adı alacağı öngörülmektedir. Bu prensibe göre oluşturulacak alan adı, talepte bulunan kişiye tahsis edilir. Bu yüzden alan adlarının tesis edilmesi konusunda zaman zaman kişilik hakkına ilişkin ihlaller ortaya çıkabilmektedir¹⁶⁶.

¹⁶³ BTK, Tebliğ Taslağı, <https://www.btk.gov.tr/uploads/undefined/ucm.pdf>, (Erişim Tarihi:30.01.2021).

¹⁶⁴ Avşar ve Öngören, a.g.e., s.270.

¹⁶⁵ Ezgi Öztürk, "İnternet Yoluyla Markanın Haksız Kullanımı", **Terazi Hukuk Dergisi**, Yıl:5, Sayı:45, 2010, s.70.

¹⁶⁶ Sami Karahan, Cahit Suluk, Tahir Saraç ve Tamer Nal, **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, Ankara: Seçkin Kitapçılık, 2013, s. 413.

Alan adları ile kişilik haklarının ihlal edilmesine; kişinin sahip olduğu marka ya da unvanın başkalarınca alan adında kullanılıyor olması, ünlü kişilerin ya da tanınmış markaların ismine çok benzeyen ifadelerin alan adlarında kullanılması ya da bilerek başkasına ait bir adın yazımı konusunda harf değişikliği yapılarak bu ibarenin alan adı olarak tescil edilmesi durumları örnek verilebilmektedir¹⁶⁷.

Yukarıda verilen örnekler ve buna benzer durumlarda Türk Medeni Kanunu'nun kişilik ve adın korunmasına yönelik hükümlerine başvurulabilecektir. Bunun yanı sıra ticaret unvanı, işletme adı, markanın korunmasına yönelik özel hükümler ya da haksız rekabete yönelik düzenlemelerden de yararlanılabilmektedir¹⁶⁸.

Başka bir kişinin markası, ticari unvanı ve işletme adı, alan adı içerisinde kullanıldığı takdirde kişilik hakkının ihlal edilmesi söz konusu olacağı için ilgili mevzuat çerçevesinde Türk Mahkemeleri'nde dava açılabilecektir. Bunun yanı sıra alternatif bir başvuru yolunun da olduğu ifade edilmektedir. Buna göre "İnternet Tahsisli Sayılar ve İsimler Kurumu (ICANN), milletlerarası platformda, IP adresi alan tahsisi görevini üstlenen özel-kamuya açık ortaklık yapısına sahip olan önemli bir kurum olarak dikkat çekmektedir. ICANN, yürütmekte olduğu teknik faaliyetlerin yanı sıra "Mali işlemler, İnternet içeriklerinin kontrol edilmesi, istenmeyen ticari elektronik postalar (spam) ve veri korumasına ilişkin kurallar gibi İnternet kullanıcılarını ilgilendirmekte olan diğer problemler" hususunda çalışmalar yürütmektedir¹⁶⁹.

Alan adlarının tescil edilmesi ile başkalarına ait marka, işletme adı, ticari unvan ya da ismin kullanılması suretiyle kişilik haklarının ihlal edilmesi ve tescili yapılan alan adlarının gerçek ad sahiplerine yüksek bedeller karşılığında satılması durumlarında ICANN tarafından çeşitli yaptırımlar uygulanmaktadır. Bu kapsamda ICANN tarafından 1999'da Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy

¹⁶⁷ Hatipoğlu, a.g.e., s.77; Okan, a.g.e., s.95.

¹⁶⁸ Esra Gültekiner, "Bilişim Hukuku ve Alan Adları", **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: 87, Sayı:2, 2013, s.450-451.

¹⁶⁹ ICANN, "ICANN Archives", <https://archive.icann.org/tr/turkish.html>, (Erişim Tarihi:31.01.2021)

(UDRP) adlı bir politika programı yayınlanmış ve söz konusu problemlerin çözümüne yönelik tahkim kuralları öngörülmüştür. İlgili kurallar çerçevesinde uygulanacak olan tahkim usulü ise Rules for Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy (RUDRP) isimli doküman içerisinde düzenlenmiştir¹⁷⁰.

UDRP, ICANN tarafından verilen yetkiye dayanılarak alan adı almayı isteyen kişilerin bu alan adlarını almalarına yönelik ortaya konan sözleşmeye ek niteliği taşımaktadır. Yani ICANN tarafından akredite edilmiş kuruluşlardan alan adı alan kişiler, UDRP hükümlerine uyma konusunda başlangıçta bir ön kabul ortaya koyarlar. RUDRP, ICANN tarafından onaylanmış olan birden fazla tahkim kuruluşunca uygulanmaktadır. Bunlardan birisi de Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) olarak kabul edilmektedir¹⁷¹. Bir başkası tarafından ICANN kapsamında kötü niyetli olarak tescili yapılan alan adı sebebiyle hak ihlaline uğrayan ve bilhassa marka hakkına saldırılan kişiler, dava açma yerine doğrudan doğruya WIPO isimli örgüte başvurabilir ve ilgili tahkim prosedürlerini başlatabilirler. Örneğin WIPO kapsamında yapılan başvuru sonucunda alınan kararda, akbank.com alan adının herhangi bir siteye yönlendirilmemiş olması durumunda bile, bir kişi tarafından alınmış olması durumunun ismin rezerve edilmesi olarak kabul edildiği görülmüştür. Bu durum, kötü niyetli kullanım olarak değerlendirilmiş ve alan adının Akbank’a devredilmesi kararlaştırılmıştır¹⁷².

7.2. Elektronik Posta Aracılığıyla Kişilik Haklarının İhlali

Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojileri bakımından internet kullanıcılarının arasında kurulan iletişim ve mesajlaşma sağlayan yöntemlerden birisi de elektronik posta sistemleridir¹⁷³. Kullanıcılar bu sistemle haberleşme sağladıkları gibi

¹⁷⁰ Nurullah Bal, “İnternet Alan Adları Ve İnternet Alan Adı Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümlemesi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVII, Y.2013, s.316-317.

¹⁷¹ WIPO, “Domain Name Dispute Resolution”, <https://www.wipo.int/amc/en/domains/>, (Erişim Tarihi:31.01.2021).

¹⁷² Akbank v. Dr. Mehmet Kahveci, Case No. D2001-1488n and Mediation Center, <https://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2001/d2001-1488.html>, (Erişim Tarihi:31.01.2021).

¹⁷³ Mustafa Emre Civelek, **İnternet Çağı Dinamikleri**, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2009, s.135.

elektronik postalarına her tür nesne ekleme suretiyle de karşı tarafa aktarımda bulunabilmektedirler. İletişim mesafesine bağlı olarak artmış olan telefon ücretleri yanı sıra elektronik postayla sağlanan iletişim, daha ucuz ve hızlıdır¹⁷⁴. İnternet kullanımı için gerekli olan altyapıya sahip kişiler, ücretsiz nitelikteki pek çok internet sitesine ait elektronik posta hizmetlerinden yararlanabilirler. Bu kişiler aynı zamanda birden fazla elektronik posta adresine de sahip olabilmektedir. Elektronik posta kullanımı bakımından özel sektörün yanı sıra kamu kurumlarında da yaygın kullanım söz konusudur. Bu kurumların personelleri, kendi kurumlarına ait elektronik posta adreslerini kullanarak kurum içi iletişim sağlayabilmektedirler. Kurumunca kendisine verilmiş olan elektronik posta adresini kullanmak suretiyle diğer bir kişinin kişilik haklarını ihlal edenlere karşı, kurum itibarının zedelendiği gerekçesiyle kurum tarafından tazminat davasının açılması mümkündür¹⁷⁵.

Günümüzde elektronik posta yoluyla tebligat yapılmasının da geçerli bir yöntem olduğu görülmektedir. 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 7. maddesi kapsamında elektronik posta yoluyla tebligat yapılması mümkündür. Ayrıca hukuk muhakemesi sırasında tanık olarak davet edilen kişinin, söz konusu daveti elektronik posta ile de alabileceği kabul görmektedir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 243. maddesi ile elektronik posta yoluyla tebligat hükümleri düzenlenmiştir¹⁷⁶.

Teknik açıdan elektronik posta sistemlerine bakıldığında, gönderen kişinin adresinden çıkmış olan bir posta, alıcı kişinin adresine ulaşana kadar pek çok sunucudan geçmektedir. Dolayısıyla bu içeriklerin uğrak yerlerde bulunan kişilerce okunabileceği öngörülmektedir. Herhangi bir hukuka uygunluk nedeni olmaksızın kişiye ait bir elektronik posta içeriğini ele geçirme, okuma veya kişinin elektronik posta trafiğini inceleme, kişilik hakkının ihlali olarak kabul edilmektedir¹⁷⁷. Kişilerin elektronik posta adreslerine ilişkin şifre bilgileri özel hayat alanına aittir. Bu şifrelerin hukuka aykırı biçimde ele geçirilmesi veya kişiye ait mesaj kutusunda

¹⁷⁴ Gazanfer Erbaşlar ve Şükrü Dokur, **Elektronik Ticaret**, Ankara: Nobel Yayıncılık, 2012, s.28.

¹⁷⁵ Tamer Soysal, "Elektronik Posta Yoluyla Kişilik Haklarına Müdahaleden Doğan Hukuki Sorumluluk", **Ankara Barosu Dergisi**, 65(1), 2007, s.154.

¹⁷⁶ İbrahim Özbay, **6100 Sayılı HMK Neler Getirdi?** Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012, s.264.

¹⁷⁷ Okan, a.g.e., s.116.

bulunan bilgilerin okunması, kişilerin özel hayat alanına müdahale niteliği taşımaktadır. Kişilere elektronik posta göndermek suretiyle onlara hakaret ya da küfür etmek veya buna benzer eylemlerde bulunmak da kişilik hakkı ihlali olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca elektronik postalar içerisinde yazılan ifadelerle kişiler hakkında gerçek dışı isnatlarda bulunmanın da kişilik haklarını ihlal etme olarak değerlendirileceği öngörülmektedir¹⁷⁸.

Elektronik posta vasıtasıyla kişilerin özel hayatına ilişkin bilgi, belge, resim, görüntü, ses ve benzeri içeriklerin internette yayınlanması da kişilik haklarının ihlal edilmesi olarak değerlendirilmektedir. Elektronik posta gönderilmesi suretiyle kişilik haklarına zarar verilen kişi, dava yoluyla bu ihlalin durdurulmasını talep edebilir. Henüz ihlal durumu söz konusu değilse; ancak yapılacağına ilişkin güçlü emareler varsa bunun da engellenmesini talep edebilir. İhlalin sona ermesi durumunda ise hukuka aykırılığın tespitini talep edebilecek ve tazminat isteyebilecektir. Türk Medeni Kanunu'nun 24. maddesine göre açılacak olan bu davalarda, gönderilmiş olan elektronik postaların içeriği önemsizdir¹⁷⁹.

Bazı kamu kurumlarının gerçekleştirmiş oldukları işlem ve eylemlerde bilişim teknolojilerinden yararlandıkları görülmektedir. Bu amaçla söz konusu kurumlar, çalışanlarına birer elektronik posta adresi vermek suretiyle ilgili hizmetleri kamuoyuna sunmaktadırlar. Kuruma ait bir elektronik posta sisteminin kullanılması, bilişim sistemlerinin güvenliğinin sağlanması bakımından da faydalı görülmektedir. Bu yolla ortaya çıkabilecek güvenlik sorunlarının azaltılması da sağlanabilecektir. Bunun yanı sıra bu yöntem, bazı hukuki sorumlulukların da ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Çalışanlara verilmiş olan elektronik posta adresleri, o çalışanların iletişim özgürlüğü çerçevesinde ele alınmalıdır. Kurum yönetiminin herhangi bir elektronik posta hesabının denetlenmek istenmesi, içerik ve trafik bilgilerinin kontrol edilmesi, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135. maddesindeki kriterler dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir¹⁸⁰.

¹⁷⁸ Sosyal, s.151. (Elektronik Posta)

¹⁷⁹ Okan, a.g.e., s.118.

¹⁸⁰ Yener Ünver ve Hakan Hakeri, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 9. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013, s.216.

Elektronik posta hizmetleri kamu kurumlarının haricinde gerçek ya da özel hukuk tüzel kişileri tarafından da sunulabilir. Günümüzde internet servis sağlama veya yer sağlama hizmetlerini veren kuruluşlar bu hizmet kapsamında ücretsiz elektronik posta adres ve hizmetlerini de sunmaktadır. Bu yöntemle bir elektronik posta adresi verilmesi esnasında servis sağlayıcılar, kendileri tarafından hazırlanmış olan internet siteleri üzerinden icapta bulunmaktadırlar. Söz konusu icapta elektronik posta adresleri ve hizmetleri verebileceklerini bildiren kuruluşlar, ilgili hizmetten faydalanmak isteyen kişilerin icabı kabul etmeleri üzerine bu hizmetleri sunmaya hazırırlar¹⁸¹.

Sanal ortamda karşıdaki kişilerin elektronik posta adreslerine, o kişilerin onur, haysiyet ve şerefini zedeleyecek içeriklere sahip mesaj gönderilmesi durumunda kişiler, özel hukuk kapsamında korunma talebinde bulunabilirler. Bunun yanı sıra kendilerine yapılan söz konusu eylemler, Türk Ceza Kanunu bakımından hakaret suçunun ortaya çıkmasına da neden olabilir¹⁸². Türk Ceza Kanunu’nun 125. maddesine belirtildiği üzere; “*hakaret fiili, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde huzurda işlenmiş sayılmaktadır*”. Burada ileti ifadesiyle internet ve sosyal medyanın birer elektronik kitle iletişim aracı olduğu anlatılmaya çalışılmaktadır¹⁸³. Bu durumda internet üzerinden ortaya konulmuş bir hakaret suçunun aynı zamanda huzurda yapılmış sayılacağı ifade edilmektedir. Dolayısıyla internet sayfalarının üzerinden aleni surette işlenen söz konusu suç, ağırlaştırıcı bir sebebi de beraberinde getirecektir¹⁸⁴.

Elektronik posta, içerisinde bir tür bilgi taşıyan mektup olarak kabul görmektedir. Türk Medeni Kanunu’nun 24. maddesi kapsamında mektupların koruma altında olduğu bilinmektedir. Herhangi bir mektup, elektronik taşıyıcılarla karşı tarafa gönderilmesi durumunda elektronik mektup (elektronik posta) olarak tanımlanmaya başlayacaktır. Mektuplar ile elektronik mektuplar aynı hukuki

¹⁸¹ Oğuz, a.g.e., s.80.

¹⁸² Oğuz, a.g.e., s.85.

¹⁸³ Dülger, a.g.e., s.608.

¹⁸⁴ Muharrem Özen, “Hakaret Suçu ve İnternet Yoluyla İşlenmesi”, **TBB Dergisi**, Sayı: 75, 2008, s.103.

niteliklere sahip olduklarından ötürü her ikisinin de içerdikleri bilgilerin türüne göre kişilerin özel hayatlarının bir parçası oldukları ileri sürülmektedir¹⁸⁵.

Elektronik posta yoluyla gerçekleştirilen hak ihlallerinin ispatlanması bakımından kişilerin, almış oldukları elektronik postaları silmemesi, bilgisayarlarında saklamaları ve bunun yanı sıra içeriklerin kâğıt üzerine çıkartılması son derece önemlidir. Günümüzde ise ücretsiz ve herhangi bir belge talep edilmeksizin verilen eposta adresleri nedeniyle elektronik posta gönderen kişilerin tespit edilmesi ve bu kişilere ulaşılması zordur¹⁸⁶. Bilhassa Truva atları veya benzer zararlı programlar vasıtasıyla başka bilgisayarlardan elektronik posta gönderilmek suretiyle o bilgisayarların IP numaralarının yanlış biçimde tespit edilmesine neden olunmaktadır. Bu nedenle bazen olaylarla hiçbir ilgisi olmayan kişiler hakkında yasal işlem yapıldığı da görülebilmektedir¹⁸⁷.

Elektronik postaların geldiği IP numaralarının tespit edilmesi ve kişilik haklarının ihlalini gerçekleştiren kişilere ulaşılması hususunda Yargıtay 4.Ceza Dairesi'nin 05.12.2005 tarihli 2004/8763 E. ve 2005/21445 K., Sayılı ilamı; *“sanığın kendisine zayıf not veren öğretim görevlisi, mağdur ile birkaç kişiye gönderdiği elektronik posta iletilisiyle mağdura sövmekten ibaret eyleminde; sözü edilen iletiyi internet servis sağlayıcısından gönderen bilgisayarın (IP) numarasının sorulması, bu yolla bilgisayarın kime ait olduğunun saptanması...”* şeklinde olmuştur. Teknik açıdan elektronik postaların geldikleri yerler, internet servis sağlayıcıları veya elektronik posta hizmetini sunan servis sağlayıcıları tarafından belirlenebilmektedir¹⁸⁸.

Yargıtay 11.Hukuk Dairesi, 2010/1869 E., ve 2010/4170 K., sayılı ilamında elektronik postanın gönderilmesi esnasında klavye başında kimin olduğunun tespit edilmesinin önemli olduğuna vurgu yapmıştır. Karar metninde *“...mahkemece iddia,*

¹⁸⁵ Mehmet Ünal, Fahrettin Aral ve Veysel Başpınar, **Medeni Hukuk Çalışma Pratikleri**, Ankara: Savaşı Yayınevi, 2010, s.46.

¹⁸⁶ Soysal, s.151. (Elektronik Posta)

¹⁸⁷ Dülger, a.g.e., s.661.

¹⁸⁸ Mustafa Göksu, **Hukuk Yargılamasında Elektronik Delil**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2011, s.31.

savunma, toplanan deliller, bilirkişi raporları ve tüm dosya çerçevesinde, 3.8.2004 tarihli teknik bilirkişi raporunda da belirtildiği üzere dava konusu elektronik postaların ilk olarak ...@hotmail.com adresinden dağıtılıp dağıtılmadığı ile bu posta adresinin kim ya da kimlere ait olduğunun belirlenemediği, yani elektronik posta metninin davalılarca oluşturulup internet ortamına aktarıldığı ve dağıtıldığı konusunun kanıtlanamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir...” denilmektedir. Elektronik postayla gerçekleştirilen kişilik haklarının ihlali konusunda, elektronik postaların tek başına delil niteliğini sağlamayacağı öngörülmektedir. Elektronik postaların gönderilmesi esnasında gönderen kişinin farklı yazılması, içeriklerin değiştirilmesi veya başka bir IP numarasından gönderilmiş gibi yapılması, ihlali gerçekleştiren kişinin kimliğinin belirlenmesini zorlaştırır. Bu yüzden güvenli elektronik imzalar ve kayıtlı elektronik postaların kullanılması, kişilerin gerekli güvenlik önlemlerini aldığı anlamını taşımaktadır. Bunlar, ihlal konusu elektronik postanın kim tarafından gönderildiğinin ispatının sağlanması bakımından güçlü bir delil niteliğindedir¹⁸⁹.

Elektronik posta yoluyla kişilik haklarına yapılan saldırılarda mağdur olan kişilerin farkında bile olmadan fail konumuna düşebilecekleri ifade edilmektedir. Örneğin bu kişiler tarafından kullanılmakta olan bilişim sistemleri, yeterli güvenlik önlemlerinin alınmaması durumunda, başkaları tarafından ele geçirilebilir ve bu kapsamda o kişiler adına suç işlenebilir. Dolayısıyla bilişim sistemleri konusunda dikkatli olunması ve gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

7.3. Web Sitelerinde Yapılan Yayınlar Aracılığıyla Kişilik Haklarının İhlali

İnternet teknolojilerindeki gelişmelerin neticesinde kişiler, internetteki veri sağlayıcılar olabilmekte ve paylaşımlarda bulunma konusunda rahat hareket edebilmektedirler. Pek çok site içerisinde okuyucular tarafından düşüncelerin paylaşılabileceği yorum bölümleri oluşturulmuştur. Yer sağlayıcıların çoğalması

¹⁸⁹ Göksu, a.g.e., s.60-61.

neticesinde teknik bilgilere sahip olmayan sıradan kişilerin bile kendilerine ait web sitelerinden veya sosyal medya hesaplarından paylaşım yapmaları mümkündür. Söz konusu gelişmeler, ifade özgürlüğünün gelişmesi bakımından da son derece önem arz etmektedir. Çünkü ifade özgürlüğü, kişilerin serbest biçimde düşünebilmelerini (düşünce özgürlüğünü), düşüncelerinden ötürü toplum tarafından yadırganmamasını ve bu düşüncelerini rahat bir biçimde açıklamak suretiyle yaymalarını mümkün hale getirmektedir¹⁹⁰.

Öte yandan, internet ortamındaki kişilerce serbest biçimde paylaşımlarda bulunulabilmesi ve bu paylaşımların gazete, dergi ve kitap gibi basılı yayınlardan daha geniş bir kitleye kısa zamanda ulaşması; kişilik haklarına yapılan saldırıların etkisini ve sayısını da artırmıştır. Web sitelerinde kişilerin özel hayatına ilişkin bilgilerin sunulması ve onlar hakkında gerçek olmayan yayınların yapılması, web siteleri aracılığıyla yapılan kişilik hakkı ihlallerinin başında gelmektedir. Bunun yanı sıra kişileri toplumda küçük düşürme, aşağılama veya onlara ilişkin hakaret içerikli paylaşımlarda bulunma ve kişilerin izni olmaksızın onlara ait ses, görüntü ve fotoğrafların kayıtlarını yayınlama da web sitesi aracılığıyla kişilik haklarının ihlal edilmesi olarak kabul edilmektedir¹⁹¹.

Tüketici şikâyetlerine yer verilmekte olan ya da belirli hizmetlerin alınmasına müteakip bu hizmetlere ilişkin düşüncelerin paylaşılmakta olduğu internet sitelerine erişimin, ilgili şirketlerin ticari itibarının zedelediği gerekçesiyle engellenmesi konusu tartışmalıdır. Tüketiciler tarafından mal ve hizmetlere yönelik yorumların yer aldığı siteler, Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenmekte olan ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmektedir. Çünkü madde hükmüne göre *“Herkes, düşünce ve kanaatlerini yazı, söz, resim ya da başka yollar ile tek başına veya toplu biçimde açıklamak ve yaymak hususunda özgürdür.”* İnternet sitelerindeki söz konusu

¹⁹⁰ Mehmet Ferda Kılavuz, “1982 Anayasasında İfade Özgürlüğü ve Sınırlanması” (Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale, 2014, s.4.

¹⁹¹ Muhammed Sabır Fırat, “Hukuk Devleti Açısından İnternette İnsan Hakkı ve Kişilik Haklarına Saldırı Sorunu”, **HÜHFD**, Cilt:5, Sayı:2, 2015, s.108. <http://www.hukukdergi.hacettepe.edu.tr/dergi/C5S2makale4.pdf>, (Erişim Tarihi:06.02.2021).

paylaşımlar, madde metninde yer alan “başka yollarla” ibaresi çerçevesinde ele alınmalıdır¹⁹².

5651 sayılı Yasa, internette gerçekleştirilmiş olan kişilik hakkı ihlallerinin engellenmesi amacıyla çıkarılmıştır. Yasa kapsamında çözüme kavuşturulması amaçlanan hususların başında internet ortamında kişilik haklarını ihlal eden ve ihlalden sorumlu olan kişilerin tespit edilmesi gelmektedir. 5651 sayılı Yasa bu amaç doğrultusunda internet aktörlerinin tanımlanmasını ve onların sorumluluklarının belirlenmesi amaçlamıştır. Yasanın belirli durumlar çerçevesinde Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu’na erişimi engelleme yetkisi tanıdığı bilinmektedir. Öğretide ise idari bir kurum olarak bilinen BTK’ya böyle bir yetkinin verilmesi Anayasa’ya aykırı olarak nitelendirilmektedir¹⁹³.

İnternette gerçekleştirilmekte olan kişilik haklarının ihlal edilmesi, herhangi bir web sitesi içerisinde başka bir link verilmesi suretiyle de gerçekleştirilebilir. Belirli koşulların mevcudiyeti halinde, web sitelerinde paylaşılmakta olan linklerde verilen içerikler, bu linkleri paylaşan sitelerde verilmiş gibi düşünülebilir. Bu kapsamda söz konusu sitelerin de içerikten dolayı doğrudan sorumlu tutulması mümkündür. 5651 sayılı Yasa’nın 4/2. maddesinde bu konunun düzenlendiği görülmektedir. İlgili madde metnine göre “*İçerik sağlayıcılar, bağlantı sağladıkları başkalarına ait içeriklerden sorumlu tutulamazlar. Bunun yanı sıra, sunma biçiminden, bağlantı sağladığı içerikleri benimsedikleri ve kullanıcıların söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladıkları açık biçimde anlaşılıyor ise genel hükümlere göre bu kişiler de sorumlu tutulabilirler.*” denilmektedir¹⁹⁴.

İnternette gerçekleştirilmekte olan yayın yoluyla kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişiler, 5651 Sayılı Yasa kapsamında Türk Medeni Kanunu’nun

¹⁹² Seyfullah Çakmak, “Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarına Göre İfade Özgürlüğünün Sınırlanması”, **İÜHFD**, Cilt: 6 , Sayı: 3 Özel Sayı:2, 2015, s.1078.

¹⁹³ Selva Koç ve Serhat Koç, “Türkiye’de 5651 Sayılı Yasa Bağlamında İnternet Sansürünün AİHS Prensipleri ve AİHM Uygulamaları Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, 2. *Uluslararası Bilişim Hukuk Konferansı Bildiriler Kitabı*, İzmir, 2011, s.68.

¹⁹⁴ Ali Haydar Doğu, **Bilişim Hukuku: Bilgi ve İletişim**, Bursa: Ekin Basın Yayım Dağıtım, 2017, s.47-48.

25. maddesine ek birtakım imkânlarla sahiptirler. 5651 Sayılı Yasa'nın "İçeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi" başlıklı 9. maddesinde bu ek imkânlardan söz edilmektedir. İlgili madde ile internet ortamında yapılan yayınlar sebebiyle genel olarak kişilik hakkı ihlallerine karşı koruma yolları düzenlenmektedir. 5651 sayılı Yasa'nın 9. maddesinden de anlaşılacağı gibi, kişilik hakları ihlal edilen ya da bu konuda iddia ortaya koyan kişiler, söz konusu içerik sağlayıcılarına, onlara ulaşamaması durumunda ise yer sağlayıcılara ulaşmak suretiyle ilgili içeriklerin internetten kaldırılmasını talep edebilirler. Hem içerik sağlayıcılar hem de yer sağlayıcılar, ilgili taleplerin kendilerine iletilmesinin ardından 24 saat içerisinde cevap vermek zorundadırlar. İddia sahipleri, yer sağlayıcılar ya da içerik sağlayıcılar ile irtibata geçmeden önce doğrudan doğruya sulh ceza hâkimliklerine de başvuruda bulunabilirler¹⁹⁵.

Yasada 06.02.2014 tarihinde yapılan değişiklik öncesinde, içerik sağlayıcılara ulaşılmaksızın doğrudan doğruya hâkimden erişimin engellenmesi talep edilememekteydi. Söz konusu değişiklik ile birlikte kişilere, paylaşımların hızlı biçimde yayıldığı internet ortamında hakların muhafaza edilmesi için daha pratik bir korunma imkânı tanınmıştır. Hâkim tarafından erişimin engellenmesine ilişkin verilecek kararlar birlikte, ilgili karar doğrudan doğruya Erişim Sağlayıcıları Birliği'ne iletilmektedir. Bu iletim sonrasında Erişim Sağlayıcıları Birliği tarafından gereği yapılır. Hâkim, internet ortamında yapılan paylaşımların kişilik haklarını ihlal etmediğine kanaat getirerek erişimin engellenmesi talebini reddederse; talep sahipleri tarafından bu karara karşı 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu kapsamında öngörülen itiraz yollarına gidebilirler¹⁹⁶.

5651 sayılı Yasa'nın 9/9 maddesine göre hâkim tarafından kişilik hakkının ihlali nedeniyle erişimin engellenmesine karar verilen yayının başka bir internet sitesinde yayınlandığına rastlanırsa, kişinin doğrudan Birliğe başvurarak engelleme

¹⁹⁵ İrem Erdemir, "Kişilik Hakkının İnternet Ortamında İhlali", (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Fakültesi / Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2019, s.82.

¹⁹⁶ Kemal Gözler, "Kişilik Haklarını İhlal Eden İnternet Yayınlarının Kaldırılması Usûlü ve İfade Hürriyeti: 5651 Sayılı Kanunun 9'uncu Maddesinin İfade Hürriyeti Açısından Değerlendirilmesi", **Legal Hukuk Dergisi**, Özel Sayı, Cilt: 1, 2014, s.1077.

kararının bu adresler için de uygulanmasını talep etme hakkı bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin 08.12.2015 tarih ve 2011/87 Esas 2015/112 Karar sayılı kararı¹⁹⁷ ile maddedeki “veya aynı mahiyetteki yayınların” ibaresi iptal edilmiştir. İptal kararı oy çokluğu ile alınmıştır. Kararın gerekçesinde ifade özgürlüğüne değinilmiştir. Bu özgürlük düşünce sahibi olmanın yanı sıra bu düşünceleri yaymayı da kapsamaktadır. Bu nedenle bir yayının kişilik hakkını ihlal edip etmediği konusunda karar verme yetkisi mahkemeye aittir. Birlik ise sadece mahkeme tarafından verilen kararları uygulamaktadır. Karar uygulanırken erişim engeline konu yayının tamamının ya da bir kısmının başka bir internet sitesinde bulunup bulunmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. Bu belirlemede hâkim kararını etkisiz kılmaya yönelik ufak değişikliklerin görmezden gelinmesi ve aynı yayının var olduğunun kabul edilmesi beklenmektedir. Anayasa Mahkemesi maddeden çıkarılan “aynı mahiyette yayın” ibaresinin olaya belirsizlik getirdiğini vurgulamıştır. Bu belirsizliğin ise hâkim kararı olmaksızın BTK tarafından giderilemeyeceği belirtilmiştir. Bu bağlamda kanunilik ilkesini aşarak Birliğin yetkisini belirsizleştiren “aynı mahiyette” ibaresi mahkeme tarafından Anayasa'nın 2, 13 ve 26. maddelerine aykırı bulunarak iptal edilmiştir.

5651 sayılı Yasa'nın 9/(A) maddesinde kişilik hakkının özel hayata müdahale nedeniyle ihlal edilmesi durumunu özel olarak düzenleme altına alınmıştır. Maddeye göre kişiler, özel hayatının gizliliğinin ihlali iddiasıyla doğrudan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na başvurabilme hakkına sahiptirler. BTK bu konuda kendisine gelen talepleri Erişim Sağlayıcılar Birliği'ne göndermektedir. Birlik talebinin azami dört saat içinde yerine getirilmesi gerekmektedir. Verilen karar, tedbir kararı niteliğinde görülmektedir. Özel hayata müdahale nedeniyle kişilik hakkının ihlal edildiğini düşünerek BTK'ya başvuran kişinin 24 saat içinde tedbir kararını Sulh Ceza Hâkimliği'ne bildirmesi gerekmektedir. Aksi takdirde verilen tedbir kararı kendiliğinden kalkmaktadır. Bu konuda yapılan başvuru üzerine Sulh Ceza Hâkimliği'nin en az 48 saat içinde özel hayata müdahaleden kaynaklı kişilik hakkı ihlalinin var olup olmadığına karar vermesi beklenmektedir. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen karar ise BTK'ya gönderilir. Bu kararın erişim engelinin

¹⁹⁷ Resmi Gazete, 28.01.2016 Tarih ve 29607 Sayı.

kaldırılmasına ilişkin olması halinde BTK tarafından karara karşı itiraz yoluna gidilmesi mümkündür.

Web sitelerindeki yayınlar yoluyla kişilik hakkı ihlallerinde bu konuda yapılacak tespit önem taşımaktadır. İnternette paylaşılan içeriklerin kaldırılması kolayca yapılabilir. İnternet yayınından dolayı kişilik hakkının ihlal edildiğini ileri süren kişilerin mahkemeye karşı öncelikle bu yayının varlığını ispat etmeleri beklenmektedir. Bu yayının internet ortamından kaldırılması bu durumu değiştirmemektedir. Davacının ispat yükümlülüğü devam etmektedir. Söz konusu yayının internet ortamından kaldırılması halinde kişilerin bu hak ihlalini ispat etmeleri güçleşmektedir. Bazı durumlarda ise ispat imkânsız olabilmektedir. Davacı tarafın bu konuda mağdur olmaması için yeni bir uygulamaya geçilmiştir. 01.03.2016 tarihinden itibaren Noterler Birliği tarafından Elektronik Ortamda Verilerin Tespiti (E-Tespit Hizmeti) verilmektedir. Bu hizmetin dayanak maddesi ise 1512 sayılı Noterlik Kanunu 198/A maddesidir. Bu hizmet sayesinde kişiler, internet ortamından içerik kaldırılmadan Noterler Birliği'nin E-Tespit Portal sistemini kullanarak tespit işlemi yaptırabilmektedirler. Bu tespit işlemi sayesinde kişilik hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişiler internet ortamındaki sayfanın içeriğini hızlı ve kolay biçimde tespit ettirerek bu tespiti mahkemede ispat aracı ve delil olarak kullanabilmektedirler. Böylelikle içeriğin kaldırılması nedeniyle uğranabilecek hak kaybının önüne geçilmesi sağlanmakta ve uygulamada var olan önemli bir sorun ortadan kaldırılabilir¹⁹⁸.

7.4. Spam Gönderme Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali

Spam, internet kullanıcısı talep etmemesine rağmen e-posta adresine gönderilen e-postaları ifade etmektedir. Bu e-postalar pazarlama, reklam,

¹⁹⁸ "Elektronik Ortamda Verilerin Tespiti (E-Tespit)", Türkiye Noterler Birliği, <https://portal.tnb.org.tr/Sayfalar/TespitHiz.aspx>, (Erişim Tarihi:06.02.2021)

dolandırıcılık, pornografik içerik vs. içermektedirler¹⁹⁹. Spam olarak adlandırılan bu e-postalar gönderilerek kişilerin rahatsız edilmeme hakkı ihlal edilmektedir²⁰⁰.

Spamların başlangıçta bilgisayarlar üzerinden etki gösterdiği görülmektedir. Ancak gelişen teknoloji nedeniyle cep telefonlarına pek çok özellik eklenmesi, günümüzde spamların cep telefonlarına da gönderilebilmesini sağlamıştır. Gerek bilgisayarlara gerekse cep telefonlarına genellikle e-posta olarak gönderilen spamlar, kullanıcılara zaman kaybı yaşatmaktadırlar. Zaman kaybı konusunda spam içeriklerinin zararlı olup olmaması önem taşımamaktadır. Kullanıcılar spamlarla rahatsız edilmektedirler. Hukuki açıdan spamlar değerlendirildiğinde her ne kadar internet ortamında iletişim ve ifade özgürlüğü kapsamında görülebilse de sürekli şekilde kullanıcılara gönderilmeleri ve kullanıcıların rahatsız olmaları gözetildiğinde kullanıcıların özel hayatları, göndericilerin ifade ve iletişim özgürlükleriyle karşı karşıya gelmektedir. Kullanıcıların özel hayatlarının başladığı yerde spam göndericilerinin iletişim ve ifade özgürlüklerinin son bulması gerekmektedir. Kullanıcıların spam göndericilerinin iletişim ve ifade özgürlüklerine katlanma yükümlülükleri bulunmamaktadır²⁰¹.

Spam e-postalarda kullanıcıları aldatmaya yönelik düzenlemeler yapılmaktadır. Örneğin genellikle e-postanın başlık kısmı değiştirilmektedir. Bu değişiklik nedeniyle kullanıcı, e-postanın başka bir kurum veya kişiden geldiği düşüncesine kapılmaktadır. Bu aldanma, kullanıcının e-postayı açıp okumasına neden olmaktadır. Spam göndericileri bu gibi yöntemlerle kullanıcıları aldatmakta, kendi e-posta adreslerini, alan adlarını ve IP adresini gizlemektedirler. Yapılan bu aldatmaca nedeniyle kullanıcılar, gereksiz pek çok e-postayı önemli zannederek açıp okumakta ve zaman kaybı yaşamaktadırlar. Bazı durumlarda ise kullanıcının aldatılma nedeniyle ekonomik kayıp yaşaması da söz konusu olabilmektedir²⁰².

¹⁹⁹ Dilek Şahinci, **İnternette Aldatıcı Reklam ve Reklam Verenlerin Sorumluluğu**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011, s.58.; Erbaşlar ve dokur, a.g.e., s.229.

²⁰⁰ Eser Rüzgar, **Marka Hakkının İnternet Reklamcılığı Yoluyla İhlali ve Sorumluluk Rejimi**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2013, s.236.

²⁰¹ Okan, a.g.e., s.104-105.

²⁰² Oğuz, a.g.e., s.104.

Ekonomik kayıp genellikle dolandırıcılık amaçlı gönderilen spam e-postalarında söz konusu olmaktadır. Bu amaçla gönderilen spam e-postayı açan kullanıcı, “phishing sitesi” olarak tanımlanan dolandırıcılık sitelerine yönlendirebilmektedir. Bu sitelere aldanan kullanıcıların malvarlığından ciddi miktarlar kaybetmesi mümkün olabilmektedir²⁰³.

Spam e-postalarda kullanılan yöntemlerden biri sahte e-posta yöntemidir. Bu yöntemde göndericiler, internet kullanıcısının dalgınlığından faydalanmayı amaçlamaktadırlar. Sık kullanılan internet sitelerinin benzer isimli kopyalarını kullanıcıya sunmaktadırlar. Kullanıcı bu benzerliği dalgınlıkla fark etmeyerek tıklamayla kopya olan sahte siteye girebilmektedir. Siteye girene kadar sahteliği fark edemeyen kullanıcının siteye girmesiyle birlikte kullandığı kullanıcı adı ve şifreleri spam göndericileri tarafından ele geçirilebilmektedir. Bu yöntem kullanıcıların zaman kaybının yanı sıra ekonomik kayba uğramalarına da sebep olmaktadır²⁰⁴.

Spam (istenmeyen) e-postaların artışı nedeniyle bu e-postalarla mücadele konusunda Avrupa Birliği (AB) tarafından çeşitli düzenlemeler yapılmaya çalışılmaktadır. Bu düzenlemelerin temelinde spam e-postaların internet kullanıcılarının özel hayatlarını ihlal etmeleri yer almaktadır. 200/31/AT sayılı Elektronik Ticaret Direktifi’nin gerekçesinde üye ülkelerin spam e-postalar konusunda filtre gibi önlemler alması konusunda teşvik edilmeleri gerektiği vurgulanmaktadır²⁰⁵.

Spam e-postalara karşı AB ülkeleri ve diğer bazı ülkelerde özel yasalar düzenlenmektedir. Türkiye’de ise bu kapsamda düzenleme içeren ve 2014 yılında yayımlanan 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun bulunmaktadır. 6563 sayılı Kanunda; faks, telefon, e-posta, otomatik arama makineleri, kısa mesaj gibi araçlarla elektronik ortamda gönderilen iletiler elektronik ileti olarak ifade edilmektedir. Bu iletilerin içeriği ses, veri ya da görüntü

²⁰³ Mehmet Salih Gök, **5651 Sayılı Kanun ve Bilgi Güvenliği İlişkisi**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2012, s.16.

²⁰⁴ Oğuz, a.g.e., s.105.

²⁰⁵ Bayram, a.g.e., s.30.

olabilmektedir. İletilerin gönderim amacı ise reklam, promosyon, tanıtım vs.dir. Elektronik iletiler, Kanunun 6. maddesine göre ticari nitelikteyse ancak ileti alıcısının öncesinde bu iletinin gönderilmesine onay vermesiyle gönderilebilmektedirler²⁰⁶.

Kanunun 6. maddesinde belirtilen onayın alınması, elektronik ya da yazılı araçlarla yapılabilir. Sözlü onayın ispatı noktasında güçlükler yaşanabileceği için bu şekilde onay verilmesi kabul görmemektedir. Alıcının onayı bulunmaksızın bu tür reklam, promosyon vs. içeren e-postaların gönderilmesi durumunda gönderen hizmet sağlayıcılar hakkında idari para cezası öngörülmektedir. Bu düzenlemelerin amacı, alıcıların rızası/onayı olmaksızın bu tür e-postaların gönderilmesini önleyebilmektir. Bu tür e-postaların oluşturduğu kişilik hakkı ihlalleri ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır. Alıcının internet ortamında e-posta adresini ilan etmesi, spam e-postaların gönderilmesi konusunda zımnen rıza/onay vermesi olarak kabul edilmemektedir. Bu şekilde ilan edilen e-posta adresine gönderilen spam e-postaların da kişilik hakkı ihlali söz konusu olmaktadır²⁰⁷.

Alıcının rızası olmaksızın gönderilen spam e-postalar bazen haber ya da duyuru niteliği taşıyabilmektedir. Bazı durumlarda gönderilen spam e-postalarda onay kutusu yer almaktadır. Bu e-postaların yeniden gönderilmesi istenilmiyorsa ya da tam aksine isteniyorsa gönderilen e-posta içeriğinde yer alan onay kutusunun alıcı tarafından işaretlenilmesi istenmektedir. Onay kutusunun kullanıcı tarafından işaretlenmesi halinde kutunun konulma amacına göre spam e-postaların yeniden gönderilmemesi ya da kullanıcının onay vermesine bağlı olarak yeniden gönderilmesi söz konusu olabilmektedir. Bu durumda onaydan sonra gönderilen e-postalar kullanıcının rızasının bulunması nedeniyle kişilik hakkı ihlaline sebebiyet vermemektedir. Kullanıcının spam e-posta nedeniyle duyabileceği rahatsızlık böylelikle ortadan kaldırılmış olmaktadır²⁰⁸.

²⁰⁶ Rüzgar, a.g.e., s.247.

²⁰⁷ Okan, a.g.e., s.114.

²⁰⁸ Erbaşlar ve Dokur, a.g.e., s.229.

7.5. E-Ticarette Reklam Aracılığıyla Kişilik Haklarının İhlali

Teknolojinin gelişmesi nedeniyle internet, dünya çapına yayılmaktadır. İnternet sayesinde bilgi iletişimi her yerden ve her zaman yapılabilir hale gelmektedir. Bu gelişme, ticaretin de internet üzerinden yapılmasına neden olmaktadır. Ticaretin internet ortamında yapılmaya başlanması ile birlikte elektronik ticaret (e-ticaret) olarak adlandırılan ve geleneksel ticaretten bağımsız olan yeni bir sektör oluşmuştur. E-ticarette ürün ve hizmetlerin tanıtımı, satışı, ödemesi, dağıtımı vs. bilgisayar ağları üzerinden gerçekleştirilmektedir²⁰⁹.

Ürün veya hizmetin tanıtımı konusunda en sık kullanılan yöntem reklamdır. Reklam, uzun zamandan beri kullanılmaktadır. Ancak günümüzde internet teknolojisinde yaşanan gelişme ile reklamın yapıldığı ortamda değişiklik meydana gelmiştir. Reklamın niteliği değişmemekle birlikte internet ortamına taşınmıştır. İnternet ortamında reklamların kullanıcılara ulaşması geleneksel yöntemlere göre oldukça kolaydır. Hem ulaşılan kitlenin genişliği hem de ulaşma hızı nedeniyle internet ortamından gerçekleştirilen reklamlar, ticaretle uğraşanlar tarafından daha fazla tercih edilmektedir. Kullanıcıların yoğun şekilde internet ortamında gezindiğini fark eden ticaretle uğraşan kişiler, gerçekleştirecekleri pazarlama ve reklam faaliyetleri konusunda internet ortamına yönelmeye başlamışlardır. Günümüzde internet ortamının reklam ve pazarlama potansiyeli oldukça yüksektir. Özellikle akıllı telefonlar sayesinde her an her yerden internet ortamında yer alabilen kullanıcılara bu reklam ve pazarlama faaliyetlerinin ulaşma ve dikkat çekme olasılığı oldukça yüksektir. Bu durum ticaretle uğraşanların bu alanda bir sektör oluşturarak geniş kitlelere mal ve hizmetlerini tanıtımalarına olanak sağlamaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak günümüzde internet, ticaretin bir parçası haline gelmiştir.

İnternet ortamından gerçekleştiren reklamlardan biri, e-posta ile yapılan reklamlar olmaktadır. Kullanıcıların e-posta adreslerine gönderilen reklamlar ile aracısız reklam ilanına kavuşulmaktadır. Bu şekilde reklamlar doğrudan kullanıcıya sunulmaktadır. Ayrıca e-posta aracılığıyla yapılan reklamlar diğer yöntemlere göre

²⁰⁹ www.ekonomi.gov.tr/etk/index.cfm?sayfa=47732779-D8D3-8566-452077F7C29BEBE1, (Erişim Tarihi: 07.02.2021).

daha güvenli, pratik ve ucuzdur. Böyle olunca e-posta reklamları, reklam verenler tarafından daha fazla ilgi görmektedir²¹⁰. Ancak e-posta reklamlarında aldatıcı reklamlar kullanılmaya başlanmıştır. Bu tip reklamlar, ortalama bilgi ve dikkat seviyesindeki tüketicileri aldatan veya aldatma ihtimali bulunan yanıltıcı ya da yanlış nitelikli reklamlardır²¹¹. Aldatıcı reklamlar sonucunda bu reklamları kullananlar, aldanmış kullanıcıların tercih etmeleri nedeniyle kısa süreliğine de olsa rakiplerine göre öne geçebilmektedirler. Aldatıcı reklamlarda rakip kişi veya firmaların ürün ve hizmetlerinin kötülenmesi ve alay edilmesi, böylelikle kendi ürün ve hizmetlerinin öne çıkarılması şeklinde bir içerik kullanılabilir. Bu durum aldatıcı reklamlarla rakip kişi veya firmaların kişilik haklarından olan mesleki ve ticari değerlerine tecavüz durumunu ortaya çıkarabilmektedir. Böylelikle kişilik hakkı ihlali söz konusu olabilmektedir²¹². Aldatıcı reklamların bu özelliği, haksız rekabetin gündeme getirmektedir. Haksız rekabette yer alan rakibi kötüleme ya da karışıklıktan faydalanma durumları aldatıcı reklamlarda yer alabilmektedir. Geleneksel aldatıcı reklamlara göre internet ortamında yapılan aldatıcı reklamların farklı haksız kullanımları görülebilmektedir. Bu konuda özellikle spam e-postalar, alan adı (domain name), link, ağ reklamları, frame (web sayfası bölümleri) vs.de yer alabilen herhangi bir ifade ya da metin, hak ihlallerine zemin hazırlamaktadır²¹³.

Tacir kişilerin mesleklerini icra ederken yapmış oldukları haksız rekabet durumunda 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümleri uygulanabilirken tacir olmayan kişilerin mesleklerini icra ederken yapmış oldukları haksız rekabete yönelik durumlarda ise 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulama alanı bulmaktadır²¹⁴. Reklam amaçlı olarak gönderilen spam e-postalar ise alıcının açık rızası/onayı bulunduğu takdirde hukuka aykırı olarak kabul edilmemektedir. Bu

²¹⁰ Memiş, a.g.e., s.431.

²¹¹ Sevil Yıldız, **Medya ve Hukuk**, Ankara: Nobel Yayıncılık, 2011, s.170.

²¹² Sırabaşı, a.g.e., s.192.

²¹³ Okan, a.g.e., s.126.

²¹⁴ Sırabaşı, a.g.e., s.192.

durumda var olan hukuka aykırılık, rıza ile ortadan kaldırılmaktadır²¹⁵. Aldatıcı reklamların içeriğinde cezai anlamda suç unsurunun bulunması durumunda ise 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hükümleri uygulama alanı bulabilmektedir.

7.6. Kişisel Verilerin Gizliliği

Kişisel veriler, belli bir kişiye ilişkin olan ya da belli bir kişiye ilişkin olduğu belirlenebilen bütün bilgileri ifade etmektedir. Bu veriler kişilerin kişisel, ailevi ve mesleki özelliklerini göstermektedir. Kişiyi diğerlerinden ayırmaya ve onun niteliklerini ortaya koymaya elverişli her türlü bilgiyi belirtmektedir²¹⁶.

07/04/2016 tarih ve 29677 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6698 sayılı “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu”nun 3. maddesinde kişisel veriler tanımlanmaktadır. Maddeye göre kişisel veri, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade etmektedir. Bu bilgi kimlik numarası, fiziksel, psikolojik, kültürel, ekonomik, sosyal kimlik, dini bilgiler, sağlık bilgileri, etnik bilgiler, ailevi ve siyasi bilgiler vs. olabilmektedir. Bu açıdan kişinin adı soyadı, doğum yeri, doğum tarihi, dini inancı, cinsel hayatı, adresi, telefon numarası, işi, sağlık durumu, kredi kartı numarası gibi hususlar kişisel veri olarak değerlendirilmektedir. Teknolojinin gelişmesi nedeniyle günümüzde kişilerin e-posta adresleri de kişisel veri olarak kabul edilmektedir. Kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde ele geçirilmesi, kişilik hakkına saldırı olarak nitelendirilmektedir²¹⁷. Aynı zamanda TCK. 136. maddesi uyarınca suç teşkil etmektedir.

Teknolojinin gelişmesi ile kişilerin özel hayatlarına yönelik bilgilerin başkalarına ulaşması kolaylaşmaktadır. Özellikle yaygın şekilde kullanılan internet aracılığıyla kişilerin kişilik haklarına yönelik müdahalelerde artış görülmektedir. Bu müdahalelerin çoğunluğu ise kişisel verilerin amacı dışında kullanılması ve

²¹⁵ Mustafa Fadıl Yıldırım ve Tekin Memiş, “Elektronik Posta Kutusu Kullanımı ile İlgili Karşılaşılan Hukuki Sorunlar ve Çözüm Önerileri,” **AÜHFD** 2005, s.348.

²¹⁶ Ersan Şen, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı’nın Anayasa ve Türk Ceza Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **İBD**, C. 83, S. 2009/3, s. 1197.

²¹⁷ Sırabaşı, a.g.e., s.196.

paylaşılmasından kaynaklanmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 8. maddesinde kişisel verilerin gizliliği ve korunması kapsamında özel hayatın ve aile hayatının korunması hususu düzenleme altına alınmıştır. Genel anlamda bakıldığında bilgiye erişim hakkı ile özel hayatın gizliliği hakkı birbiriyle çatışmaktadır. Bu nedenle gerek hukuki düzenlemelerde gerekse uygulamada bu iki hakka ilişkin olarak dikkatli davranılması beklenmektedir²¹⁸.

Gelişen teknoloji sayesinde bilgisayarlarda, tabletlerde, flash belleklerde vs. veri depolaması yapılabilmektedir. Bu veri depolaması geleneksel dosyalama yönteminin aksine küçük bir alana milyonlarca verinin sığdırılması anlamına gelmektedir. Veri akışı ise oldukça hızlı şekilde gerçekleştirilmektedir. Bu verilerin içinde kişilerin gizli tutulması gereken (ekonomik durumuna, sağlık durumuna, cinsel hayatına vs. kısaca özel hayatına ilişkin) verileri de yer alabilmektedir²¹⁹.

Bilgisayarların ortaya çıktığı dönemden bu yana kişisel verilerin gizliliği sorunu gündemde yer almaktadır. İnternetin ortaya çıkışı ve gelişimi ise bu sorunun daha da büyümesine ve ciddi boyutlara ulaşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle günümüzde kişisel verilerin korunması, önemli bir konu olarak görülmektedir. Bunun sebebi ise bu durumun herkesi ilgilendirmesi ve etkilemesi ile alakalıdır. Gelişen teknoloji ile birlikte kişisel veriler internet ortamına aktarılabilmekte ve bu ortam üzerinden herkesin ulaşabilmesi mümkün olabilmektedir. Bu durum oldukça ciddi sonuçlar ortaya çıkarabildiğinden konuyla ilgili gerekli yasal düzenlemelerin yapılması, bilgisayarlarla kişisel verilerin işlendiği merkezlere yönelik özel olarak sır saklama yükümlülüğünün getirilmesi beklenmektedir²²⁰.

Kişisel verilerin görüntülenmesi, dinlenmesi, değiştirilmesi, kayıt altına alınması, ortadan kaldırılması gibi hususlar teknik imkânların artması ile günümüzde mümkün hale gelmiştir. Bu nedenle internetin hızla yaygınlaştığı gözetilirse kişisel verilerin korunması konusu üzerinde daha fazla durulması gerekmektedir. Özel

²¹⁸ Süheyla Zorlu, "İnternet Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması", (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2010, s.71.

²¹⁹ Sınar, a.g.e., s.57.

²²⁰ Sırabaşı, a.g.e., s.194.

hayatın gizliliği, teknolojinin gelişmesine paralel olarak daha fazla tehlike altına girmektedir. Küresel boyutta iletişimin sağlandığı internet ile kişisel verilerin herkese karşı aleniyet kazanma olasılığı bulunmaktadır. Bu durum kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde alenileşmesi demek olacağından gerek ülkeler gerekse kişiler açısından oldukça büyük sorunları beraberinde getirebilmektedir²²¹.

Biyometrik yöntemler, kişiliğin fiziksel boyutuna yönelik hususları ifade etmektedir. Bu yöntemlerde ölçülebilen fizyolojik ve kişisel nitelikler kullanılarak otomatik doğrulama yapılmaktadır. Böylelikle kimlik denetleme işlemi sağlanmaktadır²²². Günümüzde bankalarda, işyerlerinde vs. kullanılan parmak izi tanıma yöntemi biyometrik yöntemlere örnek olarak verilebilmektedir. DNA analizi çıkarma ya da retina tanıma yöntemleri de biyometrik yöntemler içinde yer almaktadır. Biyometrik yöntemler kişisel veriler kapsamında yer almaktadır. Bu verilerin korunması hukukun kapsamındadır²²³.

İnternet üzerinden kişisel veriler farklı şekillerde elde edilebilmektedir. İnternet üzerinden alışveriş yapabilmek, bazı web sitelerinden yararlanabilmek, internet bankacılığından faydalanabilmek gibi hususlarda kullanıcılardan çok sayıda kişisel veri istenmektedir. Aksi takdirde kullanıcıların istedikleri işlemi gerçekleştirmeleri mümkün olamamaktadır. Bu nedenle işlem gerçekleştirmeyi amaçlayan kullanıcılar o an istenilen kişisel verilerini ilgili yerlere verebilmektedirler²²⁴. Bu örnekler haricinde iş başvurusunu internet üzerinden gerçekleştiren kişilerin firmaların insan kaynakları tarafından hazırlanan formlarda yer alan soruları yanıtlamaları beklenmektedir. Bu sorular genellikle çok sayıda olup kişinin işe alınıp alınmamasına etki edeceği için kişisel verilere yönelik olmaktadır. İş başvurusunda bulunmak isteyen kullanıcılar ise başvurunun gerçekleşebilmesi için formda yer alan soruları yanıtlayarak kişisel verilerini internet ortamına aktarmış

²²¹ Yıldız, a.g.e., s.183.

²²² Cüneyd Er, **Biyometrik Yöntemler ve Özel Hayatın Gizliliği Hakkı**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007, s. 24.

²²³ Leyla Keser Berber ve Murat Lostar, **Bilişimde Biyometrik Yöntemler**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006, s. 80.

²²⁴ Sırabaşı, a.g.e., s.195.

olmaktadırlar. Verilen örneklerde kullanıcılar işlem gerçekleştirebilmek için bilgilerini kendi rızalarıyla vermektedirler. Ancak bu bilgileri ilgili işlemi gerçekleştirebilmek amacıyla internet ortamına aktarmaktadırlar. Bu bilgilerin başka kişilere aktarılmasına ya da yayılmasına yönelik rıza göstermiş sayılmamaktadırlar. Uygulamada sıklıkla bu kişisel verilerin hukuka ve kişilerin rızalarına aykırı olarak üçüncü kişilere aktarılması ve bu verilerden faydalanılması sorunuyla karşılaşmaktadır. Bu durum kişisel veri sahiplerinin kişilik haklarına saldırı teşkil etmektedir²²⁵.

Şirketlerin bilgilerinin gizli tutulmasını sağlamak amacıyla çalışanların yaptıkları işlemleri kontrol etmeleri hukuka aykırı kabul edilmektedir. İşverenler internet üzerinde şirket bilgilerinin paylaşılmasını engelleme amacı gütmektedirler. Ancak bu amaç kapsamında çalışanların ziyaret ettikleri web sitelerinin incelenmesi ya da onların mesajlarının takip edilmesi mümkün değildir. Bu durum çalışanların kişilik haklarının işverenler tarafından ihlali anlamına gelmektedir. İşverenlerin amacı şirket bilgilerinin korunması olsa da çalışanların özel hayatlarına müdahale etmeleri kabul edilmemektedir. Bu konuda çalışanların rızasının alınması gerekmektedir²²⁶.

İnternet üzerinden kişisel verilerin paylaşılması ve açık edilmesine yönelik olarak gerekli denetlemenin ve takibin yapılması oldukça güçtür. Bu nedenle konuyla ilgili olarak önleme çalışmalarına öncelik verilmesi beklenmektedir. Bu çalışmaların temelinde ise internet kullanıcılarının kişisel verilerin korunması konusunda bilgilendirilmeleri önem taşımaktadır. Kişisel verilerin gizliliği ve bu verilerin korunmasına ilişkin riskler kullanıcılara aktarılmalıdır. Bilgilendirme sonrasında teknik açıdan kişisel verilerini internet ortamında nasıl korumaları gerektiğine ilişkin eğitim verilmesi gerekmektedir. Konuyla ilgili yapılacak kanuni düzenlemeler kadar bu husus da önemlidir. İnternet üzerinden toplanan kişisel verilerin kullanılma ve paylaşılma durumlarının takibinin yapılmasının güçlüğü, konuyla ilgili

²²⁵ Sınar, a.g.e., s.57.

²²⁶ Esra Tekil Yıldız, **İnternet Üzerinde Kişisel Verilerin Korunması**, Prof. Dr. Fehiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul, 2003, s. 780.

bilinçlendirme çalışmalarına öncelik tanınmasını gerekli kılmaktadır. İnternetin faydalarının yanında kişisel verilerin korunması ve güvenliği, çağın en büyük sorunlarından birini oluşturmaktadır. Gün geçtikçe internet ortamında kişisel verilerin güvenliğinin sağlanması zorlaşmakta, bu verilere yönelik saldırılar ise karmaşık boyuta geçmektedir. Bu nedenle devletlerin konuyla ilgili gerekli özeni göstermeleri beklenmektedir²²⁷.

7.7. Siber Zorbalık (Cyberbullying) Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali

İngilizce’de “Cyberbullying”²²⁸ terimi ile tabir edilen siber zorbalık, internet üzerinden ya da diğer iletişim teknolojileri aracılığıyla bir kişinin veya grubun sistematik şekilde başka bir kişi veya grubu rahatsız etmesi, ona/onlara zarar vermesi ya da taciz etmesi olarak ifade edilebilmektedir. Günümüzde teknolojik gelişmeler nedeniyle artan sosyal medya kullanımı, yeni bir kişilik hakkı ihlali olarak kabul edilen siber zorbalığı ortaya çıkarmıştır. Siber zorbalık, internet veya diğer kitle iletişim araçlarıyla gerçekleştirilebilmektedir. Siber zorbalığın sıklıkla yapıldığı yerler ise anlık veya doğrudan mesajlaşma uygulamaları, chat odaları, e-posta vs.dir. Bu yerlerde genel anlamda rahatsız etme, taciz etme ve zarar verme olarak sonuç doğuran siber zorbalık, farklı fiillerle gerçekleştirilebilmektedir. En sık görülen siber zorbalık fiilleri ise stalklama (siber takip veya sinsice takip), fiziksel tehdit, aşağılama, profili taklit etme, lakap takma şeklinde sıralanabilmektedir. Bu fiiller, teknolojinin ve uygulamaların gelişmesi nedeniyle günden güne farklılık gösterebilme özelliğine sahiptir. Burada temel olarak bakılan husus yapılan fiillerden ziyade ortaya çıkan rahatsız etme, zarar verme ya da taciz etme sonucu olmaktadır. Bu kapsamda siber zorbalıkla yapılan kişilik hakkı ihlalleri gün geçtikçe artış göstermektedir. Aynı zamanda bu ihlaller gelişen farklı teknolojilere paralel olarak farklılaşmaktadır. Konuyla ilgili olarak 2020 yılında Türkiye’de İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde eğitim gören 610 öğrenci ile yapılan araştırma neticesinde katılımcıların %41.8’i son altı ay içerisinde başta e-posta, sosyal paylaşım siteleri ve

²²⁷ Sırabaşı, a.g.e., s.197.

²²⁸ <https://www.techopedia.com/definition/14326/cyberstalking>, (Erişim Tarihi:07.02.2021).

mesajlar olmak üzere en az bir kez siber zorbalığa maruz kalmışlardır²²⁹. Bu durum tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de siber zorbalık konusunun ciddi bir sorun olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Siber zorbalık, internet ortamında yapılması nedeniyle tespiti zor olan bir saldırı şeklidir. Farklı şekillerde yapılması nedeniyle tek bir fiile indirgenmesi mümkün olmayan ve ortaya çıkardığı sonuçlara göre değerlendirilen siber zorbalık, genel bir terimi ifade etmektedir. Bu saldırı şekli günden güne artış göstermektedir. İnternet üzerinden açılan “troll” olarak adlandırılan ve gerçek bilgileri içermeyen hesaplar aracılığıyla yapılan siber saldırıların tespiti oldukça güç olmaktadır. Bu hesaplarla gerçekleştirilen siber zorbalıklar anonim olarak görülmektedir. Bu şekilde siber zorbalığa maruz kalan kişilerin uğradıkları kişilik hakkı ihlallerine yönelik olarak hak arayışına geçmeleri halinde yargı makamlarının saldırıyı gerçekleştirenleri tespit etmesi zordur. Bu konuda ortaya çıkan sıkıntıların giderilebilmesi için siber zorbalığın tespitinin güç olması durumunda kişilik hakkı ihlalinin durumun özelliğine göre diğer ihlal türlerinden birine göre değerlendirilmesi uygun olabilecektir. Bu kapsamda hukuki değerlendirmenin siber zorbalık üzerinden değil diğer ihlal türleri üzerinden yapılması, kişilik hakkı ihlal edilen kişilerin hak arayışının sonuçsuz bırakılmaması gerekmektedir. Aksi takdirde anonim kalan siber zorbalığın cezalandırılmadığının bilincinde olacak olan saldırganların bu saldırılarını artırarak daha yaygın şekilde devam ettirme durumları gündeme gelebilmektedir. Durumun içinden çıkılmaz bir hal almaması açısından önleme ve engelleme amacıyla farklı yönlerden cezalandırmaların tercih edilmesi yerinde bir çözüm olabilecektir. Bu bağlamda kişilik hakkı ihlaline ilişkin ceza hukuku ve özel hukuk hükümlerine göre başvuru yollarının korunması beklenmektedir.²³⁰.

²²⁹ Salih Dursun, Ahmet Gökçe ve Serpil Aytaç, **Siber Zorbalık: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma**, *International Journal of Social Inquiry*, Cilt:13, Sayı:2, 2020, s.465.

²³⁰ Gedikli, a.g.e., s.69-70.

8. İNTERNET ORTAMINDA KİŞİLİK HAKLARINA YÖNELİK İHLALLERDEN KAYNAKLI DAVA YOLLARI

8.1. Ceza Davaları

İnternet ortamında gerçekleştirilen kişilik hakkı ihlalleri, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) iki şekilde düzenlenmektedir. İlk şekli ile kişilik hakkı, bilişim suçları kapsamında koruma altına alınmaktadır. Bilişim suçları, TCK'nın "Topluma karşı suçlar" başlıklı üçüncü kısmının "Bilişim alanında suçlar" başlıklı onuncu bölümünde yer almaktadır. İkinci şekli ile ise kişilik hakkı ihlallerinin internet ortamında yapılması, kişisel değerlerle ilgili hükümler kapsamında ele alınmaktadır. Bu hükümlerde kişilik hakkı ihlalinin şeklinden ziyade ihlalin ortaya çıkıp çıkmadığına odaklanılmaktadır. Bu konudaki TCK maddeleri 124, 125, 132 vd.dir.

İnternet ortamında kişilik hakkı ihlallerinin TCK'daki yansıması, farklı maddelerde yer bulabilmektedir. Bu husus, hak ihlalinin ne şekilde gerçekleştirildiği, ihlal sonucunda kişilerin ne şekilde zarar gördüğüne göre farklılık gösterebilmektedir. Bu kapsamda TCK'da yer alan farklı hükümler, somut olayın özellikleri gözetilerek olaya uygulanabilmektedir. Uygulamada kişilik hakkı ihlalleri konusunda genel olarak uygulama kabiliyeti bulan suçlar ve ilgili düzenlemeleri aşağıda açıklanmıştır.

8.1.1. Hakaret

İnternet ortamında gerçekleştirilen kişilik hakkı saldırılarının en sık karşılaşılan örneklerinden biri hakaret olmaktadır. Kişiler internet ortamı üzerinden birbirlerine kötü sözler sarf etmekte ve aşağılamaktadırlar. Bu şekilde yapılan hakaret fiilleri genel anlamda yazılı şekilde ve herkes tarafından görülebilecek biçimde gerçekleştirildiği için suçun aleni olarak işlendiği kabul edilmektedir. Bu

nedenle hakaret fiilinin genel düzenlemesinden ziyade TCK'nın 125/4 maddesi²³¹ uygulanarak alenilik nedeniyle verilecek cezanın artırılması yoluna gidilmektedir²³². Artırım maddesinin yanı sıra TCK'nın azaltım ya da cezadan vazgeçilmesine yönelik 127, 128 ve 129. maddeleri de somut olayın özelliğine göre kişilik hakkı ihlallerinde uygulanabilmektedir.

8.1.2. Haberleşmenin Engellenmesi

Hürriyete karşı suçlar kapsamında TCK'nın 124. maddesinde²³³ haberleşmenin engellenmesi suçu düzenlenmektedir. Haberleşmenin engellenmesi suçunda ifade edilen "haberleşme" kavramı, her türlü iletişim aracı ile yapılan haberleşmeyi kapsamaktadır. Gelişen teknoloji nedeniyle kişiler, haberleşme konusunda internet ortamını kullanmaktadırlar. Genellikle sosyal medya uygulamaları üzerinden yapılan bu haberleşmeler hızlı ve kolay görülmektedir. Aynı zamanda fotoğraf, belge vs. gibi hususların gönderimi konusunda da kişilere kolaylık sağlamaktadır. Bu şekilde internet üzerinden yapılan haberleşmenin engellenmesine yönelik fiiller söz konusu olduğunda TCK'nın 124. maddesinde düzenlenen haberleşmenin engellenmesi suçu incelenmektedir. Haberleşmenin gizliliği esastır. Bu gizliliğin ihlal edilmesi halinde TCK'da 124. maddeden ayrı olarak 132. maddede haberleşmenin gizliliğinin ihlali suçu²³⁴ düzenlenmektedir. Somut olayın özelliği ve gerçekleştirilen fiil ya da fiillere göre mahkeme tarafından haberleşmenin

²³¹ TCK m.125/4: "Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda biri oranında artırılır."

²³² Dülger, a.g.e., s.669.

²³³ TCK m.124: "(1) Kişiler arasındaki haberleşmenin hukuka aykırı olarak engellenmesi halinde, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.(2) Kamu kurumları arasındaki haberleşmeyi hukuka aykırı olarak engelleyen kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.(3) Her türlü basın ve yayın organının yayınının hukuka aykırı bir şekilde engellenmesi halinde, ikinci fıkra hükmüne göre cezaya hükmolunur."

²³⁴ TCK m.132: "(1) Kişiler arasındaki haberleşmenin gizliliğini ihlal eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu gizlilik ihlali haberleşme içeriklerinin kaydı suretiyle gerçekleşirse, verilecek ceza bir kat artırılır.(2) Kişiler arasındaki haberleşme içeriklerini hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.(3) Kendisiyle yapılan haberleşmelerin içeriğini diğer tarafın rızası olmaksızın hukuka aykırı olarak alenen ifşa eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Ek cümle: 2/7/2012-6352/79 md.) Ifşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur."

engellenmesi veya haberleşmenin gizliliğinin ihlali suçları açısından değerlendirme yapılmaktadır. Bu iki maddenin ortak özelliği, haberleşmenin nasıl gerçekleşmesi gerektiği konusunda sınırlama getirilmemiş olmasıdır. Bu konuda herhangi bir belirlemeye yer verilmemesi nedeniyle kanun koyucunun her türlü haberleşmeyi bu kapsam içine alınmasını istediği sonucuna ulaşılması mümkündür. Bu nedenle internet ortamında yapılan haberleşmeye yönelik olarak işlenen suçlarda somut olayın özelliğine göre TCK'nın 124 ve 132. maddeleri uygulanabilmektedir. Maddelerde suçun niteliği ve suça yönelik cezalar ile ilgili hükümlere yer verilmektedir²³⁵.

8.1.3. Özel Hayatın Gizliliğini İhlal

TCK'nın “Özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar” başlıklı dokuzuncu bölümünde 134. Maddesinde²³⁶ özel hayatın gizliliğini ihlal suçu düzenlenmiştir. Kişilerin özel hayatlarına ilişkin hususların belirlenmesi ve kaydedilmesi bu madde kapsamında suç olarak kabul edilmekte ve cezalandırılmaktadır. 134. madde, Anayasa'nın 20. maddesinde yer alan özel hayatın ve aile hayatının gizliliğini korumak, bu kapsamda gerçekleştirilen ihlalleri cezalandırmak amacıyla düzenlenmiştir. İnternet ortamında kişilerin özel hayatlarına ilişkin verilerin belirlenerek bunların kayıt altına alınması, uygulamada sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. İnternet kullanıcıları genellikle özel hayatlarına ilişkin verilerin başkalarıyla paylaşılması hususunda şikâyetle bulunmaktadırlar. En temel kişilik hakkı ihlallerinden biri olan bu duruma yönelik cezalandırmanın sağlanabilmesi için kanun koyucu TCK'nın 134. maddesinde konuya ilişkin

²³⁵ Karagülmez, a.g.e., s.338-340.

²³⁶ TCK m.134: “(1) Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlal edilmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.(2) (Değişik: 2/7/2012-6352/81 md.) Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya sesleri hukuka aykırı olarak ifşa eden kimse iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Ifşa edilen bu verilerin basın ve yayın yoluyla yayımlanması halinde de aynı cezaya hükmolunur.”

düzenleme getirerek kişilerin özel hayatlarının gizliliğini koruma altına almaya çalışmıştır²³⁷.

8.1.4. Kişisel Verilerin İhlal Edilmesi Suçu

Kişisel verilerin korunması, özel olarak konuyla ilgili düzenlemeler içeren 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu haricinde TCK'da da düzenleme altına alınmaktadır. Kişisel verilerin korunmasına yönelik düzenlemeler TCK'nın 135-139. maddeleri arasında yer almaktadır. Buna göre; TCK 135. maddede kişisel verilerin kaydedilmesi suçu, 136. maddede verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçu, 137. maddede bu suçlara ilişkin nitelikli haller, 138. maddede verileri yok etmeme ve 139. maddede bu suçlara ilişkin şikâyet hükümleri bulunmaktadır²³⁸. Günümüzde internet ortamında sıklıkla yaşanan ve internet kullanıcılarının temel şikâyetlerinden biri olan kişisel verilerin ihlali hususunda TCK'nın ilgili maddelerine göre değerlendirme yapılması ve somut olayın özelliğine göre ceza verilmesi mümkündür²³⁹.

²³⁷ Ali Parlar ve Meltem Banko, **Hakaret ve Özel Hayata Karşı Suçlar**, Ankara, 2014, s.373-379.

²³⁸ TCK m.135: “(1) Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir. (2) Kişisel verinin, kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, ırki kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin olması durumunda birinci fıkra uyarınca verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

TCK m.136: “(1) Kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.(2) **(Ek:17/10/2019-7188/17 md.)** Suçun konusunun, Ceza Muhakemesi Kanununun 236 ncı maddesinin beşinci ve altıncı fıkraları uyarınca kayda alınan beyan ve görüntüler olması durumunda verilecek ceza bir kat artırılır.”

TCK m.137: “(1) Yukarıdaki maddelerde tanımlanan suçların;

a) Kamu görevlisi tarafından ve görevinin verdiği yetki kötüye kullanılmak suretiyle,

b) Belli bir meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle,

İşlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.”

TCK m.138: “(1) Kanunların belirlediği sürelerin geçmiş olmasına karşın verileri sistem içinde yok etmekle yükümlü olanlara görevlerini yerine getirmediklerinde bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilir. (2) **(Ek: 21/2/2014-6526/5 md.)** Suçun konusunun Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre ortadan kaldırılması veya yok edilmesi gereken veri olması hâlinde verilecek ceza bir kat artırılır.”

TCK m.139: “(1) Kişisel verilerin kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme ve verileri yok etmeme hariç, bu bölümde yer alan suçların soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır.”

²³⁹ Özen ve Baştürk, a.g.e., s.122.

8.1.5. Bilişim Sistemine Girme

Bilişim sistemine girme suçu, 5237 sayılı TCK'nın 243. Maddesinde²⁴⁰ ilk kez düzenlenmiş ve hukuk sistemize girmiştir. Mülga 765 sayılı TCK'da bilişim sistemine girme suçu düzenlenmemiştir.

Bilişim sistemine girme suçunun düzenleyen maddenin ilk fıkrası önceden “Bir bilişim sisteminin bütününe veya bir kısmına, hukuka aykırı olarak giren ve orada kalmaya devam eden kimseye bir yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir.” şeklindeydi. Madde düzenlemesi bu haliyle bilişim sistemine hukuka aykırı girmeyi suçun oluşması için yeterli görmüyor ve suçun oluşması için kalmaya devam edilmesini şart olarak arıyordu. 07.04.2016 tarih ve 29677 sayılı Resmi Gazete’de²⁴¹ yayımlanan 24.03.2016 tarih ve 6698 Sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu’nun 30. Maddesi ile TCK 243. Maddesinin birinci fıkrasında yer alan “ve” ibaresi “veya” olarak değiştirilmiş ve salt hukuka aykırı olarak bilişim sistemlerine girmek veya bilişim sistemlerinde hukuka aykırı olarak kalmak suç haline gelmiştir. Bu düzenleme ile de Avrupa Siber Suç Sözleşmesinin 2. Maddesi ile taraf devletlere yüklenen bilişim sistemlerine kasten ve haksız olarak erişilmesinin engellenmesine yönelik tedbirlerin alınmasına ilişkin yükümlülük de yerine getirilmiştir²⁴²

²⁴⁰ TCK m.243: “(1) Bir bilişim sisteminin bütününe veya bir kısmına, hukuka aykırı olarak giren veya orada kalmaya devam eden kimseye bir yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir. (2) Yukarıdaki fıkrada tanımlanan fiillerin bedeli karşılığı yararlanılabilen sistemler hakkında işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilir.(3) Bu fiil nedeniyle sistemin içerdiği veriler yok olur veya değişirse, altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.(4) **(Ek: 24/3/2016-6698/30 md.)** Bir bilişim sisteminin kendi içinde veya bilişim sistemleri arasında gerçekleşen veri nakillerini, sisteme girmeksizin teknik araçlarla hukuka aykırı olarak izleyen kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

²⁴¹ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/04/20160407-8.pdf> (Erişim Tarihi: 28.03.2022)

²⁴² Mahmut Koca, İlhan Üzülmüş, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s.806.

8.1.6. Sistemi Engelleme, Bozma, Verileri Yok Etme veya Değiştirme

Bilişim sistemini engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçu, 5237 sayılı TCK'nın 244. Maddesinde²⁴³ düzenlenmiştir. Bu madde ile bilişim sistemlerine ve bilişim sistemlerindeki verilere karşı işlenebilecek suçlar ayrı ayrı düzenlenmiş ve her biri tek başına ayrı bir suç olarak değerlendirilmiştir. Bilişim sistemlerinin ve verilerin önemi dikkate alındığında bilişim sistemlerine ve verilere karşı yapılacak saldırılar hem ekonomik hem sosyal hem de kamusal alanda büyük tahribatlara yol açacağı aşikardır. Kanun koyucu tarafından, olası tahribatın önüne geçilmesi ve bilişim sistemleri ile verilere karşı olası saldırıların önüne geçilmesi amaçlanmıştır. TCK 244. Maddesi ile yapılan düzenleme neticesinde Avrupa Siber Suç Sözleşmesi'nin 4, 5 ve 8. Maddeleri uyarınca taraf devletlerine yüklenen yükümlülük yerine getirilmiştir.²⁴⁴

²⁴³ TCK m.244: “(1) Bir bilişim sisteminin işleyişini engelleyen veya bozan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.(2) Bir bilişim sistemindeki verileri bozan, yok eden, değiştiren veya erişilmez kılan, sisteme veri yerleştiren, var olan verileri başka bir yere gönderen kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.(3) Bu fiillerin bir banka veya kredi kurumuna ya da bir kamu kurum veya kuruluşuna ait bilişim sistemi üzerinde işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.(4) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan fiillerin işlenmesi suretiyle kişinin kendisinin veya başkasının yararına haksız bir çıkar sağlamasının başka bir suç oluşturmaması halinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.”

²⁴⁴ Koca ve Üzülmez, a.g.e., s.811.

8.1.7. Banka veya Kredi Kartlarının Kötüye Kullanılması

Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılmasına ilişkin düzenleme 5237 Sayılı TCK'nın 245. Maddesinde²⁴⁵ yer almakta olup, Mülga 765 sayılı TCK'da bu suça ilişkin bir düzenleme bulunmamaktaydı. Günümüz sosyal, ekonomik ve ticari şartlarında önemli bir yeri olan banka ve kredi kartları kullanılmak suretiyle suç işlenmesine ilişkin düzenleme ilk kez 5237 Sayılı TCK'da yer almıştır. Bu düzenlemeyle hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik ve güveni kötüye kullanma suçlarının banka ve kredi kartları kullanılarak işlenen halleri olduğu belirtilmektedir²⁴⁶.

Madde incelemesinde de, maddenin ilk fıkrasında başkasına ait banka veya kredi kartlarının kişinin rızası olmaksızın kullanılarak yarar sağlanmasını, maddenin ikinci fıkrasında başkasına ait hesaplarla ilişkilendirilerek sahte banka veya kredi kartlarının üretilmesi, satılması, devredilmesi, satın alınması ve kabul edilmesi, maddenin üçüncü fıkrasında ise sahte olan veya sahtecilik yapılan banka ve kredi kartlarının kullanılarak yarar sağlanması suç olarak düzenlenmiş ve dolayısıyla üç ayrı suç tanımı yapılmıştır²⁴⁷

²⁴⁵ TCK m.245: (1) Başkasına ait bir banka veya kredi kartını, her ne suretle olursa olsun ele geçiren veya elinde bulunduran kimse, kart sahibinin veya kartın kendisine verilmesi gereken kişinin rızası olmaksızın bunu kullanarak veya kullandırarak kendisine veya başkasına yarar sağlarsa, üç yıldan altı yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.(2) Başkalarına ait banka hesaplarıyla ilişkilendirilerek sahte banka veya kredi kartı üreten, satan, devreden, satın alan veya kabul eden kişi üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. (3) Sahte oluşturulan veya üzerinde sahtecilik yapılan bir banka veya kredi kartını kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlayan kişi, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.(4) Birinci fıkra da yer alan suçun;

a) Haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin,

b) Üstsoy veya altsoyunun veya bu derecede kayın hısımlarından birinin veya evlat edinen veya evlâtlığın,

c) Aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin,

Zararına olarak işlenmesi hâlinde, ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmaz.(5) (Ek: 6/12/2006 – 5560/11 md.) Birinci fıkra kapsamına giren fiillerle ilgili olarak bu Kanunun malvarlığına karşı suçlara ilişkin etkin pişmanlık hükümleri uygulanır.

²⁴⁶ Koca ve Üzülmöz, a.g.e., s.887.

²⁴⁷ Koca ve Üzülmöz, a.g.e., s.888.

8.2. Hukuk Davaları

8.2.1. Kişilik Haklarının İhlali Halinde Koruyucu Davalar

Hukuk davalarından ilki, kişilik haklarının ihlali halinde koruyucu davalaradır. Bu davalar, kişilik haklarına yönelik saldırıların zararlı sonuçlar ortaya çıkarmasını engelleme amacıyla açılmaktadırlar. İnternet ortamında yapılan kişilik haklarına yönelik saldırılarda bu davaların açılabilmesi mümkündür. Davanın açılabilmesi için dava açmak isteyen kişi veya kişilerin kişilik haklarının saldırıya uğramış olması veya saldırıya uğrama tehlikesinin bulunması aranmaktadır. Koruyucu nitelikteki bu davalarda tazminat davalarından farklı olarak failin kusurunun varlığı şart değildir. Yine bu davaların koruyucu niteliği gereği herhangi bir zararın ortaya çıkmış olması da aranmamaktadır. Tehlike halinin varlığında dahi bu davaların açılması kabul görmektedir. Bu nedenle kişilik hakları ihlâl edilen ya da ihlali konusunda tehlike altında olan kişilerin maddi veya manevi herhangi bir zarara uğramış olup olmadığına bakılmaksızın bu davalar açılabilmekte ve yargılaması yapılabilmektedir. Kişilik haklarının ihlali halinde açılan koruyucu davalar; saldırının önlenmesi davası, saldırının hukuka aykırılığının tespiti davası ve saldırıya son verilmesi davası olmak üzere üç tanedir. Bu davaların görülebilmesi için kusur ve zarar aranmamaktadır²⁴⁸.

Kişilik haklarının ihlali halinde açılan bu hakların korunması için açılan koruyucu davalarda davacı, kişilik hakkı saldırıya uğrayan ya da saldırı tehlikesinde olan kişi veya kişilerdir. Bu kişiler gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi olmaları da mümkündür. Özellikle internet ortamında gerçek kişiler kadar tüzel kişiler de hak ihlaline uğrayabilmektedirler. Bu davalarda davalı taraf ise gerçek veya tüzel kişilerin kişilik haklarına hukuka aykırı şekilde saldırıda bulunan ya da saldırı tehlikesi gösteren kişiler ya da onların mirasçılarıdır²⁴⁹. Mirasçılar, saldırı gerçekleştiren kişinin ölümü halinde davaların sonuçsuz kalmasının engellenmesi amacıyla davalı olarak kabul edilmektedirler. Bu davalarda mirasçılar, zorunlu değil ihtiyari dava arkadaşı sıfatı taşımaktadırlar. Bu nedenle mirasçıya karşı davanın

²⁴⁸ Oğuz, a.g.e., s.146.

²⁴⁹ Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, a.g.e., s. 217.

açılması ya da devam ettirilmesi söz konusu ise davacının istediği mirasçıya karşı dava ikame etmesi mümkündür²⁵⁰.

8.2.1.1. Saldırının Önlenmesi Davası

Saldırının önlenmesi davası, 743 sayılı mülga Medeni Kanunun 24. maddesinde yer almamaktadır. Kanunda 1986 yılında 3444 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonucunda eklenen 24a maddesinde saldırının önlenmesi davası açık şekilde düzenleme altına alınmıştır. 24a maddesinde yer alan bu düzenleme, 4721 sayılı Türk Medeni Kanununa aktarılmıştır.

Saldırının önlenmesi davası, saldırının sonuçlarına değil, doğrudan saldırı fiiline odaklanmaktadır. Bu durum önleme davası olmasının bir gereğidir. Gerçekleşmiş bir saldırının sonuçlarından ziyade gerçekleşme tehlikesi bulunan saldırı fiillerine yönelinmektedir. Bu kapsamda kişiliği koruyan tazminat davaları, sebepsiz zenginleşme davaları, saldırının durdurulması davaları gibi davalardan farklılık göstermektedir²⁵¹.

Kişilik haklarına yönelik saldırı tehlikesinin varlığı halinde saldırının önlenmesi davası açılabilmektedir. Saldırının başlaması durumunda önleme davası açılmamaktadır. Önleme davasının açılması ile amaçlanan husus, kişilerin kişiliklerinin saldırıya uğrama tehlikesinin ortadan kaldırılmasıdır. Böylelikle saldırı henüz başlamadan önlenmiş olmaktadır²⁵². Bu dava ile davacının kişilik haklarına yönelik olarak davalının hukuka aykırı müdahalede bulunmaktan kaçınmasına hükmedilmektedir²⁵³.

Saldırının önlenmesi davasında kusur ve zarar aranmamaktadır. Bu kapsamda davacının dava açabilmesi için zarara uğramış olması ya da muhtemel bir zarar tehlikesinin bulunması şart değildir. Aynı şekilde davalının da saldırı tehlikesini

²⁵⁰ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 24.02.2004 T., 2003/11479 E. ve 2004/2091 K. Sayılı Kararı; www.sinerjimevzuat.com.tr, (Erişim Tarihi:14.02.2021).

²⁵¹ Ayan ve Ayan, a.g.e., s.124.

²⁵² Dural ve Ögüz, a.g.e., s.144.

²⁵³ Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, a.g.e., s. 221.

ortaya çıkarırken kusurlu davranış sergilemesi beklenmemektedir. Davalı kusursuz olsa ve/veya davacı herhangi bir maddi ya da manevi zarara uğramasa dahi kişilik hakkının saldırıya uğrama tehlikesi somut olayda mevcutsa saldırının önlenmesi davası açılabilir²⁵⁴.

Davanın açılması için aranan saldırı tehlikesi özellik taşımaktadır. Bu tehlike, kişiliğe yönelik alelade bir saldırı tehlikesi olarak değerlendirilmemektedir. Kişilik hakkına yönelik yakın ve ciddi bir tehlikenin varlığı söz konusu ise önleme davası açılabilir²⁵⁵. Mevzuat kanun olan İsviçre Medeni Kanunu’nun konuyla ilgili 28-a maddesinde “imminent” ve “drohend” kelimeleri kullanılmıştır. Bu kelimeler ciddi ve yakın tehlikeyi ifade etmektedir. Ancak Türk Medeni Kanunu’nun konuyla ilgili 25. maddesinde tehlikenin özelliği konusunda herhangi bir belirleyici ifadeye yer verilmemiştir. Bu durum her ne kadar eksiklik olarak görülse de uygulamada saldırının önlenmesi davasının açılması için ciddi ve yakın bir tehlikenin varlığı dava şartı olarak aranmaktadır²⁵⁶.

Kişilik hakkına yönelik saldırı tehlikesi var olduğu sürece saldırının önlenmesi davası açılabilir²⁵⁷. Bu konuda herhangi bir hak düşürücü süre öngörülmemiştir. Örneğin kişi, kişilik hakkına saldırı tehlikesi taşıyan bir kitabın basıldığını öğrendiği takdirde bu kitabın basımının ve satışının durdurulmasına ilişkin olarak saldırının önlenmesi davası açılabilir²⁵⁸. Tehlikenin ortadan kalkmasına kadar davanın açılabilme olasılığı bulunmaktadır. Ancak saldırı tehlikesi sona ererse artık ortada herhangi bir saldırı ihtimali bulunmadığından saldırının önlenmesi davasının açılması da mümkün değildir. Örneğin kişilik hakkına saldırı tehlikesi taşıyan kitabın basımından vazgeçilmesi durumunda tehlike ortadan kalkacağından önleme davası açılmamaktadır. Önleme davasının açılmasını engelleyen diğer bir durum ise saldırının gerçekleşmesidir. Saldırı, tehlike boyutunun ötesine geçerek fiilen meydana gelmişse bu durumda da saldırının önlenmesi davası

²⁵⁴ Dural ve Ögüz, a.g.e., s.145.

²⁵⁵ Akipek, Akıntürk ve Ateş, a.g.e., s.397.

²⁵⁶ Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, a.g.e., s. 221.

açılamamaktadır. Artık saldırı gerçekleşmiştir ve önlenme ihtimali kalmamıştır. Bu durumda önleme davası yerine somut olayın özelliğine göre saldırının durdurulması davası açılabilmektedir. Örneğin kişilik hakkına saldırı tehlikesi bulunan kitap basılmış ve piyasaya sürülmüşse bu durumda tehlike gerçekleşmiş demektir. Piyasaya sürülen kitabın basılmasının önlenmesi söz konusu olamayacağından satışının durdurulması için saldırının durdurulması davasına gündeme gelebilmektedir. Saldırının önlenmesi davası devam ederken tehlike gerçekleşmişse bu durumda önleme mümkün olmayacağı için doktrinde davanın reddedilmesi gerektiği savunulmaktadır²⁵⁷.

Saldırının önlenmesi davasında davacı, saldırı tehlikesi altında olan kişidir. Bu kişinin tam ehliyetsiz olması durumunda davayı yasal temsilcisi açmaktadır. Önleme davasında davalı, saldırı tehlikesi oluşturan kişi ya da kişilerdir. Bu davada davacının mirasçılarının dava açma hakkı kural olarak bulunmamaktadır. Kişilik hakkına yönelik saldırı tehlikesinin söz konusu olması nedeniyle dava hakkının devri mümkün değildir. Ancak söz konusu tehlike kişinin mirasçılarını da etkiliyorsa bu durumda doğrudan etki altında kalacakları için mirasçıların kendi adlarına dava açmaları kabul edilmektedir²⁵⁸.

Önleme davasında mahkeme, davalının bazı davranışlardan kaçınmasına karar vermektedir. Mahkeme, davalının bir ya da birden fazla davranışta bulunmasını yasaklamaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus ise yasaklanan davranışların mahkeme kararında açık ve net şekilde belirtilmesi olmaktadır. Genel ifadelerin kullanılması ya da genel bir davranış yasağı getirilmesi kabul görmemektedir. Genel ifadeler muğlâklık oluşturabileceği gibi genel bir yasaklama da davalının haklarını ihlal edici nitelik taşıyabilmektedir. Bu durum Türk Medeni Kanunu'nun 23. maddesinde düzenlenen sınırlamada sınırın aşılmasına sebebiyet verebilmektedir. Mahkemenin davacının hakkını korurken davalının özgürlüğünü orantıyı aşacak şekilde sınırlandırmamaya özen göstermesi beklenmektedir. Saldırının önlenmesi

²⁵⁷ Dural ve Ögüz, a.g.e., s.145; Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, a.g.e., s. 221.

²⁵⁸ Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, a.g.e., s.222.

davasında verilen ve bazı davranışların yasaklanmasını içeren kararın cebri icrası kural olarak mümkün değildir²⁵⁹.

Kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişinin mahkemeye başvurarak saldırının önlenmesine ilişkin karar almasına rağmen karşı tarafın saldırıyı gerçekleştirme ihtimali bulunmaktadır. Bu durumda hakkı ihlal edilen kişi, kanuni şartların mevcudiyeti durumunda saldırının durdurulması davası açabilmektedir. Saldırı gerçekleştiği için yeniden önleme davası açma imkânı bulunmamaktadır. Ayrıca somut olayın özelliğine göre tespit davası ve/veya tazminat davaları da açılabilir. Mahkemenin saldırının önlenmesine yönelik kararının uygulanmaması ve saldırının gerçekleştirilmesi durumunda davalı taraf, kusurlu olarak kabul edilmektedir. Saldırıda bulunan taraf, tazminat davalarında bu davranışı nedeniyle kusurlu sayılmaktadır²⁶⁰.

8.2.1.2. Saldırıya Son Verilmesi Davası

Saldırıya son verilmesi davası, 743 sayılı mülga Medeni Kanun’da “tecavüzün men’i” olarak adlandırılmaktadır. Doktrinde ise genel olarak “saldırının durdurulması davası” denilmektedir. Bu davanın açılabilmesi için kişilik haklarına yönelik saldırının gerçekleşmesi gerekmektedir. Saldırı tehlikesinin bulunması, bu davanın açılması için yeterli görülmemektedir. Gerçekleşen bir saldırı mevcut değilse saldırının durdurulması da mümkün olmayacağından önleme davasına gidilmesi beklenmektedir²⁶¹.

Davanın herhangi bir kişilik hakkının ihlaline ilişkin olarak açılması mümkündür. Spesifik olarak belli haklarla kısıtlanmış değildir. Ancak uygulamaya bakıldığında bu davaların genellikle özel hayatın korunması, şeref ve haysiyetin korunması ya da ticari ve mesleki değerlerin korunmasına yönelik olarak açıldığı görülmektedir. Bu durumun temel sebebi, bu hakların ihlalinin anlık

²⁵⁹ Dural ve Ögüz, a.g.e., s.146.

²⁶⁰ Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, a.g.e., s.222.

²⁶¹ Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, a.g.e., s.213.

gerçekleşmemesidir. İhlal bu tür kişilik haklarında belli bir sürece yayılmaktadır. Ancak vücut bütünlüğü gibi kişilik haklarına yönelik saldırılar anlıktır. Gerçekleşir ve biter. Sürece yayılma söz konusu değildir. Bu nedenle sürece yayılmayan anlık sonuçlu hak ihlallerinde saldırının durdurulması davası açılmamaktadır. Sistemli ve sürekli şekilde gerçekleştirilen ihlallerde de saldırının önlenmesi davasına yönelinmektedir. Örneğin bir kişinin fiziki olarak sürekli bir yerde bulunmaya zorlanması gibi²⁶².

Hukuka aykırı şekilde gerçekleştirilen hak müdahaleleri, Türk Hukuku'nda “saldırı” olarak adlandırılmaktadır. Saldırının durdurulması davasında hak ihlaline uğrayan davacı taraf, müdahalenin “zarar” haricindeki tüm sonuçlarını durdurmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle doktrinde saldırının durdurulması davası açıklanırken yalnızca “saldırı fiili” ifade edilmemektedir. Genel olarak saldırı durumu değerlendirilmektedir²⁶³. Bu davalarda saldırı fiili gerçekleşmiş ve bitmiş değildir. Sürece yayılan bir saldırı durumu söz konusu olmaktadır²⁶⁴. Bu nedenle “saldırı durumu” olarak adlandırılmakta ve ortaya çıkan saldırı fiilinin devam eden sonuçlarının durdurulması amaçlanmaktadır. Zarar hususu ise genel olarak tazminat davalarında ele alınmaktadır. Durdurma davasında önemli olan, devam eden saldırının ortadan kaldırılmasıdır. Örneğin internet ortamında kişinin izinsiz şekilde yayınlanan fotoğrafının kaldırılması, bu dava ile gerçekleştirilebilmektedir. Burada saldırı devam etmektedir. Özellikle internet ortamında hak ihlali oluşturan hususun görülmeye devam etmesi, saldırının devam ettiği anlamına geleceği için internet ortamında gerçekleştirilen kişilik hakkı ihlallerinde saldırının durdurulması davası açılabilir. Başlamamış saldırılarda ya da saldırı tehlikesi durumlarında saldırının durdurulması davası değil, saldırının önlenmesi davası açılmaktadır. Sona ermiş saldırılarda ise ortada durdurulabilecek bir saldırı bulunmadığından saldırı

²⁶² Dural ve Ögüz, a.g.e., s.144.

²⁶³ Ayan ve Ayan, a.g.e., s.73.

²⁶⁴ Helvacı, 2001, s.264.

nedeniyle ortaya çıkan zararların giderilmesi için tazminat davası açılabilmektedir. Saldırının durdurulması davasında ihtiyati tedbir talep edilmesi mümkündür²⁶⁵.

Saldırıya son verme davası, saldırı devam ettiği sürece açılabilmektedir. Bu konuda hak düşürücü süre öngörülmemektedir. Bu davaların maddi bütünlükten ziyade manevî bütünlüğe yönelik değerler açısından önem taşıdığı görülmektedir²⁶⁶. Saldırı sonlandırılmasına rağmen etkisi devam ediyorsa bu durumda saldırının önlenmesi davası açılamamaktadır. Örneğin internet ortamında kişilik hakkı ihlaline sebebiyet veren içeriğe sahip olan bir yayın halen kaldırılmamışsa okunabilirliği bulunduğundan saldırının kendisinin devam ettiği kabul edilmekte ve durdurma davası açılabilmektedir. Ancak gazetede kişilik hakkı ihlaline neden olan bir yazı yayınlanmışsa bu yayınlama ile birlikte saldırı tamamlanmış olmakta ve etkisinin devam ettiği belirtilmektedir. Böyle bir durumda saldırının durdurulması davası değil saldırının hukuka aykırılığının tespiti davası açılabilmektedir. Bu dava ile ilgili yayının hukuka aykırı olduğuna yönelik tespitin yayınlanması talep edilebilmektedir. Maddi ve manevi zarar durumunda ise tazminat davası açılması mümkündür²⁶⁷.

Saldırıya son verme davasında zarar koşulu bulunmamaktadır. Bu davalarda kişilik hakkını ihlal eden saldırının olması yeterli görülmektedir. Zarar durumunda tazminat davası açılabilmektedir. Durdurma davasında davalı tarafın (ihlali gerçekleştiren tarafın) kusurlu olması da aranmamaktadır. Bu davada aranan temel husus, kişilik hakkına yönelik hukuka aykırı bir saldırının varlığıdır²⁶⁸. Somut olayda saldırıya ilişkin hukuka uygunluk nedeninin bulunması durumunda saldırıya son verme davasının açılmayacağı kabul görmektedir²⁶⁹.

²⁶⁵ Murat Doğan, “Şahsiyet Hakkına Tecavüzün Önlenmesi Davası”, **AÜEHFD**, C. V, S. 1–4, 2001, s.379.

²⁶⁶ Dural ve Ögüz, a.g.e., s.142.

²⁶⁷ Kemal Oğuzman, **İsviçre ve Türkiye’de Medeni Kanun ve Borçlar Kanununda Şahsiyetin Hukuka Aykırı Tecavüze Karşı Korunması ve Özellikle Manevi Tazminat Davası Bakımından Yapılan Değişiklikler**, Prof. Dr. Haluk Tandoğan’ın Hatırasına Armağan, Ankara, 1990, s.21.

²⁶⁸ Aydın Zevkliler, **Medeni Hukuk**, Ankara: Seçkin Kitabevi, 2013, s.457.

²⁶⁹ Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, a.g.e., s.160.

Tekrarlanan fiiller açısından saldırıya son verilmesi davası mı yoksa saldırının önlenmesi davası mı açılacağı konusunda tartışma bulunmaktadır. Genel olarak bakıldığında yeni saldırı tehlikesinin önlenmesi hususu, saldırı durumuna son verilmesini de ifade etmektedir. Tekrarlanan saldırılarda genel kabul, bir saldırı sona ermişse ve yeni saldırı henüz gerçekleşmemişse tehlike ihtimali nedeniyle saldırının önlenmesi davasının açılması yönündedir. Bu durum, saldırının devam etmesinin önlenmesi olarak yorumlanmaktadır. Bu nedenle tekrarlanan saldırılarda saldırı devam etmiyorsa ve yeni saldırı henüz gerçekleşmemişse saldırının durdurulması davası açılamamaktadır. Bu davada saldırı devam ettiği sürece hak düşürücü süre ya da zamanaşımı söz konusu olmamaktadır. Saldırının varlığı halinde her zaman açılması mümkündür²⁷⁰.

TMK'nın 24 ve 25. maddelerinde kişisel veriler açısından koruma öngörülmektedir. Kişilik hakkına saldırı niteliği taşıyan kişisel verilerin paylaşılması halinde bu verilerin silinmesi konusunda saldırının durdurulması davası açılabilmektedir. Bu konuda günümüzde saldırıların genellikle internet ortamında yapıldığı gözetildiğinde saldırının önlenmesi ve durdurulması davalarında teknolojik hususlar ön plana çıkmaktadır. Örneğin internet ortamında sık tercih edilen bir alan adının haksız tescili ve/veya kullanılması, saldırıya son verme davasının açılmasına neden olabilmektedir²⁷¹.

İnternet ortamından gerçekleştirilen saldırıların en sık görülenlerinden biri olan e-mail aracılığıyla yapılan saldırılar, anlık gerçekleştirilmektedir. Bir kez yapılmakla saldırı sona ermekte, süreci devam etmemektedir. Bu nedenle saldırının durdurulması davasına konu edilmemektedir. Etkisinin devam etmesi halinde tespit davasının açılması mümkündür. E-mail aracılığıyla yapılan saldırıların tekrarlanma durumu söz konusu ise yeni saldırı tehlikesi halinde saldırının önlenmesi davası

²⁷⁰ Murat Doğan, "İnternetteki Yayınla Kişilik Hakkının İhlaline Karşı Durdurma Davası", **AÜEHFD**, C. VII, S. 1-2, 2003, s. 396.

²⁷¹ Oğuzman, a.g.e., s.20.

açılabilir. Zararın mevcudiyeti söz konusu ise tazminat davası gündeme gelebilir²⁷².

İnternet üzerinden kişilik haklarının “spam” şeklindeki elektronik postalarla da saldırıya uğraması muhtemeldir. Böyle durumlarda saldırıya uğrayan kişilerin söz konusu saldırılara son verilmesini talep etme haklarının olacağı açıktır.

Herhangi bir web sitesi üzerinde ya da internet gazetesindeki yayın sebebiyle kişilik haklarının ihlâl edilmesi de sıklıkla rastlanan bir durumdur. Web sitelerinde veya internet gazetelerindeki mevcut yayınlar varlıklarını sürdürdüğü müddetçe bu durum, kişilik haklarının ihlali olarak değerlendirilecektir. Zira ilgili web sitesine bağlanan kişiler, arşivden söz konusu içeriğe ulaşmaya devam edebilmektedir. Böylelikle saldırı durumunun devam ettiği görülecektir. İlgili içeriğin yayında kalması süresince saldırıya son verilmesine ilişkin dava açılması da mümkündür. Bu hak, saldırıya uğrayan kişilerin menfaatlerinin korunması bakımından da son derece önem arz etmektedir. 5651 Sayılı Yasa öncesinde söz konusu dava türü son verme davası olarak adlandırılmıştır²⁷³.

Saldırının sonlandırılması davasıyla beraber düzeltme talebinin ya da kararın üçüncü kişilere bildirilmesinin veyahut resmi kanallardan kararın yayınlanmasının talep edilmesi de mümkündür. (TMK. m. 25/I, II). Ancak 5651 Sayılı Yasanın 9. maddesi kapsamında bu husus “içeriğin yayından çıkarılması ve cevap hakkı” başlığıyla düzenleme altına alınmıştır. Bu kapsamda web sitelerinde gerçekleşmekte olan saldırılarda 5651 Sayılı Yasa hükmüne başvurulması daha doğru olacaktır.

8.2.1.3. Hukuka Aykırılığının Tespiti Davası

Medeni Kanun’da 3444 sayılı Kanunla değişiklik yapılmadan önce hukuka aykırılığın tespiti davasının kişilik haklarından yalnızca isim hakkıyla ilgili açılması konusunda düzenleme yer almıştır. Bu konuda 3444 sayılı Kanun değişikliği öncesinde tüm kişilik haklarını kapsayıcı bir düzenleme bulunmamasına rağmen doktrin ve yargı kararlarında yalnızca isim hakkıyla ilgili değil genel bir uygulama

²⁷² Murat Doğan, “İnternette Şahsiyet Hakkının İhlali ve Korunması”, **Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp’e Armağan**, C. II, İstanbul 2003, s. 468

²⁷³ Doğan, İnternet, s. 400.

söz konusu olmuştur. Bu bağlamda kanuni değişiklik öncesinde tespit davası konusunda tüm kişilik haklarına yönelik olarak bir uygulama bulunmaktadır. Kişilik haklarının ihlalinde tespit davası açılabileceği kabul görmüştür. Ancak eda davası açılabilecek durumlarda tespit davasına gidilemeyeceği belirtilmiştir²⁷⁴.

4721 sayılı TMK'nın 25. maddesinde hukuka aykırılığın tespiti davası konusunda düzenleme öngörülmektedir. Bu dava, saldırı sona ermesine rağmen etkisi devam ediyorsa açılabilir²⁷⁵. Bu dava, saldırının önlenmesi davası ile saldırının durdurulması davasının bir uzantısı niteliğindedir. Saldırının etkisinin devam etmesine yönelik bir dava öngörülmediği için bu davaların tamamlayıcısı olarak görülmektedir. Hukuka aykırılığın tespiti davasında hukuka aykırı şekilde gerçekleştirilen ve etkisi süren saldırıların etkilerinin ortadan kaldırılabilmesi için bu saldırıların hukuka aykırılığı mahkeme kararıyla belirlenmektedir. Her ne kadar saldırıya son verme davasına benzese dahi saldırıya son verme davasında devam eden saldırının ortadan kaldırılması amaçlanırken hukuka aykırılığın tespiti davasında sona eren saldırının etkileri ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır²⁷⁶.

Kişilik hakkına saldırı durumunda hukuka aykırı bir saldırının varlığının tespit edilmesi önem taşımaktadır. Tespit davası; tazminat davası, saldırının önlenmesi davası ve saldırının durdurulması davalarında mahkemede saldırının hukuka aykırılığının değerlendirilmesinde etkili bir işleve sahiptir. Bu davalarda tazminata, saldırının yasaklanmasına ya da durdurulmasına karar verilebilmesi için mahkemenin öncelikle hukuka aykırı şekilde kişilik hakkına yönelik bir saldırının varlığını belirlemesi gerekmektedir. Bu kapsamda mahkemenin ilk araştıracağı husus, davacının saldırı iddiasıdır. Bu iddianın doğruluğu, hukuka aykırılığın tespiti davası ile belirlenirse mahkemenin yargılaması hızlandırılmış ve iş yükü azaltılmış olmaktadır²⁷⁷.

²⁷⁴ Kılıçoğlu, Şeref ve Haysiyet, s.313.

²⁷⁵ Helvacı, 2017, s.157.

²⁷⁶ Helvacı, 2017, s.158.

²⁷⁷ İlknur Serdar, **Radio Ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali Ve Korunması**, Ankara: Seçkin Kitabevi, 1999, s. 247.

Hukuka aykırılığın tespiti davasında amaç, saldırının varlığının ve hukuka aykırılığının belirlenmesidir. Bu kapsamda temel olarak bir sorunun çözümüne ilişkin eda davası niteliğinde değildir. Kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişilerin saldırı konusunda ellerinde delil olmasına yardımcı olmaktadır. Kişiler, ileriye dönük olarak bu dava neticesinde verilen tespit kararından yararlanabilmektedirler²⁷⁸.

Tespit davasının açılma zamanı konusunda doktrinde tartışma bulunmaktadır. Bir görüş davanın saldırı gerçekleştikten sonra sona ermesi beklenmeksizin açılabilirliğini belirtmektedir. Bu görüşe göre tespit davasının açılabilmesi için saldırının mutlaka sona ermesi gerekmemektedir. Yapılmakta olan saldırılarda ya da yapılma tehlikesi bulunan saldırılarda tespit davasının açılabilirliği bu görüş tarafından savunulmaktadır. Burada amacın kişisel haklara ilişkin haksız saldırının belirlenmesi olduğu ifade edilmektedir. Diğer bir görüş ise saldırı tehlikesinin varlığı durumunda tespit davasının açılmayacağını belirtmektedir. Bu görüşe göre saldırı gerçekleştikten sonra tespit davasına gidilmesi gerekmektedir. Gerçekleşmemiş bir saldırının tespiti mümkün değildir²⁷⁹. Kanaatimizce tespit davasının açılabilmesi için saldırının gerçekleşmeye başlaması gerekli olsa da saldırının sona ermesinin beklenmesi gerekli değildir. Bu dava için önemli olan husus, hukuka aykırı şekilde kişilik hakkının ihlaline yönelik yapılan bir saldırının varlığıdır.

Saldırının etkisinin devam etmesi hususu, mahkeme tarafından takdir edilmektedir. Bu konuda mahkeme, somut olayın özelliklerine göre değerlendirmede bulunmaktadır. Yapılan saldırı, saldırıya uğrayan hakkın durumu, zarar görenin durumu vs. tespit edilmektedir. Örneğin yayın yoluyla kişilik hakkına ilişkin yapılan saldırılarda saldırının yeni yapılmış olması durumunda toplum tarafından unutulmaya yeterli sürenin geçmemesi halinde saldırının kişi üzerindeki etkisinin devam ettiği söylenebilmektedir. Ancak uzun zaman geçmesi halinde toplumun unuttuğu saldırılar açısından hukuka aykırılığın tespiti davasının açılması kabul görmemektedir. Böyle bir durumda davanın kabul görebilmesi için bu saldırıyı çağrıştıracak başka bir durumun ortaya çıkması gereklidir. Tespit davasında

²⁷⁸ Helvacı, 2017, s.157.

²⁷⁹ Ayan ve Ayan, a.g.e., s.126.

davacılar, gerçekleşen saldırının kişilik haklarına yönelik hukuka aykırı niteliğini karar altına aldirmayı amaçlamaktadırlar. Bu kapsamda delil özelliği ağırlıklı olan tespit davası eda davası niteliği taşımadığından bu davada kusur ve zarar aranmamaktadır²⁸⁰.

Saldırının etkisinin devam etmesi durumu, toplumdaki diğer kişilerin kişilik hakkına yönelik bu saldırıyı öğrenmeleri halinde söz konusu olmaktadır. Özellikle şeref ve haysiyete yönelik saldırılarda ya da toplumda yanlış izlenim oluşturma ihtimali yüksek olan saldırılarda bu etki oldukça önemli görülmektedir. Saldırıya uğrayan kişi, saldırı ortadan kalksa dahi etkisi nedeniyle mağdur olmaya devam etmektedir. Bu durumun belirlenmesi açısından hukuka aykırılığın tespiti davası önem taşımaktadır²⁸¹.

Etkin, yalnızca üçüncü kişilerin öğrenmeleri durumunda söz konusu olan bir özellik taşımaktadır. Saldırının etkisinin yalnızca taraflar arasında sürmesi halinde de etkinin varlığından bahsedilebilmektedir. Burada önemli olan husus, kişinin saldırı nedeniyle uğradığı mağduriyet halinin devam etmesidir. Örneğin kişinin ekonomik özgürlüğüne yönelik bir saldırı sona ermiş olmasına rağmen saldırıyı gerçekleştiren tarafa güven duymayan mağdur, aynı saldırının tekrar gerçekleşmesinden korkması nedeniyle saldırının hukuka aykırılığının tespiti için dava açabilmektedir. Bu dava, hakkı ihlal edilen kişiler açısından bir güvence olarak görülmektedir. Saldırının tekrar etmesi veya aynı kişi tarafından başka bir saldırı gerçekleşmesi durumunda tespit davası sonucunda verilen karar delil olarak kullanılabilir²⁸².

Hukuka aykırılığın tespiti davasında hukuki yarar şartı bulunmaktadır. Bu davada davacı, davanın görülmesinde hukuki yararının bulunduğunu mahkemeye kanıtlamak zorundadır. Bu nedenle tespit davasında hukuki yarar, dava şartıdır. Hukuki yararın bulunmadığı durumlarda mahkeme, tespit davasını kabul etmemektedir. Özellikle tespit davasıyla elde edilecek hukuki yararın başka davalarla

²⁸⁰ Harun Bulut, **Yargıtay Kararları Doğrultusunda Kişilik Hakları Ve Kişilik Haklarına Saldırıdan Kaynaklanan Hukuk Davaları**, İstanbul: Beta Yayınları, 2006, s.179.

²⁸¹ Helvacı, 2017, s.158.

²⁸² Helvacı, 2017, s.159.

sağlanabildiği durumlarda bu yararın varlığı mahkeme tarafından incelenmektedir. Kişilik hakkının hukuka aykırı saldırıyla ihlal edildiğini iddia eden kişinin gerekli hukuki korumayı başka davayla sağlamasının mümkün olmaması halinde tespit davası açısından hukuki yararının varlığı kabul edilmektedir. Eda davası açarak gerekli hukuki yararı sağlama imkânı mevcutken tespit davası açması durumunda mahkeme, hukuki yarar yokluğuna dayanarak davayı reddedebilmektedir²⁸³.

Tespit davası, eda davası değildir. Bu nedenle mahkeme tarafından dava sonucunda verilen karar, icrai nitelik taşımamaktadır. Bu davalarda yalnızca gerçekleşen bir saldırının hukuka aykırılığı tespit edilmektedir. Bu yönüyle doğrudan icra kabiliyetinden yoksundur. Başka davalarda dayanak teşkil etmesi ise mümkün görülmektedir. Bu nedenle doğrudan icra kabiliyeti bulunmasa da başka davalarda önemli bir delil niteliği taşımaktadır. Özellikle konuyla ilgili saldırının durdurulması ve önlenmesi davalarında tespit davası sonucunda verilen karar, mahkeme açısından kararı etkileyebilecek bir özelliğe sahiptir²⁸⁴.

8.2.2. Cevap ve Düzeltme Hakkı

Cevap ve düzeltme hakkı, temel olarak ifade özgürlüğü ile ilişkilidir. İletişim araçları aracılığıyla kişiler hakkında gerçeğe aykırı beyanlar ile hakaret unsuru taşıyan ifadeler yayınlanabilmektedir. Özellikle topluma mal olmuş önemli kişilerde bu durumla sıklıkla karşılaşmaktadır. Hakkında yanlış bilgiler verilen bu kişiler, yayındaki bilgileri düzeltmek ve toplum tarafından yanlış şekilde bilinmemek istemektedirler. Bu yanlışlığı düzeltebilmek için kişilere cevap verme ve düzeltme hakkı tanınmaktadır. Kişilik hakkı yayınlarla saldırıya uğrayan kişi, hakkında yapılan yanlış açıklamalara aynı iletişim aracılığıyla cevap verme hakkına sahiptir. Bu hak ile kişi kendini savunmakta, yanlışları belirtmekte ve düşüncelerini ifade edebilmektedir. Yayın nedeniyle diğer kişilerin yanlış anlamalarını cevap hakkı sayesinde engelleyebilmektedir. Bu hak ile kişiler, haklarındaki yanlış yayını

²⁸³ Serdar, a.g.e., s.247.

²⁸⁴ Ayan ve Ayan, a.g.e., s.128.

düzeltebilmektedirler. Cevap ve düzeltme hakkı, kişilerin başkalarına yönelik olumsuz yargılarında ya da hakaret içerikli açıklamalarında sınırsız şekilde ifade özgürlüğü hakkı kullanmalarının önüne geçmektedir. Bu kişiler kendilerine tanınan ifade özgürlüğünü başkalarının haklarını ihlal edecek şekilde kötüye kullanmaktadırlar. Bu durumun önüne geçmek için cevap ve düzeltme hakkı getirilmiştir. Cevap ve düzeltme hakkı ile ifade özgürlüğünün kötüye kullanılmasından dolayı uğranılan hak ihlallerinin engellenmesi sağlanmaktadır²⁸⁵.

Cevap ve düzeltme hakkı, haksız yayınların oluşturduğu etkiyi kaldırmayı amaçlamaktadır. Kişiler hakkında gerçeğe aykırı olan ya da onların kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyan yayınlara karşı bu hak kullanılabilir. Hakkı saldırıya uğrayan kişiler, cevap ve düzeltme hakkı sayesinde aynı iletişim araçlarıyla önceki yanlış bilgilere yönelik açıklama gerçekleştirerek ortaya çıkan yanlışlığı düzeltebilmektedirler²⁸⁶.

Cevap ve düzeltme hakkı, ifade özgürlüğü ile kişilik hakkı arasında denge kurulmasına yardımcı olmaktadır²⁸⁷. Bu hak, yayını gerçekleştiren kişilerin ifade özgürlüğüne kısıtlama getirmektedir. Aynı zamanda yayın nedeniyle kişilik hakkı ihlal edile kişilere de kendilerini bu yayına karşı savunma imkânı tanımaktadır. Böylelikle o kişi hakkında toplumun yanlış bilgilendirilmesinin önüne geçilmektedir. Kişiye ilişkin bilgiler hem yayını yapan hem de kişi tarafından topluma sunulmaktadır. Böylelikle toplumun farklı kaynaklarla bilgi alması sağlanmaktadır. Bu durum toplumun doğru bilgi ve haber alma özgürlüğünün korunmasını sağlamaktadır²⁸⁸.

Koruma süresi açısından bakıldığında cevap ve düzeltme hakkının süresi oldukça kısadır. Saldırının etkisi devam ederken bu hakkın kullanılması beklenilmektedir. Yayınlanan bilgilerin üzerinden uzun bir zaman geçmesi

²⁸⁵ Akipek, Akıntürk ve Ateş, a.g.e., s.413.

²⁸⁶ Kemal Şahin, **İnsan Hakları ve Özgürlük Boyutuyla İfade Özgürlüğü**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2009, s.201.

²⁸⁷ Şahin, a.g.e., s.195.

²⁸⁸ İçel, s.209.

durumunda saldırının etkisinin ortadan kalkacağı ve toplum tarafından bu durumun unutulacağı gözetilmektedir. Bu nedenle cevap ve düzeltme hakkının yayınlanmasının üzerinden kısa bir süre geçecek şekilde kullanılması gerekmektedir. Bu bağlamda hakkın koruma süresi oldukça kısa görülmektedir²⁸⁹.

Cevap ve düzeltme hakkının kullanılabilmesi için kişisel haklara saldırı niteliği taşıdığı iddia edilen yayında bazı özellikler aranmaktadır. Yapılan yayında yer verilen bilgilerin öncelikle belli bir kişiye ait olması gerekmektedir. Verilen bilgiler ve yapılan açıklamalarda bu kişinin ya da kişilerin toplum tarafından anlaşılabilmesi beklenmektedir. Bu noktada kişilerin yayından etkilenebilmeleri için öncelikle onların tanınabilirliğinin sağlanması önem taşımaktadır. Aksi takdirde kim olduğu anlaşılmayan kişinin bilgilerinin yayınlanması halinde saldırıdan zarar gördüğünü ifade etmesi makul karşılanmamaktadır. Yayında verilen bilgilerin genel ya da siyasi nitelikli konulara ilişkin olmaması, aranan diğer şarttır. Herkes açısından benzer düşüncelerin ifade edilebileceği gözetildiğinde bu konuda cevap ve düzeltme hakkının tanınması mümkün değildir. Yapılan yayın içeriğine yönelik olarak cevap ve düzeltme hakkı kullanılırken ise başka bir kişilik hakkı ihlaline sebebiyet verebilecek ifade kullanılmamasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Bu hakkı kullanan gerçek ya da tüzel kişilerin söz konusu hususa dikkat etmeleri beklenmektedir²⁹⁰.

Hakkın genel ifadesi cevap ve düzeltme hakkı olsa da cevap hakkı ile düzeltme hakkı birbirinden farklı hususları ifade etmektedir. Cevap hakkında kişilik hakları yayın içeriği nedeniyle saldırıya uğrayan kişi, konuyla ilgili gerekli açıklamaları yaparak karşı tarafa bir cevap vermektedir. Kişi cevap hakkını kullanırken yayın içeriği nedeniyle kendisine yönelik oluşan savunma imkânını kullanmış olmaktadır. Özellikle yalan haberlerde toplum tarafından hakkında yanlış kanaat uyandırılmasını istemeyen kişiler cevap haklarını kullanmaya yönelmektedirler. Düzeltme hakkında ise kişi yayınlanan içeriğe karşı yalnızca cevap

²⁸⁹ Andras Koltay, "The Right of Reply, A Comparative Approach", *Iustum Aequum Salutare*, III, 2007, s.204.

²⁹⁰ Şahin, a.g.e., s.201.

vermekle yetinmemektedir. İçerikteki yanlış hususların ve gerçeğe aykırı ifadelerin düzeltilmesini ve tekrar yayınlanmasını istemektedir. Düzeltme hakkının kullanılması nedeniyle yayınlanan yeni içerikte ekstra başka bir içeriğe yer verilmemekte, önceki içerik düzeltilerek yayınlanmaktadır. Bu hakta gerçeğe ilgili toplumun bilgilendirilmesi amaçlanmaktadır. Düzeltme hakkındaki başka bir içeriğe yer verilmemesi konusundaki sınırlama, cevap hakkında bulunmamaktadır.

Anayasanın 32. maddesinde cevap ve düzeltme hakkı yer almaktadır. Maddeye göre kişilerin şeref ve haysiyetlerine dokunulması ya da kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması durumunda bu hak tanınmaktadır. Hakka ilişkin hususların ise kanunla düzenleme altına alınması gerektiği açıkça ifade edilmektedir. Bu maddeye göre internet ortamında ortaya çıkan şeref ve haysiyete yönelik ihlallere ilişkin cevap hakkı, 2007 tarihli 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun”da düzenleme altına alınmıştır. Bu Kanun haricinde başka bir kanunda konuyla ilgili düzenleme bulunmamaktadır²⁹¹.

5651 sayılı Kanunun 9. maddesinde cevap ve düzeltme hakkı, başlangıçta “içeriğin yayından çıkarılması ve cevap hakkı” olarak düzenlenmiştir. Daha sonra yapılan değişiklikle “İçeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi” olarak değiştirilmiştir. Maddeye göre internet ortamında yapılan yayının içeriğinden dolayı kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek kişiler ve/veya tüzel kişilerin içerik sağlayıcısına başvurarak içeriğin yayından kaldırılmasını isteme hakları bulunmaktadır. İçerik sağlayıcısına ulaşılamaması durumunda yer sağlayıcısından da aynı talepte bulunabilmektedirler. Bu başvuru, uyarı olarak kabul edilmektedir. Başvuru üzerine içerik veya yer sağlayıcıların azami yirmi dört saatte başvurucuya cevap vermeleri beklenmektedir. Ancak kişilerin mutlaka başvuruda bulunması zorunlu tutulmamaktadır. Kişilik haklarının yayın içeriği nedeniyle ihlal edildiğini ileri süren kişilerin doğrudan sulh ceza hâkimine başvurarak içeriğe erişimin engellenmesini istemeleri de mümkündür. Bu kapsamda kişiler içerik ya da yer

²⁹¹ Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ve Adalet Komisyonu Raporları (1/893), Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Raporu, s. 14-16.

sağlayıcı ile irtibat kurmaksızın doğrudan yargı kanalıyla işi sonuçlandırabilmektedirler. Sulh ceza hâkimine yapılan başvurularda hâkim, azami yirmi dört saat içinde kişilik hakkı ihlaline neden olan yayın, kısım ya da bölümle alakalı olarak erişimin engellenmesine duruşma yapmaksızın karar vermektedir. Erişimin engellenmesi konusunda hâkim, ihlal içeren içeriğe ulaşamamasına ilişkin değerlendirmede bulunmaktadır. URL adresi belirtilerek yapılan erişimin engellenmesi yöntemi ihlali ortadan kaldıramayacaksa bu durumda zorunlu olarak internet sitesinde yapılan yayının tümüne yönelik erişimin engeli kararı verebilmektedir. Bu engellemede amaç, kişilik hakkı ihlali niteliği taşıyan yayın içeriğine erişimi ortadan kaldırmaktır. Bu karara karşı 2004 tarihli 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilmektedir. Verilen karar, Erişim Sağlayıcıları Birliği'ne gönderilmektedir. Birliğin azami yirmi dört saat içinde içeriğe erişimi engellemesi gerekmektedir²⁹².

5651 sayılı Kanunun 9. maddesinde internet yayınlarına yönelik cevap hakkı düzenlenmesine rağmen Basın Kanunu'nda internet haber sitelerine yönelik düzenleme yer almamaktadır. Anayasa'nın 32. maddesinde düzenlemelerin kanunla yapılması gerekliliği öngörüldüğünden internet ortamında ortaya çıkan şeref ve haysiyet ihlallerine yönelik düzeltme ve cevap hakkının kullanılması söz konusu olmamaktadır. Ancak uygulamaya bakıldığında özellikle gazetelerde çıkan cevap ve düzeltmeye yönelik metinlerde kanuni anlamda 5187 sayılı Basın Kanunu'nun 14. maddesine dayanılmaktadır. Görüldüğü üzere bu konudaki eksikliğin kanun koyucu tarafından giderilmesi gerekmektedir. Özellikle internet ortamından yapılan yayınların günden güne arttığı gözetildiğinde ilerleyen zamanlarda düzenlemedeki eksikliklerin daha fazla soruna sebebiyet verme ihtimalinin gözetilmesi kanaatimizce önem taşımaktadır.

İnternet ortamı oldukça geniştir. Başka kitle iletişim araçlarında yapılan yayınlara internet ortamından ulaşılması mümkündür. Bu durumda başka kitle iletişim araçlarındaki içerikte yer alan kişilik hakkı ihlallerinin aynı zamanda internet

²⁹² Yargıtay 19. Ceza Dairesi 05.11.2015 T., 2015/233 E. ve 2015/6748 K. Sayılı kararı; www.sinerjimevzuat.com.tr, (Erişim Tarihi:14.02.2021).

ortamına da taşınması söz konusu olmaktadır. İnternet ortamındaki yayınlara uygulanabilecek kanun, 5651 sayılı Kanun'dur. Bu konuya ilişkin kanunda düzenlemeye yer verilmemesi, zaman içerisinde internet ortamına alınan yayın içeriklerinin genişlemesiyle görülebilecek ihlallere ilişkin olarak uygulamada kafa karışıklığı ve uygulanacak düzenleme problemi oluşturabilecektir. Bu duruma yönelik olarak 5651 sayılı Kanun yetersiz kalacaktır. Bu nedenle çözüm olarak yayınların internet ortamında yayınlanırken internette yayınlanması hususuna değil yayının kaynağına odaklanılması ileri sürülmektedir. Aksi takdirde internet ortamının oldukça geniş yapısına karşı yapılacak her türlü hukuki düzenleme bir noktada yetersiz kalmaya mahkûm görülmektedir²⁹³.

8.2.3. Tazminat Davası

TMK'nın 25. maddesinde tazminat davasına ilişkin düzenleme yer almaktadır. Bu düzenlemeye göre kişiler, hukuka aykırı şekilde kişilik haklarına yönelik olarak yapılan saldırı neticesinde gerçekleşen maddi ve manevi zararlara karşı tazminat davası açma hakkına sahiptirler. Tazminat davalarında kişilik haklarına yönelik saldırı nedeniyle ortaya çıkan zarar üzerinde durulmaktadır. Saldırının önlenmesi ya da durdurulması davalarında saldırı nedeniyle bir zararın oluşması aranmamaktayken tazminat davalarının temelinde zarar bulunmaktadır. Bu zarar maddi ya da manevi olabilmektedir. Zararın türüne göre tazminat davası açılabilmektedir. Bu davalar, saldırının neden olduğu sorunu onarmayı ve düzeltmeyi amaçlamaktadır.

Saldırı gerçekleşmeden önce ya da saldırı devam ederken tazminat davası açılması kabul edilmemektedir. Bu davaların açılabilmesi için saldırının sona ermiş ve zararın ortaya çıkmış olması gerekmektedir. Saldırının önlenmesi ya da durdurulması davalarında mahkeme, saldırıya odaklanarak buna yönelik karar vermektedir. Tazminat davasında ise öncelikli olan saldırı değil, bu saldırının

²⁹³ Ahmet Çiftçi, "İnternet Ortamında Yapılan Yayınlarda Cevap ve Düzeltme Hakkı", **14. Türkiye'de İnternet Konferansı İstanbul Bilgi Üniversitesi**, <http://inet-tr.org.tr/inetconf14/bildiri/92.doc>, (Erişim Tarihi: 15.02.2021).

sonucunda ortaya çıkan zararlardır. Bu davalarda davacı, saldırı nedeniyle ortaya çıkan olumsuz durumun davalı tarafından giderilmesini istemektedir. Davalı ise dava ile davacının zararını giderme borcu altına girmektedir²⁹⁴.

8.2.3.1. Maddi Tazminat Davası

Hukuka aykırı saldırı neticesinde maddi zarar ortaya çıkmışsa kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişi, maddi tazminat davası açabilmektedir. Maddi zarar, kişilerin malvarlıklarında saldırı öncesi ve sonrası arasındaki negatif yöndeki farkı ifade etmektedir. Doktrinde maddi zarar iki şekilde ele alınmaktadır. Bunlar; fiili zarar ile yoksun kalınan kârdır. Fiili zarar, hukuka aykırı saldırı nedeniyle ortaya çıkan malvarlığındaki aktif azalmayı ifade etmektedir. Yoksun kalınan kârda ise saldırı öncesi ve sonrasında malvarlığında temel olarak bir değişiklik olmamaktadır. Ancak saldırı gerçekleşirse malvarlığında meydana gelebilecek bir artış söz konusu ise ve saldırı nedeniyle bu artış engellenmişse yoksun kalınan kârdan söz edilebilmektedir²⁹⁵.

Kişilerin şeref ve haysiyetlerine yönelik olarak gerçekleştirilen saldırı neticesinde maddi olarak malvarlığında azalma meydana geliyorsa bu durum maddi zarar olarak ifade edilmektedir. Bu azalma var olan malvarlığının azalması ya da malvarlığında gerçekleşecek olası artışın engellenmesi şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Maddi tazminat davalarında davacı tarafın amacı, malvarlığının kişilik hakkına yönelik saldırı gerçekleşmeden önceki haline dönmesini sağlamaktır. Bu durum da malvarlığında meydana gelen eksilmenin ya da engellenen artışın ödenmesiyle mümkün olabilmektedir²⁹⁶.

Maddi tazminat davasında parasal kayıp telafi edilmeye çalışılmaktadır. Bu kaybın sebebi ise kişilik haklarına yönelik olarak gerçekleştirilen haksız saldırıdır. Hukuka aykırı saldırı nedeniyle kişilik haklarının ihlâl edilmesi nedeniyle hak sahibi

²⁹⁴ Oğuz, a.g.e., s.163.

²⁹⁵ Hasan Tahsin Gökcan, **Haksız Fiil Sorumluluğu Ve Tazminat Hukuku**, Ankara: Seçkin Kitabevi, 2016, s.585.

²⁹⁶ Nihan Esendal, **Basın Yolu ile Kişilik Haklarının İhlali**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018, s.134.

zarara uğramaktadır. Tazminat davasında mahkeme tarafından dava için gerekli şartlar incelendikten sonra zarara yönelinmektedir. Davacının dava açmaktaki amacı zararın giderilmesi olduğu için mahkemenin tazminata hükmedebilmesi için öncelikle haksız saldırı nedeniyle davacı tarafın uğradığı maddi zararın miktarını belirlemesi gerekmektedir. Kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişilerin maddi tazminat davasında saldırı nedeniyle uğradıkları maddi zararı ispat etmeleri beklenmektedir. Bu hususta mahkeme, soyut iddialarla karar vermemektedir. Somut olarak ispat aramaktadır. Bu ispatta davalının gerçekleştirdiği iddia edilen haksız saldırı, bu saldırı neticesinde meydana geldiği iddia edilen maddi zarar, bu zararın miktarı vs. yer almalıdır. Davacı tarafça sunulan deliller mahkeme tarafından incelenmekte ve saldırı ile zarar arasında nedensellik bağı kurulmaya çalışılmaktadır. Meydana gelen zararın davalının haksız saldırısından kaynaklandığına kanaat getirilirse maddi tazminata hükmedilmesi mümkündür²⁹⁷.

Haksız fiilin varlığı ya da başka bir ifadeyle davalının hukuka aykırı saldırısının varlığı, maddi tazminat davalarında şart olarak mahkeme tarafından aranmaktadır²⁹⁸. Bu kapsamda maddi tazminat davalarında mahkeme tarafından aranan şartlar; hukuka aykırı saldırının varlığı, zarar, saldırı ile zarar arasında nedensellik bağının bulunması ile kusur veya özen yükümlülüğünün ihlalidir. Şeref ve haysiyet mutlak bir haktır. Bu nedenle bu hakka karşı yapılan her türlü saldırı hukuka aykırı olmaktadır. Ancak somut olayda hukuka uygunluk sebebi mevcutsa bu durumda TMK'nın 24/2 maddesine göre gerçekleştirilen fiil, hukuka aykırı olarak değerlendirilmemektedir²⁹⁹.

Kusur, maddi tazminat davalarında aranan bir şarttır. Saldırının önlenmesi ya da durdurulması davalarında kusurun varlığı aranmazken maddi tazminat davasında mahkeme, davalı tarafın hukuka aykırı saldırıyı gerçekleştirirken kusurlu olmasını aramaktadır. Mahkeme tarafından maddi tazminata hükmedilebilmesi için davalının;

²⁹⁷ Bulut, a.g.e., s.180.

²⁹⁸ Dural ve Ögüz, a.g.e., s.157.

²⁹⁹ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 07.05.2014 T., 2013/12637 E. ve 2014/7347 K. sayılı kararı; www.sinerjimevzuat.com.tr, (Erişim Tarihi:15.02.2021).

kast, ihmal veya kusursuz sorumlu tutulduğu bir durumun mevcudiyeti zorunludur. Aksi takdirde tazminata hükmedilmesi mümkün değildir³⁰⁰.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 51. maddesine göre tazminat miktarının belirlenmesinde davalının kusurunun bulunmasının yanı sıra bu kusurun ağırlığı da değerlendirilmektedir. Kusurun ağırlığının belirlenmesinde; saldırıyı gerçekleştirenin gerçek veya tüzel kişi olması, kişinin toplum içindeki konumu, saldırının nasıl ve hangi araçla gerçekleştirildiği, saldırıya uğrayan tarafın saldırının gerçekleştirilmesinde herhangi bir kusurunun bulunup bulunmadığı gibi hususlar incelenerek mahkeme tarafından belirlenmektedir³⁰¹. TBK'nın 52. maddesine göre zarar gören kişinin zararın meydana gelmesinde ya da artmasında etkisi varsa, kişi saldırıya fiilen rıza göstermişse veya durumun ağırlaşmasına neden olmuşsa mahkemenin maddi tazminat miktarını azaltma ya da tamamen kaldırma konusunda takdir hakkı bulunmaktadır.

Nedensellik bağı (illiyet bağı), hukuka aykırı saldırı ile meydana gelen zarar arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir. Maddi tazminata hükmedilebilmesi için somut olayda uygun nedensellik bağının bulunması aranmaktadır. Örneğin bir doktorun tacizci ilan edilerek hastalarını kaybetmesine neden olunması durumunda tacizci iddiası ile bu iddiayı ciddiye alan hastaların o doktora gitmek istememeleri arasında nedensellik bağı bulunmaktadır. Mahkeme, hayatın olağan akışına göre nedensellik bağının varlığını somut olay bazında değerlendirerek karar vermektedir³⁰².

Maddi tazminat davasında hükmedilecek tazminat miktarı, şeref ve haysiyete yönelik olarak gerçekleştirilen hukuka aykırı saldırı nedeniyle meydana gelen maddi zarar ile belirlenmektedir. Zarara uğradığını iddia eden davacı tarafın maddi zararını ispat etmesi beklenmektedir. Mahkeme, ispat edilen maddi zarara göre tazminat miktarı belirlemesine gitmektedir³⁰³. Örneğin bir mühendis, hakkında çıkan kaçak

³⁰⁰ Avşar ve Öngören, a.g.e., s.170.

³⁰¹ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 24.02.2014 T., 2013/6188 E. ve 2014/2928 K. Sayılı kararı; www.sinerjimevzuat.com.tr, (Erişim Tarihi:16.02.2021).

³⁰² Kılıçoğlu, Medeni Hukuk, s.362.

³⁰³ Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, a.g.e., s.185.

mallarla inşaat yapma gibi haberler nedeniyle yapılacak olan sözleşmelerin iptal edildiğini iddia ediyorsa delil olarak iptal edilen sözleşmeleri mahkemeye sunması beklenmektedir. Böylelikle mahkeme, davacı tarafın uğradığı maddi zararın miktarını tespit etmeye çalışmaktadır. Yapılan incelemeler doğrultusunda mahkeme, hakkaniyete uygun bir tazminat miktarı belirlemektedir. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre mahkeme tarafından deliller resen araştırılamayacağından davacı tarafın ispatladığı zarar ve miktarı üzerinden inceleme gerçekleştirilmektedir. Mahkeme, maddi tazminat davası sonucunda vereceği kararda belirlenen tazminatın nakden ödenmesine hükmetmektedir³⁰⁴.

Tazminat davasında davacı tarafın uğradığı zararın yanı sıra sağladığı kazançlar da incelenmektedir. Davalı taraf, davacı tarafın saldırı sonucunda maddi kazanç sağladığını ispat ederse mahkeme tarafından belirlenecek maddi tazminat miktarından davacının sağladığı kazanç mahsup edilmektedir.

8.2.3.2. Manevi Tazminat Davası

Kişilik haklarının ihlaline yönelik gerçekleştirilen saldırı sonucunda hak sahibi tarafından manevi tazminat davası açılabilmektedir. TMK'nın 25. maddesinde ve TBK'nın 58. maddesinde manevi tazminat davası konusunda düzenleme yer almaktadır.

Şeref ve haysiyete ilişkin ihlaller başta olmak üzere kişilik haklarına yönelik olarak gerçekleştirilen hukuka aykırı saldırılar neticesinde genel olarak saldırıya uğrayan taraf manevi anlamda zarar görmektedir. Manevi zarar, maddi değerlerle ölçülmesi mümkün olmayan zararı ifade etmektedir. Maddi zarar mevcutsa bu durumda hem maddi hem de manevi zararın istenebilmesi mümkündür. Ancak bu durumda yalnızca manevi tazminat davası açılmaması, hem maddi hem de manevi tazminatı içerecek şekilde dava açılması gerekmektedir³⁰⁵.

³⁰⁴ Serdar, a.g.e., s.275.

³⁰⁵ Tüfek, a.g.e, s.143.

Manevi zarar, kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişilerin bu saldırı nedeniyle duydukları acı, üzüntü, ızdırap ve elemi ifade etmektedir. Maddi anlamda değeri bulunmayan bu duygulara ilişkin zararın giderilmesi konusunda kanun koyucu, manevi tazminat davasını düzenlemiştir³⁰⁶. Manevi zarar, saldırıya uğrayan kişinin malvarlığı üzerinde değil, psikolojik varlığı üzerinde etki oluşturmaktadır. Saldırı nedeniyle kişiler manevi acı duymakta, sevincinde azalma yaşamakta ve ruhsal dengesi bozulmaktadır. Böyle durumlarda uğranılan manevi zararların giderilmesi için hukuka aykırı saldırıya uğrayan kişiler manevi tazminat davası açabilmektedirler³⁰⁷.

Manevi zararın giderilmesindeki amaç, kişilerin içsel huzurunun sağlanmasıdır. Bu zararın tazmini ile saldırıya uğrayan kişilerin ruhsal durumu, saldırı öncesindeki haline getirilmeye çalışılmaktadır. Ancak ruhsal boyuttaki zararın giderilmesi mahkeme tarafından mümkün olamayacağı için genellikle maddi miktarlar belirlenerek manevi zarar karşılanmaya çalışılmaktadır. Ancak maddi durumu iyi olan kişiler açısından maddi miktarların belirlenmesi, manevi zararın giderilmesi için yeterli görülmeyebilmektedir. Örneğin kişinin toplum önünde hakarete uğraması halinde uğradığı manevi zararın giderilmesi için mahkeme, tarafların taleplerine göre somut olayın özelliğini gözeterek özür dileme şeklinde bir yaptırıma hükmedebilmektedir. Bazı kişiler için toplum önünde dilenen bir özür, maddi meblağlardan daha tatmin edici olabilmektedir. Özellikle saldırıya uğrayan tüzel kişi ise mahkeme tarafından maddi meblağ haricinde bir çözüme hükmedilmesi yerinde görülmektedir³⁰⁸.

TBK'nın 58. maddesinde mahkemenin manevi zararın giderilmesi konusunda tazminat ödenmesi ya da farklı bir giderim biçimi takdir edilmesinin mümkün olduğu düzenleme altına alınmıştır. Mahkemenin somut olayın özelliğine göre hem tazminat ödenmesine hem de farklı bir giderim biçimi daha belirlemesine engel bulunmamaktadır. İnternet ortamında yapılan yayınlar nedeniyle kişilik hakkının

³⁰⁶ Helvacı, 2017, s.165.

³⁰⁷ Kılıçoğlu, Medeni Hukuk, s.397.

³⁰⁸ Tüfek, a.g.e, s.145.

ihlal edildiği bir durumda mahkeme, saldırıyı kınayan bir yazının davalı tarafından yayınlanmasına hükmedebilmektedir. Bu bağlamda kanun koyucu, manevi zararın giderilmesinde tazminat ödenmesi haricinde farklı yöntemlerin uygulanabilirliğini ortaya koymuştur. Bu davalarda hâkim, tamamen taleple bağlı değildir. Ancak tazminat haricinde farklı zarar giderim yolları belirlemesi durumunda haklı gerekçelerini sunmakla yükümlüdür. Konuyla ilgili Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına bakıldığında manevi zararın giderilmesi konusunda manevi tazminatın yanı sıra saldırının kınanması, özellikle yayın yoluyla işlenen saldırılarda kınama yönünde verilen kararın basın araçlarıyla ilanı gibi yöntemlerin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Yargıtay, manevi zararın giderilmesi konusunda yerel mahkemeye takdir hakkı tanımaktadır. Somut olayın özelliğine göre hâkim, davacı tarafı tatmin edecek şekilde makul olarak yaptırımlar belirleyebilmektedir. Bu konuda Yargıtay tarafından getirilmiş bir sınırlama bulunmamaktadır. Bu kapsamda isnadın geri alınması ya da özür dilenmesi gibi yaptırımlara hükmedilmesi mümkündür³⁰⁹.

Manevi tazminat davasının açılmasında mahkeme tarafından bazı şartlar aranmaktadır. Bu şartlar; hukuka aykırı şekilde yapılan saldırı, kusur, zarar ve nedensellik bağıdır. Hukuka aykırı saldırı ile ifade edilmek istenen, kişilik haklarına yönelik saldırının hukuka aykırı olmasıdır. Kusur, manevi tazminat davası açısından gerekli bir şarttır. Davalı tarafın kusurunun bulunup bulunmadığı somut olayın özelliğine göre mahkeme tarafından belirlenmektedir. Ancak manevi tazminat davasında tazminata hükmedilebilmesi için kusurun belli bir ağırlığa ulaşması gibi bir koşul bulunmamaktadır. Bu kapsamda kusurun kasıtlı davranış dolayısıyla ortaya çıkması mümkün olduğu gibi ihmali davranışla da ortaya çıkabilmektedir. Bu durumlarda manevi tazminat davası açısından kusurun varlığı kabul edilmektedir. Zarar, manevi zarardır. Bu zarar acı, elem, ızdırap, üzüntü gibi hususları ifade etmektedir. Maddi bir değeri bulunmamaktadır. Nedensellik bağı ise kişilik haklarına yönelik olarak gerçekleştirilen hukuka aykırı saldırı ile manevi zarar arasında bağlantı bulunmasını ifade etmektedir. Ortaya çıkan manevi zarar, davalının

³⁰⁹ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 14.01.2015 T., 2014/4393 E. ve 2015/182 K. Sayılı Kararı ile Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 30.04.2015 T., 2015/3224 E. ve 2015/5412 K. Sayılı Kararı; www.sinerjimevzuat.com.tr, (Erişim Tarihi:17.02.2021)

gerçekleştirdiği haksız fiil nedeniyle oluşmalıdır. Bu durumda nedensellik bağının varlığı kabul edilmektedir³¹⁰.

İletişim araçlarıyla gerçekleştirilen kişilik hakkı ihlallerine yönelik olarak çeşitli manevi tazminat davaları açılabilmektedir. Özellikle son yıllarda internet ortamında gerçekleştirilen haksız saldırılar nedeniyle açılan manevi tazminat davalarının sayısında artış görülmektedir. Konuyla ilgili olarak Yargıtay bir kararında, başkalarının bilgileri kullanılarak onun izni olmaksızın adına Facebook hesabı açmak ve onunla ilgili paylaşımlarda bulunma fiilinin manevi tazminat sorumluluğunu ortaya çıkaracağına hükmetmiştir. Bu kararda davacı, davalıyı tanımamaktadır. Davalı ise davacı adına e-posta adresi alarak yine onun adına Facebook'ta sayfa açmıştır. Açtığı sayfada ise davacı adına fotoğraflar paylaşmış, davacının MSN adresinden onun arkadaşıyla yazışmıştır. Bu yazışmalarda ve paylaşımlarda davacının özel hayatıyla alakalı gerçek dışı bilgilerin ve hakaret niteliğindeki iletilerin yer aldığı belirlenmiştir. Durumu öğrenen davacı ise kişilik haklarına yönelik davacı tarafından hukuka aykırı saldırı gerçekleştirildiği iddiasıyla manevi tazminat davası açmıştır. Somut olay nedeniyle davacı, üzüntü ve acı duyduğunu ifade etmiştir. Bu kapsamda davalının saldırısı nedeniyle uğradığı manevi zararın ödetilmesini mahkemeden talep etmektedir. Verilen kararda davacının kişilik haklarının ihlal edildiği, bu nedenle manevi tazminat talep edebileceği belirtilmiştir. Yargıtay, somut olaya ilişkin manevi tazminat bedeli takdir edilirken hâkimin ihlal oluşturan fiil ile somut olayın özelliğini dikkate alması gerektiğini ifade etmektedir. Bunların yanı sıra tazminat miktarı belirlenirken tarafların toplumdaki konumları, somut olaya ilişkin kusur oranları, sosyal ve ekonomik durumları gibi hususların incelenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Yargıtay'a göre manevi tazminat miktarı, her somut olayın özelliğine göre mahkeme tarafından sübjektif şekilde takdir edilmektedir. Ancak mahkeme, kararın gerekçesinde tazminat miktarının belirlenmesine yönelik objektif açıklamalarda bulunmakla yükümlüdür³¹¹.

³¹⁰ Çolak, a.g.e., s.180.

³¹¹ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, 17.02.2016 T., 2015/2991 E. ve 2016/1881 K. Sayılı Kararı; www.sinerjimevzuat.com.tr, (Erişim Tarihi:17.02.2021).

8.2.4. Vekâletsiz İş Görme

TMK'nın 25. maddesinde hukuka aykırı saldırı nedeniyle elde edilen kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre istenilmesinin mümkün olduğu düzenleme altına alınmıştır. Bun kapsamında kişilik hakları hukuka aykırı olarak ihlal edilen kişiler, bu saldırı nedeniyle davalı tarafın elde ettiği kazançları vekâletsiz iş görme davası yoluyla isteyebilmektedir. Bu davada amaç, haksız fiil nedeniyle kazanç sağlanmasını engellemektir. Tazminat davalarının aksine vekâletsiz iş görme davasında kusur şartı bulunmamaktadır³¹².

Vekâletsiz iş görme davasının açılabilmesi için bazı şartlar bulunmaktadır. Bu dava için öncelikle kişilik haklarına yönelik hukuka aykırı bir saldırının bulunması gerekmektedir. Saldırıyı gerçekleştiren kişinin saldırı sayesinde hak sahibinin elde etmek istemediği ya da elde edemeyeceği bir kazanç elde etmesi beklenmektedir. Son olarak ise bu kazanç ile hukuka aykırı saldırı arasında nedensellik bağının bulunması aranmaktadır. Bu şartların mevcudiyeti durumunda mahkeme tarafından vekâletsiz iş görme davasının yargılaması gerçekleştirilmektedir³¹³.

Kanun koyucu tarafından vekâletsiz iş görme davasının öngörülmesindeki amaç, kişilerin başkalarının kişilik haklarına saldırı gerçekleştirerek kazanç sağlamalarını engellemektir. Bu davalarda davalı, davacının elde edemeyeceği ya da elde etmek istemediği bir kazanç sağlamaktadır. Bu kazanç, hukuka aykırı saldırı neticesinde elde edilmektedir. Haksız şekilde elde edilen bu kazancın saldırıyı gerçekleştiren kişide kalmasının engellenmesi, vekâletsiz iş görme davasıyla gerçekleştirilmektedir. Ancak saldırıya uğrayan davacının elde edebileceği ya da elde etmek istediği kazançlardan yoksunluk söz konusu ise bu durumda TMK'nın 49. maddesi uygulanmaktadır³¹⁴. Örneğin Ahmet'in hazırladığı ve basıma verdiği bir kitabın ilk notları Mehmet tarafından çalınarak ondan önce basılarak piyasaya sürülmüşse bu durumda Ahmet'in elde edebileceği ya da elde etmek istediği bir kazanç söz konusu olmaktadır. Bu durumda Mehmet'in hukuka aykırı saldırı

³¹² Oğuz, a.g.e., s.180.

³¹³ Helvacı, 2017, s.164.

³¹⁴ Bulut, a.g.e., s.195.

neticesinde kitabın piyasaya sürülmesi ile elde ettiği kazanç, vekâletsiz iş görme davasıyla talep edilememektedir. Bu konudaki kazancın talebi için Ahmet'in maddi tazminat davası açması beklenmektedir. Somut olayda Ahmet'in kitabının basımı daha önce gerçekleşseydi Ahmet'in elde edebileceği bir kazanç söz konusuysa Mehmet'in saldırısı nedeniyle Ahmet bu kazançtan mahrum kalmış, kazancı Mehmet elde etmiştir. Ancak Ahmet, kendi hatıralarını bir deftere yazmışsa ve bu hatıraları yayınlama amacı yoksa vekâletsiz iş görme davası gündeme gelebilmektedir. Ahmet'in hatıralarını yazdığı defteri Mehmet çalıp düzenleyerek kendi adına yayınlarsa bu yayın dolayısıyla sağladığı kazancın Ahmet tarafından vekâletsiz iş görme davasıyla talep edilmesi mümkündür. Bu durumda Mehmet, Ahmet'in elde etmek istemediği bir kazanç elde etmiş olmaktadır. Bu nedenle vekâletsiz iş görme davası açılabilmektedir³¹⁵.

Vekâletsiz iş görme davalarında sağlanan kazançlara örnek verilecek olursa; kişilerin fotoğraflarının izinsiz şekilde dergilerde ya da afişlerde yer alması, uygunsuz videoların satış amacıyla umuma arz edilmesi, kişilerin özel hayatlarının kitap haline getirilmesi vs. bu kapsamda değerlendirilmektedir. İnternet ortamında gerçekleşen kişilik hakkı ihlalleri nedeniyle açılan vekâletsiz iş görme davalarında genel olarak kişilerin sırlarının web sitelerinde yayınlanması ya da kişilerin fotoğraflarının onların izni olmaksızın web sayfasında sunulması kazanç sağlanması örnek verilebilmektedir. Bu gibi durumlarda mağdur olan kişiler vekâletsiz iş görme davası açarak hukuka aykırı saldırı sayesinde elde edilen kazancı saldırıda bulunan kişiden geri alabilmektedirler³¹⁶.

8.2.5. Unutulma Hakkı

Unutulma hakkı, bireyin geçmişte hukuka uygun olarak yayılmış ve doğru nitelikteki bilgilerinin, zamanın geçmesine bağlı olarak ve başka kişilerin ulaşmalarını istememesi, söz konusu bilgilerin erişimden kaldırılmasını isteme

³¹⁵ Bulut, a.g.e., s.195.

³¹⁶ Oğuz, a.g.e., s.180.

hakkıdır³¹⁷. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından unutulma hakkı, üstün bir kamu yararı olmadığı sürece, dijital hafızada yer alan geçmişte yaşanan olumsuz olayların bir süre sonra unutulmasını, başkalarının bilmesini istemediği kişisel verilerin silinmesini ve yayılmasının önlenmesini isteme hakkı olarak ifade edilmiştir³¹⁸. İnternet ortamında yer alan bilgilerden kişi için rahatsız edici nitelik taşıyan kişisel verilerin kaldırılmasının talep edilmesi, unutulma hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Unutulma hakkı, kişinin kendisiyle ilgili yayınlanmasını istemediği verilerin/bilgilerin daha fazla internet ortamında kalarak görünür olmasını engelleme olanağı sunmaktadır. Bu hak sayesinde kişiler, internet ortamında kendileriyle ilgili olarak yer alan verileri kontrol edebilmektedirler.

Unutulma hakkının bir hak olarak hayatımıza girmesine ilişkin sürecin en önemli noktalarından biri Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD)'nın 13/05/2014 tarihli Google İspanya - Mario Costeja Gonzalez kararıdır³¹⁹. Söz konusu davanın konusu, davacının Google'a kendi adını yazması ile arama sonuçlarında çıkan bağlantıların kaldırılması talebine ilişkindir. ABAD kararında, Avrupa Birliği Konseyi Direktifi'nin 12(b) ve 14/1(a) maddeleri kapsamında, bir bilgi hukuka uygun yayınlanmış olsa dahi bu bilgiyi içeren ve bir kişinin adını esas alarak yapılan bir arama sonrasında gösterilen sonuçlar listesinde ki haber içeriklerinin davacının doğrudan özel hayatına ilişkin olduğu gerekçesiyle doğrudan arama motoru işletmecisi tarafından kaldırılması gerektiği kanaatine varılmıştır.

Unutulma hakkının Türk Hukuk sisteminde yer almaya başladığı kararlardan biri, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 17.06.2015 tarihli kararıdır³²⁰. Karara konu edilen olayda davacının ismi rumuzlanmaksızın doğrudan bir kitapta kullanılmıştır.

³¹⁷ Eren Sözüer, **Unutulma Hakkı**, İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2017, s.169.

³¹⁸ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 17.06.2015 T., 2014/4-56 E. ve 2015/1679 K. Sayılı Kararı: www.sinerjimevzuat.com.tr, (Erişim Tarihi:16.04.2022).

³¹⁹ Kararın İngilizce metni için bkz:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>
(Erişim Tarihi:16.04.2022)

Kararın Türkçe çeviri metni için bkz:

<https://www.mbkaya.com/hukuk/ab-unutulma-hakki-kararceviri.pdf> (Erişim Tarihi:16.04.2022)

³²⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 17.06.2015 T., 2014/4-56 E. ve 2015/1679 K. Sayılı Kararı: www.sinerjimevzuat.com.tr, (Erişim Tarihi:17.02.2021).

Kişiye yönelik bilgilerin yer aldığı kitapta doğrudan kişinin ismine de yer verilmesi nedeniyle davacı, unutmak istediği olayların yeniden gündeme getirilmesinden duyduğu rahatsızlığı dile getirerek kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Somut olaya bakıldığında davacının unutulma hakkını ileri sürdüğü açıkça görülebilmektedir. Kitapta cinsel taciz mağduru olan davacının tacize maruz kaldığı olaya ilişkin yargı kararına yer verilmiştir. Davacı ise isminin rumuzlanmaksızın açık şekilde yazıldığı ve cinsel taciz olayının anlatıldığı kitap nedeniyle manevi zarara uğradığı iddiasıyla kitabı yayınlayanlara karşı manevi tazminat davası açmıştır. Davacı, kendine ilişkin bir olayın kendi ismi verilerek açık şekilde kitapta yayınlanması nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia etmektedir. Konuyla ilgili olarak ilk derece mahkemesi, davacının isminin kodlanmaksızın kitapta açık bir şekilde yer alması nedeniyle kişilik hakkının saldırıya uğradığını kabul ederek kısmen manevi tazminat talebinin kabulüne hükmetmiştir. Temyiz başvurusu nedeniyle dosya Yargıtay’a gönderilmiştir. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi ise kitapta yer verilen cinsel taciz olayının yargı kararı olduğunu, olayın yayınlandığı kitabın bilimsel bir eser olduğunu, olayın yargı kararı olması nedeniyle aleniyet kazandığını, söz konusu kararın kamu malı haline geldiğini, bu nedenle kişinin ismi rumuzlanmasa da olayın yargı kararı olarak yer alması nedeniyle davacının kişilik hakkının yayın nedeniyle saldırıya uğramadığını kabul ederek ilk derece mahkemesi tarafından söz konusu davanın reddedilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Hukuk Dairesi’nin bu kararı üzerine dosya Hukuk Genel Kurulu’na intikal etmiştir. Genel Kurul ise olayda denge hususuna dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Kitapta yer alan bilgilere ilişkin bilim ve sanat özgürlüğü ile kişilik hakkının ihlal edildiğini ileri süren kişinin temel hak ve özgürlükleri arasında adil bir denge gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir. Genel Kurul kararında unutulma hakkı konusunda açıklamalarda bulunmuştur. Karara göre unutulma hakkının, kişilerin geçmişlerindeki bir olaydan dolayı geleceklerinin olumsuz yönde etkilenmesini engelleme amacı taşımaktadır. Bu hak, kişilere olduğu kadar toplumun kalitesinin gelişmişlik düzeyini de artırmaktadır. Unutulma hakkı ile internet ortamında yer alan ve kişilerin geçmişte yaşadıkları olumsuz olaylara ilişkin bilgilerin bir süre sonra

unutulması istenmektedir. Aynı zamanda başkaları tarafından bilinmesi istenmeyen kişisel verilerin silinmesi ile bu verilerin yayılmasının önlenmesini isteme hakkı da unutulma hakkı olarak ifade edilebilmektedir. Üstün kamu yararı bulunmadığı süreçte unutulma hakkının kullanılması mümkündür. Üstün kamu yararı söz konusu ise somut olayın özelliğine göre unutulma hakkına karşı kamu yararına üstünlük tanınabilmektedir. Unutulmama hakkı kişilere gelecek için geçmişini kontrol etme yetkisi tanımaktadır. Bazı hususların hatırlanmamasına ve geçmişinden silinmesine, sürekli gündemde tutulmamasına olanak sağlamaktadır. Kişilerin geçmişe ilişkin bilgilerinin başkaları tarafından hatırlanmaması için bu hak kapsamında önlemler alınabilmektedir. Unutulma hakkı, kişilerin bilgilerinin başkaları tarafından kullanılmasını da engelleme işlevine sahiptir. Kişiler unutulma hakkı ile kendilerine yönelik bilgileri, fotoğrafları vs. internet ortamından silme konusunda üçüncü kişileri zorlayabilmektedirler. Geçmişte alınan cezalara ilişkin bilgiler ya da haklarında olumsuz düşünce oluşturabilecek bilgi ve fotoğrafların kaldırılması, unutulma hakkı ile talep edilebilmektedir. Bu konularda alınacak önlemler, unutulma hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Unutulma hakkı aynı zamanda özel hayatın gizliliğini de korumaktadır.

Hukuk Genel Kurulu unutulma hakkı ile ilgili olarak yukarıda belirtilen açıklamalarda bulunduktan sonra somut olaya geçiş yapmıştır. Somut olayda davacı, geçmişte yaşadığı olumsuz bir olayı unutmak istemektedir. Bu nedenle toplumun hafızasından bu olayın silinmesi beklentisi içindedir. Bu kapsamda unutulma hakkını kullanmaktadır. Bu hak ile geçmişteki olumsuz olaylara bağlı kalmaksızın geleceğini şekillendirmeye çalışmaktadır. Somut olayda davacının cinsel taciz olayının üzerinden 4 yıl geçmiştir. Aradan geçen zaman nedeniyle davacı, yaşadığı bu olumsuz olayı unutmak ve topluma da unutturmak istemektedir. Bu olaya ilişkin olarak kişisel verilerinin topluma sunulmasını arzu etmemektedir.

Olaya ilişkin olarak Genel Kurul, 4. Hukuk Dairesi'nin aksine bir değerlendirmede bulunmuştur. Her ne kadar bilimsel bir kitap olsa ve yargı kararına yer verilse de davacının adına kitapta açık bir şekilde yer verilmesinin özel hayatın gizliliğini ihlal ettiğini kabul etmiştir. Somut olayın psikolojik anlamda yıpratıcı

boyutu gözetildiğinde yargı kararına yer verilmesi sorun oluşturmazsa da davacının isminin açıkça kitapta yer alması, onun sürekli olarak toplum tarafından cinsel taciz olayıyla anılmasına sebebiyet verebilecektir. Bu durum ise davacının geleceğini olumsuz yönde etkileyebilecek bir özellik taşımaktadır. Genel Kurul bu nedenle somut olayda üstün kamu yararını gerektiren özel bir durumunun bulunmadığını belirtmiştir. Bilimsel eser olmasının davacının adına açıkça yer verilmesi için bir gerekçe oluşturmadığını vurgulamıştır. Bu bağlamda kişisel hak ve özgürlüklere öncelik tanımıştır.

Hukuk Genel Kurulu’nun bu kararı, unutulma hakkı açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir. Kitapta davacının isminin rumuzlanmayarak açıkça yer almasını unutulma hakkına aykırılık olarak değerlendirmiştir. Bu kabul üzerine Genel Kurul, davacı lehine manevi tazminata hükmedilmesi gerektiğine karar vermiştir.

Türk Hukukunda Unutulma hakkı ile doğrudan ve açıkça bir düzenleme yer almasa da belirteceğimiz ilgili kanunlarda yer alan hükümler ve yargı kararları çerçevesinde unutulma hakkına yer verilmektedir. Buna göre; Anayasa 20/3. maddesi³²¹, Türk Medeni Kanunu’nun 24. maddesi³²², Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun 7. ve 11. maddeleri³²³, 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele

³²¹ Anayasa m.20/3: “Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.”

³²² TMK m.24: “Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır.”

³²³ KVKK m.7/1: “Bu Kanun ve ilgili diğer kanun hükümlerine uygun olarak işlenmiş olmasına rağmen, işlenmesini gerektiren sebeplerin ortadan kalkması hâlinde kişisel veriler resen veya ilgili kişinin talebi üzerine veri sorumlusu tarafından silinir, yok edilir veya anonim hâle getirilir.” KVKK m. 11/1 (e): “7nci maddede öngörülen şartlar çerçevesinde kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini isteme”

Edilmesi Hakkında Kanun'un 8., 9. ve 9/A maddeleri³²⁴ yer alan düzenlemeler incelendiğinde unutulma hakkı dayanak oluşturduğu görülmektedir.

Türk Hukukunda Unutulma hakkına yönelik olarak bir diğer önemli karar ise, Anayasa Mahkemesi'nin 2013/5653 Başvuru numaralı, N.B.B. Başvurusuna ilişkin 03.03.2016 Tarihli kararıdır³²⁵. Söz konusu kararda, başvuru, hakkında ulusal bir gazetenin internet arşivinde, uyuşturucu kullandığı için adli para cezasına hükmedildiğine ilişkin 1998 ve 1999 yıllarına ait yayımlanan toplam üç haberin internet yayınının kaldırılması amacıyla ilgili basın kuruluşuna 2/4/2013 tarihinde ihtarname göndermiştir. Anılan haber içeriklerinin iki gün içinde kaldırılmaması üzerine başvuru, içeriklerin yayından kaldırılması talebiyle ilgili basın kuruluşu aleyhine 18/4/2013 tarihinde (kapatılan) İstanbul 36. Sulh Ceza Mahkemesine başvurmuş, Mahkeme 22/4/2013 tarihinde "talebe konu yazının güncelliğini yitirdiği, haber değerinin bulunmadığı, gündemde kalmasında kamu yararı bulunmadığı ve bu haliyle muhatabının özel hayatına ilişkin incitici ve örseleyici bir bilgi niteliğinde olduğu" gerekçesiyle talebin kabulüne karar vermiştir. İtiraz üzerine, İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 28/5/2013 tarihli kararıyla Mahkemenin anılan kararının kaldırılmasına hükmedilmiştir. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın m.17, m.20, m.26, m.28 ve AİHS m.8 hükümlerine atıfta bulunarak kişinin manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ile düşüncüyü açıklama, yayma özgürlüğü ve ayrıca basın özgürlüğü çerçevesinde başvuruyu incelemeye almıştır. Bu haklar doğrultusunda; Anayasa m.17/1 ile koruma altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkı ile Anayasa m.28 ve 26 ile korunan basın ve ifade özgürlüğünün korunması hakkı arasında uygun bir denge kurulması gerektiği belirtilmiştir. Sonuç olarak başvuru hakkında yapılan haberler unutulma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gereken haberlerdir. İnternet ortamının sağladığı kolaylıklar gözetildiğinde başvurunun şeref ve itibarının korunması için anılan habere erişimin engellenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda erişiminin engellenmesine yönelik talebin reddedilmesiyle ifade ve basın

³²⁴ 5651 Sayılı Kanun metni için bkz: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5651.pdf> (Erişim Tarihi:15.04.2022)

³²⁵ Kararın tam metni için bkz: <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/5653> (Erişim Tarihi:15.04.2022)

özgürlükleri ile kişinin manevi bütünlüğünün korunması hakkı arasında adil bir dengenin kurulduğu söylenemez. Bu nedenle başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir³²⁶

Temel olarak bakıldığında unutulma hakkına konu edilen bilgilerin yayınlanmasında hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Bu konuda kişilerin rızasının bulunması ya da rızayı gerektirmeyen bir durumun varlığı (kamu yararı gibi) söz konusudur. Bu nedenle unutulma hakkında hukuka aykırı saldırı hususunun tespit edilmesi önem taşımaktadır. Hukuka aykırı saldırı söz konusu değilse unutulma hakkının kullanılması mümkün değildir. Özellikle kamu yararının söz konusu olduğu durumlarda bu yarar ile kişilik haklarının ihlali arasındaki dengenin gözetilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde veri sahibinin kişilik haklarına haksız saldırının yapılması söz konusu olabilmektedir. Doğru bilgilerin açıklanmasında amaca uygunluk önemlidir. Kişilerin şeref ve haysiyetini zedeleyecek şekilde yapılan açıklamalar her ne kadar doğru bilgiler içerse de kişilik hakkına saldırı kapsamında değerlendirilebilmektedir³²⁷

8.2.6. İçeriğin Yayından Çıkarılması ve Erişimin Engellenmesi

Kişilik hakları yayın içeriği nedeniyle saldırıya uğrayan kişilerin 5651 sayılı Kanun 9. maddesine göre uyarıda bulunma hakları mevcuttur. Bu uyarı için kişiler öncelikle kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyan içeriğin sağlayıcısına ulaşmaya çalışmaktadırlar. Bu kişilere ulaşılamaması durumunda yer sağlayıcıya başvurulmaktadır. Kişilik hakları saldırıya uğrayan kişi içerik veya yer sağlayıcıdan saldırı içeriği taşıyan yayının kaldırılmasını talep edebilmektedir. 2014 yılında 6518 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonrasında internet ortamında yapılan yayın nedeniyle kişilik hakkı ihlâl edilen kişilere, erişimin engellenmesi talebinde bulunma hakkı tanınmıştır. Bu değişiklik sonrasında kişiler, seçimlik hakka sahip olmuşlardır.

³²⁶ Anayasa Mahkemesi N.B.B. Kararı, Paragraf:78-V.Hüküm,

³²⁷ Sözüer, a.g.e., s.169.

Değişiklik öncesinde olduğu gibi yayın içeriği nedeniyle kişilik hakkı ihlal edilenlerin içerik ya da yer sağlayıcıya başvurarak içeriğin yayından kaldırılmasını isteme haklarının yanı sıra değişiklik sonrasında doğrudan Sulh Ceza Hâkimine başvurarak ilgili içeriğe erişimin engellenmesi talebinde bulunma hakları da ortaya çıkmıştır. Yapılan ihlale yönelik olarak kişilerin bu iki yoldan herhangi birini seçmesi mümkündür. Bu konuda öncelik sıralaması kanun koyucu tarafından öngörülmemiştir.

2014 yılında 5651 sayılı Kanunun 9. maddesinde yapılan önemli değişiklikler, Yargıtay kararlarında yer almıştır. Konuya ilişkin bir kararında Yargıtay, 5651 sayılı Kanunun 9. maddesinin 2014 yılında yürürlüğe giren 6518 sayılı Kanun ile birlikte önemli ölçüde değişikliğe uğradığını belirtmektedir. Yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlâl edildiğini iddia edenlerin öncelikle içerik ya da yer sağlayıcısına başvurarak cevap ve düzeltme haklarını kullanmaları konusundaki zorunluluğun değişiklik ile birlikte ortadan kalktığını vurgulamaktadır. Değişiklik ile mağdur olan kişiler, içerik ya da yer sağlayıcısına gitme zorunluluğundan kurtulmuşlardır. Bu kapsamda içerik ya da yer sağlayıcısına uyarıda bulunarak ilgili yayının kaldırmasını isteme yerine ilgili yayına erişimin engellenmesini talep edebilme hakları ortaya çıkmıştır. Kişilik hakları yayın içeriği nedeniyle saldırıya uğrayan kişiler, yapılan değişiklik sonrasında doğrudan Sulh Ceza Hâkimliği'ne başvurarak yayının erişime engellenmesine karar verilmesini isteyebilmektedirler. Bu talep üzerine mahkeme, somut olayı değerlendirerek ihlalin varlığına kanaat getirirse ilgili yayın içeriğine erişimin engellenmesine hükmedebilmektedir. Bu mahkeme kararını uygulayacak merci de değişiklik ile birlikte değişmiştir. Önceleri kararı uygulamakla yükümlü olan “içerik ya da yer sağlayıcıları” iken değişiklikle birlikte “erişim sağlayıcıları birliği” veya “ilgili erişim sağlayıcıları” kararın icrasından sorumlu tutulmuşlardır³²⁸.

5651 sayılı Kanunun 9/1 maddesine göre yayın içeriği nedeniyle kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişiler, içeriğin yayından kaldırılması için uyarı yöntemiyle içerik

³²⁸ Yargıtay 19. Ceza Dairesi 25.01.2018 T., 2017/3730 E. ve 2018/773 K. Sayılı Kararı; www.sinerjimevzuat.com.tr, (Erişim Tarihi:19.02.2021).

sağlayıcıya başvurabilmektedirler. İçerik sağlayıcısına ulaşamaması ya da bu sağlayıcıdan sonuç alınamaması durumunda yer sağlayıcısına iletişim adresleri üzerinden yapılacak bildirimle bu durum ve talep iletilmektedir. Konuyla ilgili talebi alan içerik ya da yer sağlayıcısının 24 saat içinde ilgili talebi cevaplandırması beklenmektedir. Belirtilen süre içinde talep cevaplandırılmazsa zımnen reddedilmiş sayılmaktadır³²⁹.

Acil olmayan durumlarda ya da adli mercilere müracaat edilmek istenilmemesi halinde uyarı yöntemi tercih edilebilmektedir. Ancak değişiklik sonrası sunulan erişimin engellenmesi seçeneği nedeniyle uygulamaya bakıldığında içerik ya da yer sağlayıcısına başvuru yönteminin alternatif bir yol olarak değerlendirildiği görülmektedir. Değişiklik sonrası ortaya çıkan yeni yol ile internet ortamında yer alan bir içeriğe erişimin tamamen engellenmesi mümkün kılınmıştır³³⁰. İçeriğe erişimin engellenmesi yöntemi, bir internet sitesinin yalnızca bir sayfasında yayınlanan bir içerik için sitenin tamamının engellenmesinin önüne geçmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde ölçülülük ilkesi bakımından daha adaletli bir sistem olduğu söylenebilmektedir. Yeni getirilen yöntemle kişilik hakkı yayın içeriği nedeniyle saldırıya uğrayan kişiler doğrudan Sulh Ceza Hâkimliği'ne konuyla ilgili olarak başvuru yapabilmektedirler. Bu başvuruda kişiler, hak ihlaline sebebiyet veren yayın içeriğine erişimin engellenmesini talep edebilmektedirler. Konuyla ilgili olarak Yargıtay, internet ortamında yayınlanan içerik nedeniyle kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişilerin hem 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesine göre haklarını arayabileceklerini hem de TMK'nın 24 ve 25. maddelerine göre hukuki korumada bulunabileceklerini kabul etmektedir. Bu konuda kişilerin seçimlik hakka sahip olduklarını vurgulamaktadır³³¹.

³²⁹ Metin Turan, **Bilişim Hukuku**, Ankara: Filiz Kitabevi, 2016, s.145.

³³⁰ Doğan Kılıç, "5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 9/A Maddesi Çerçevesinde Özel Hayatın Korunması", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** C. XX, S.2, 2016, s.610.

³³¹ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 27.09.2016 T., 2016/7331 E. ve 2016/9068 K. Sayılı Kararı; www.sinerjimevzuat.com.tr, (Erişim Tarihi:19.02.2021).

5651 sayılı Kanunun 9/4 maddesinde internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişilerin erişimin engellenmesi talebinde bulunmaları halinde hâkimin vereceği engelleme kararının sınırları belirlenmiştir. Maddeye göre hâkim, erişimin engellenmesi kararını kişilik hakkı ihlâli gerçekleştiren yayının ilgili kısım veya bölümüyle ilgili olarak URL gibi şekillerde içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle verebilmektedir. Kişilik hakkı ihlalinin engellenmesi için yayının tümüyle erişime kapatılması konusunda zorunluluk bulunmuyorsa internet sitesinde yapılan yayının tümüne yönelik erişimin engellenmesine karar verilememektedir. Hâkim, URL adresi belirtilerek içeriğe erişimin engellenmesi kararının hak ihlalinin ortadan kaldıramayacağına kanaat getirirse internet sitesindeki yayının tamamına ilişkin olarak erişimin engellenmesine karar verebilmektedir. Ancak bu durumda gerekçesini açıkça belirtmekle yükümlüdür. Sulh Ceza Hâkimliği, Kanunun 9. maddesi gereği yalnızca erişimin engellenmesine ilişkin karar verme yetkisine sahiptir. Yapılan başvuru sonucunda tekzip yayınlanmasına ya da içeriğin yayından kaldırılmasına karar vermesi mümkün değildir³³².

Sulh Ceza Hâkimliği, erişimin engellenmesine yönelik olarak aldığı talepleri azami yirmi dört saat içinde duruşma yapmaksızın karara bağlamaktadır. Bu kararlara karşı 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre itiraz yoluna gidilebilmektedir. Hâkimin erişimin engellenmesine ilişkin olarak verdiği kararlar uygulanabilmesi için doğrudan erişim sağlayıcıları birliğine gönderilmektedir. Erişim sağlayıcıları birliği, hâkimin erişimin engellenmesine yönelik kararını azami yirmi dört saat içinde yerine getirmekle yükümlüdürler³³³

Hakkında hâkim tarafından erişimin engellenmesine yönelik karar verilen yayının karar öncesinde başvuruda belirtilen internet sitelerinden başka internet sitelerinde de yayınlanması durumunda kişilik hakkı ihlal edilen kişinin aynı içerik

³³² Yargıtay 19. Ceza Dairesi 25.01.2018 T., 2017/3730 E. ve 2018/773 K. Sayılı Kararı; www.sinerjimevzuat.com.tr, (Erişim Tarihi:19.02.2021).

³³³ 5651 Sayılı Kasa m:9/8: (Değişik:29/7/2020-7253/5 md.) Birlik tarafından ilgili içerik ve yer sağlayıcılar ile erişim sağlayıcıya gönderilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının gereği derhâl, en geç dört saat içinde ilgili içerik ve yer sağlayıcılar ile erişim sağlayıcı tarafından yerine getirilir.

nedeniyle farklı internet sitesi için yeniden erişimin engellenmesi kararı almasına gerek bulunmamaktadır. Konuyla ilgili var olan kararı belirterek doğrudan kararı uygulayıcı konumunda bulunan erişim sağlayıcıları birliğine müracaat etmesi mümkündür. Başvuru durumunda erişim sağlayıcıları birliği, içeriğin yayınlandığı diğer internet adresleri için de erişimin engellenmesi kararını uygulamaktadır³³⁴.

5651 sayılı Kanun 9/11 maddesinde Sulh Ceza Hâkiminin erişimin engellenmesine ilişkin olarak verdiği kararın kanunda belirtilen şartlara uygun olarak süresinde yerine getirilmemesi durumuna yönelik yaptırım düzenleme altına alınmıştır. Düzenlemeye göre uygulamayı kanuni şartlara ve sürelerle uygun şekilde gerçekleştirmeyen kişiler adli para cezası ile cezalandırılacaklardır³³⁵

Sonuç olarak 5651 sayılı Kanunun 9. maddesinin uygulanabilmesi için şartların oluşması durumunda içerik veya yer sağlayıcılardan kişilik haklarına saldırı nedeniyle hakkı ihlal edilen kişilerin bildirim yoluyla içeriğin yayından kaldırılmasını talep edebilmelerinin yanı sıra adli merciler aracılığıyla içeriğe erişimin engellenmesini talep etme hakları da bulunmaktadır. Bu maddede düzenlenen başvuru yolları, TMK'nın 25. maddesinde düzenlenen davalara gidilmesine engel değildir. 5651 sayılı Kanun internet ortamında gerçekleşen hak ihlalleri açısından TMK'ya göre özel kanun niteliği taşıdığı için uygulamada daha pratik yollar öngörmesinden dolayı uygulanabilmektedir. Kişilik hakları yayın içeriği nedeniyle ihlal edilen kişilerin hem 5651 sayılı Kanunun hem de TMK'nın ilgili maddelerine dayanarak haklarını aramaları mümkündür.

8.2.7. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Talepler

Kişisel verilerin korunması hakkı, Anayasanın 20. maddesine 2010 yılında yapılan değişiklikle eklenmiştir. Bu değişiklik sonrasında Anayasanın 20/3

³³⁴ 5651 Sayılı Kanun m:9/9: “Bu madde kapsamında hâkimin verdiği içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararına konu kişilik hakkının ihlaline ilişkin yayının (...)31 başka internet adreslerinde de yayınlanması durumunda ilgili kişi tarafından Birliğe müracaat edilmesi hâlinde mevcut karar bu adresler için de uygulanır.”

³³⁵ 5651 Sayılı Kanun m:9/11: “Sulh ceza hâkiminin kararını bu maddede belirtilen şartlara uygun olarak ve süresinde yerine getirmeyen içerik, yer ve erişim sağlayıcıların sorumluları, beş yüz günden üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.”

maddesinde kişisel verilerin korunması, temel bir hak olarak kabul edilmiş ve koruma altına alınmıştır. Kişisel verilerin korunması hakkı, niteliği itibarıyla kişilik hakkının bir alt kategorisini oluşturmaktadır. Bu hak, kişilerin teknolojik gelişmeler karşısında kişisel verilerini koruma altına almayı amaçlamaktadır. Son yıllarda teknolojiye yaşanan hızlı gelişmeler ile kitle iletişim araçlarıyla yapılan faaliyetlerde hızlı bir gelişme görülmektedir. Bu gelişmeler kişilerin kişisel verilerinin nerede, nasıl ve hangi amaçla kullanılacağı ya da bu verilerin saklanması hususunda geniş bir serbestlik sağlamaktadır. Bu serbestliğe karşı kişisel verilerin korunması günümüzün önemli konularından birini teşkil etmektedir. Kişisel verilere ilişkin ihlaller, kişilik hakkının ihlali olarak değerlendirilmektedir³³⁶.

Anayasada yapılan değişiklik sonrasında 24/3/2016 tarihinde kabul edilen, 7/4/2016 tarih ve 29677 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun ile kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği hakkı olmak üzere temel hak ve özgürlükleri koruma altına alınmaktadır. Kanun ile kişisel verilerin korunması sağlanarak genel anlamda temel hak ve özgürlükler korunmaktadır. Bu kapsamda 6698 sayılı Kanun ile özel hayatın gizliliği, kişilik hakkı, irade serbestisi gibi hususlar da koruma altına alınmaktadır. Genel olarak bakıldığında bu haklar, kişisel verilerle yakın ilişki içindedir. Bu nedenle kanun koyucu, kişisel verilerle ilgili olan diğer haklara da koruma sağlamaktadır. Özellikle kişisel verilere yönelik saldırıların kişiliğin geliştirilmesi ve geleceğin şekillendirilmesi gibi konularda engel oluşturduğu söylenebilmektedir. Kişisel verilerin kişilerin rızası dışında ele geçirilmesi, ifşa edilmesi ya da bu yönde kişilerin tehdit edilmesi gibi durumlarda kişiler, kendi iradeleriyle serbest şekilde hareket etme kabiliyetinden yoksun bırakılmaktadırlar. Kişiler, gizli kalmasını istedikleri kişisel verilerin ifşa edileceği korkusuyla hareket etmektedirler. Bu nedenle de yönlendirmelere açık hale gelmektedirler³³⁷.

6698 sayılı Kanunun 3. maddesinde kişisel veri kavramı tanımlanmıştır. Maddeye göre kişisel veri, kimliği belli ya da belirlenebilir olan gerçek kişilere

³³⁶ Mesut Serdar Çekin, **Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018, s.12.

³³⁷ Çekin, a.g.e., s.19.

ilişkin her türlü bilgiyi ifade etmektedir. Tanıma bakıldığında kanun koyucunun tüzel kişilere ilişkin bilgileri kişisel veri kapsamında değerlendirmede açıkça görülmektedir. Bu bağlamda Kanun ile yalnızca gerçek kişilere ilişkin bilgiler kişisel veri kapsamında koruma altına alınmaktadır. Nelerin kişisel veri sayılabileceği konusunda kanun koyucu bir sınırlama öngörmeyerek genel bir çerçeve çizmiştir. Bu konuda verilen kararlara bakıldığında kişilerin parmak izi, resmi gibi hususlar kişisel veri kapsamında ele alınmaktadır³³⁸.

Kişisel verilerin işlenmesi, kişisel veri konusunda önem taşımaktadır. Kanunun 3. maddesinde kişisel verilerin işlenmesi, bu verilerin kısmen ya da tamamen otomatik olan veya herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak koşuluyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, depolanması, kaydedilmesi, değiştirilmesi, muhafaza edilmesi, aktarılması, yeniden düzenlenmesi, devralınması, açıklanması, elde edilebilir duruma getirilmesi, kullanılmasının engellenmesi ya da sınıflandırılması gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlem olarak tanımlanmaktadır. Kanun koyucu işlenme hususuna örnek mukabilinde bazı işlemleri saymış ancak sınırlı sayıda bir sayıma yer vermemiştir. Bu kapsamda örneklerle benzer başka işlemler de işlenme kavramı içinde yer almaktadır. Bu nedenle kanun koyucu, işlenme kavramını geniş kapsamlı tutarak günü koşullarına göre uyarlanmasına fırsat tanımaktadır. Örneğin kişisel verilerin internet sitesine yüklenmesi, kişisel verilerin işlenmesi olarak değerlendirilebilmektedir³³⁹.

Veri sorumlusu, Kanun'da tanımlanan kavramlardan biridir. Kanunun 3. maddesinde kişisel verilerin işleme araçlarını ve amaçlarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulması ile yönetilmesinden sorumlu olan gerçek ya da tüzel kişiye veri sorumlusu denileceği düzenlenmektedir. Bu tanımlamaya göre kamu kurum ve kuruluşları, veri üzerinde hâkimiyet kurabilecek çalışanlar, tedarikçiler ve müşteriler veri sorumlusu olabilmektedir. Veri sorumluları, Kanunda yer alan yükümlülüklerin ilgisi durumundadırlar. Bu yükümlülüklerin ihlali halinde Kanunda düzenlenen yaptırımların muhatabı olmaktadır.

³³⁸ Çekin, a.g.e., s.37.

³³⁹ Gedikli, a.g.e., s.115.

Veri işleyen, 6698 sayılı Kanun'da tanımlanan önemli kavramlardan biridir. 3. maddede yer alan tanıma göre veri işleyen, veri sorumlusu tarafından kendisine verilen yetkiye dayanarak veri sorumlusu adına kişisel verileri işleyen gerçek ya da tüzel kişidir. Veri sorumlusu ile veri işleyen arasındaki ayrım, kişisel veriler konusunda önem taşımaktadır³⁴⁰.

Anayasanın 20. maddesi gereğince kişisel verilerin işlenmesi kural olarak yasaktır. 6698 sayılı Kanunda belirtilen hallerde kişisel veriler işlenebilmektedir. Bu haller, kişisel verilerin işlenmesine yönelik haklı sebepleri ifade etmektedir. Haklı sebeplerin varlığı haricinde kişilerin rızasının varlığı durumunda da kişisel verilerin işlenmesi mümkündür.

6698 sayılı Kanunun 11. maddesinde kişisel veri sahibi kişilerin hakları düzenleme altına alınmıştır. Bu haklar, veri işleme faaliyetlerinin meşruluğunun hak sahibi kişi tarafından denetlenebilmesine olanak sağlamaktadır. Kanunda düzenlenen haklar sayesinde veri sahibi, veri sorumlusunun kanuna uygun şekilde davranışta bulunup bulunmadığını tespit edilebilecektir. Veri işleme faaliyetinde hukuka uygun olmayan bir durumun tespit edilmesi durumunda imkân varsa bu aykırılığın düzeltilmesini veya aykırılık nedeniyle ortaya çıkan zararın giderilmesini talep edebilmektedir.

Kanunun 11. maddesi ile kişilere tanınan haklar şunlardır;

- Kişisel verilerin işlenip işlenmediğini öğrenme hakkı,
- Kişisel verilerin işlenmesi durumunda konuyla ilgili bilgi isteme hakkı,
- Kişisel verilerin hangi amaçla işlendiğini ve amaca uygun işlemenin yapılıp yapılmadığını öğrenme hakkı,
- Kişisel verilerin eksik ya da yanlış işlenmesi durumunda bu halin düzeltilmesini isteme hakkı,
- Kişisel verilerin aktarıldığı kişileri bilme hakkı,

³⁴⁰ Çekin, a.g.e., s.40-41.

- Kişisel verilerin yok edilmesini ya da silinmesini isteme hakkı,
- Silme, anonimleştirme veya düzeltme taleplerinin üçüncü kişilere iletilmesi hakkı,
- İşlenen verilerin otomatik sistemler aracılığıyla analiz edilerek kişi aleyhine bir sonuç çıkarılması durumuna itiraz etme hakkı,
- Kişisel verilerin kanuna aykırı şekilde işlenmesinden dolayı uğranılan zararın giderilmesini talep etme hakkı.

8.2.8. Siber Zorbalık Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali Halinde Başvuru Yolları

Siber zorbalık, son yıllarda ortaya çıkan bir saldırı şekli olarak görülmektedir. Bu durumun yeni olması nedeniyle konuyla ilgili olarak hem dünyada hem de Türkiye’de yasal olarak yetersizlik söz konusudur. İnternet ortamında gerçekleştirilebilecek denetimler, ortamın kapsamı itibariyle oldukça zayıf kalmaktadır. Özellikle saldırıda bulunan kişilerin kendilerini açık etmemek adına anonim şekilde davranarak kimliklerini gizlemeleri, durumu daha da güç hale getirmektedir.

Siber zorbalık, pek çok kişilik hakkı ihlaline neden olabilme potansiyeli taşımaktadır. Bu geniş kapsamından dolayı Türk Hukuku’nda siber zorbalığa ilişkin bir suç tanımı bulunmamaktadır. Ancak bu konuda Türk Ceza Kanunu’nun ilgili hükümleri uygulama alanı bulabilmektedir. Bu hükümler; ayrımcılık, tehdit, eziyet, kişilerin huzur ve sükûnunu bozma, haberleşmenin gizliliğinin ihlali, hakaret, kişisel verilerin kaydedilmesi, özel hayatın gizliliğinin ihlali, bilişim sistemine girme, sistemi engelleme, Bozma, verileri yok etme veya değiştirme, banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması, yasak cihaz veya programlara ilişkin suçlardır ³⁴¹.

³⁴¹ Özdemir, Fatih, “Bir Hukukçu Gözüyle Siber Zorbalık Kavramı” , www.hukukihaber.net, 12 Şubat 2017, İlgili yazı için: <http://www.hukukihaber.net/makale/bir-hukukcu-gozuyle-siber-zorbalikkavrami-h87753.html>, (Erişim Tarihi: 20.02.2021).

Hukuka uygunluğun söz konusu olmadığı durumlarda siber zorbalık hususunda ceza hukuku haricinde TMK hükümlerinin uygulanması mümkündür. Kişilik haklarına yönelik hukuka aykırı saldırıları konu edinen özel hukuk hükümleri, siber zorbalıkta uygulanabilmektedir. Bu kapsamda ilgili başvuru yollarına gidilmesi mümkündür. Siber zorbalık yoluyla kişilik hakkı ihlal edilen kişiler saldırının önlenmesi davası, saldırının durdurulması davası, hukuka aykırılığın tespiti davası ya da tazminat davaları açabilme olanağına sahiptirler³⁴².

İnternet ortamında gerçekleştirilen siber zorbalıklarda mevcut ceza hukuku düzenlemeleri yetersiz kalabilmektedir. Ancak bu konudaki fiillerin çeşitliliği, tek bir düzenleme ile tüm siber zorbalığın suç olarak ifade edilmesini güçleştirmektedir. Yeni yapılacak düzenlemelerin geleceğe yönelik olarak ortaya çıkabilecek farklı fiiller gözetilerek yapılması beklenmektedir. Aksi takdirde yapılacak düzenlemeler de bir süre sonra uygulamada ortaya çıkan fiillere karşı yetersiz kalma riski taşımaktadır. Bu konuda kanun koyucu tarafından karşılaştırmalı hukuktaki örneklerin incelenmesi gerekmektedir. Yapılacak düzenlemelerde amaç özgürlükleri sınırlandırılması değil, internet ortamının kişilere tanıdığı bilgi ve özgürlük ortamının korunmasıdır.

8.3. Görevli ve Yetkili Mahkeme

TMK'nın 25/5 maddesinde bu maddede düzenlenen davalar açısından genel bir yetki kuralı belirlenmiştir. Fıkraya göre maddede belirtilen davaların davacıları, kişilik hakları koruyabilmek için davalının yerleşim yeri mahkemesinde ya da kendi yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilme hakkına sahiptirler. Ancak bu maddede düzenlenen yetki, kesin yetki değildir. Bu nedenle haksız fiile dayanılarak dava açılması durumunda davacı isterse HMK'nın 16. maddesine göre haksız fiilin işlendiği yer mahkemesinde de dava açabilmektedir. Bu konuda herhangi bir engel bulunmamaktadır. İnternet ortamında gerçekleştirilen kişilik hakkı ihlallerinde davacı

³⁴² Özdemir, Agm.

ya da davalının ikametgâhının yanı sıra web sitesi sorumlusunun yerleşim yeri mahkemesi de yetkili olarak kabul edilmektedir³⁴³.

6100 sayılı HMK'nın 2. maddesinde göreve ilişkin düzenleme yer almaktadır. Maddeye göre malvarlığına ve şahıs varlığına yönelik davalarda miktara bakılmaksızın görevli olan mahkeme asliye hukuk mahkemesidir. Bu konuda kanun koyucu, özel kanunlarda aksine bir düzenleme bulunmasını istisna olarak düzenlemiştir. Bu bağlamda HMK'nın 2. maddesine göre kişilik hakkı ihlallerine yönelik olarak açılacak davalarda genel yetkili mahkeme asliye hukuk mahkemeleri olmaktadır. Saldırının önlenmesi, durdurulması gibi davalar şahıs varlığına ilişkin iken tazminat davaları ve vekâletsiz iş görme davaları malvarlığına ilişkin davalardır³⁴⁴.

8.4. Zamanaşımı

Kişilik hakkı ihlallerine yönelik davalarda genel bir zamanaşımı kuralı söz konusu değildir. Bu konuda ilgili davalar iki kategoride incelenmektedir. Malvarlığına ilişkin maddi ve manevi tazminat davaları ile vekâletsiz iş görmeden doğan davalarda zamanaşımı konusunda 6098 Türk Borçlar Kanunu'nun 72. maddesi uygulama alanı bulmaktadır. Madde kapsamında kişilik hakları ihlale uğrayan ve bu ihlal sonucunda zarar gören kişinin dava açabilmesi için gerekli olan zamanaşımı süresi iki şekilde değerlendirilmektedir. İlk olarak hakkı ihlal edilen kişi, faili ve zararı öğrendiği tarihten itibaren iki yıl içinde dava açmakla yükümlüdür. Aksi takdirde dava zamanaşımı söz konusu olmaktadır. Ancak her halükarda kişilik hakkını ihlale konu fiilin işlendiği tarihten itibaren on yılın geçmesiyle dava zamanaşımına uğramaktadır.

Koruyucu davalar olarak ifade edilebilen saldırının önlenmesi davası, saldırının durdurulması davası, hukuka aykırılığın tespiti davası gibi davalarda malvarlığına ilişkin davalardan farklı bir zamanaşımı durumu söz konusudur. Bu

³⁴³ Demir, a.g.e., s.126.

³⁴⁴ Hatemi, a.g.e., s.541.

davalar belli bir zamanaşımı süresine tabi değildirler. Davalarla ilgili olarak hak düşürücü süre de bulunmamaktadır. Şartların elverişli olması durumunda her zaman koruyucu davaların açılması mümkündür. Bu noktada zamanaşımı süresi koşullara bağlanmış olmaktadır. Bu davalara ilişkin düzenlemeler gereği kişilik hakkı ihlalinin belli evrelerinde açılmaları beklenmektedir. Örneğin saldırının önlenmesi davasının açılabilmesi için saldırı tehlikesinin yakın ve ciddi şekilde ortaya çıkmış olması gerekmektedir. Saldırının gerçekleşmesi halinde ise bu davanın açılması mümkün değildir. Bu nedenle belirlenen süre aralığında olmak kaydıyla her zaman saldırının önlenmesi davası açılabilmektedir³⁴⁵.

8.5. İnternet Servis Sağlayıcıların Sorumluluğu

İnternet servis sağlayıcıları (İSS'ler), kullanıcıların internete erişimini sağlayan gerçek ve tüzel kişilerdir. Bu kişiler, elektronik hizmetlerin kullanıcıların kullanımına sunulmasına aracılık etmektedirler. Kullanıcı, interneti etkin ve yararlı şekilde kullanarak bilgi toplumunu oluşturan gerçek veya tüzel kişileri ifade etmektedir. İSS'lerin sorumlulukları, gerçekleştirdikleri hizmetin niteliği kapsamında belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda salt internete erişim hizmeti (mere conduit) gerçekleştiren İSS'ler ile erişim hizmetiyle beraber içerik de hazırlayan İSS'lerin sorumlulukları farklı değerlendirilmektedir³⁴⁶.

İSS'ler kullanıcıları siber uzaya taşıyan uzay aracı gibi görülmektedirler. Bu nedenle ilgili hususta hak ihlaline neden olacak hallere dikkat etme konusunda gerekli özeni göstermeleri beklenmektedir. Bu özeni göstermemesi halinde sorumlu tutulması hakkaniyete uygundur. Ancak bu konuda içerik üzerinde tasarrufu bulunmaksızın yalnızca erişim hizmeti sağlayan İSS'lerin sorumluluğunun da daha hafif düzeyde belirlenmesi beklenmektedir. Bu nedenle İSS'lerin sorumluluğu,

³⁴⁵ Tüfek, a.g.e., s.149.

³⁴⁶ Sait Güran, Teoman Akünel ve Köksal Bayraktar, **İnternet ve Hukuk**, Superonline Workshop Metni, İstanbul, 2000, s.1.

kişilik hakkı ihlaline neden olan içeriği hazırlayan ya da sadece erişim gerçekleştiren olarak ayrı şekilde ele alınmaktadır³⁴⁷.

İSS'ler, 3348 sayılı Ulaştırma Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 2, 13 ve 35. maddeleriyle 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanunu'nun değişik 2, 3 ve Ek 18. maddelerine dayanarak hazırlanan "Telekomünikasyon Hizmetleri Yönetmeliği" kapsamında faaliyet gerçekleştirmektedirler. Yönetmeliğin 4. maddesinde İSS'ler tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre erişim sağlayan İSS'ler; kurumlara, kullanıcılara ve diğer İSS'lere mail, internet erişimi, sanal hosting ve web sayfası hizmetleri gibi servisleri sağlayan sermaye şirketleridir. İnternet içerik sağlayıcısı konumundaki İSS'ler ise İSS'lere ya da diğer kişilere internet ortamında sunulmak amacıyla program hazırlayan gerçek veya tüzel kişiler şeklinde yer almaktadır.

Yönetmeliğin Ek 3. maddesinde İSS'lerin yetki belgelerine ilişkin genel düzenlemelere yer verilmiştir. Bu maddede özel şartlar olarak aşağıdaki düzenlemeler bulunmaktadır:

- İSS'ler, internet şebekesinin yanı sıra birbirlerine irtibat sağlayabilmektedirler.
- İSS'ler yalnızca internet kullanıcılarına hizmet götürmek amacıyla kiraladıkları 0822'li hatlar, ADSL VPOP, dial-up VPOP gibi hizmetleri başka amaçlarla kullanmamakla yükümlüdürler.
- İSS'ler, kullanıcılarının internet ortamındaki rahatsız edici ve yetkisi bulunmaksızın gerçekleştirdikleri girişimlere ortam sağlamama yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu konuda kendi tespit ettiği ya da başkaları tarafından tespit edilip kendisine bildirilen girişimleri engellemekle yükümlüdür.
- İSS'lerin farklı şehirlerde ya da aynı şehirde birden fazla olacak şekilde ofis kurarak hizmet vermeleri mümkündür. Birden fazla ofis

³⁴⁷ Güran, Akünel ve Bayraktar, a.g.e., s.1.

bulunması halinde bu ofisler data şebekeleri üzerinden irtibatlandırılabilir.

- İlgili kurumların İSS'lerden talep etmesi halinde İSS'lerin kullanıcı sayısı, kimliği, trafik bilgileri, sisteme bağlı kalınan süre ile iletilen bilgi miktarları konusunda bilgi verme yükümlülükleri bulunmaktadır.

İSS'ler, yaptıkları sözleşmelerde belirlenen şartları yerine getirmezlerse Borçlar Kanunu hükümleri gereğince sözleşmeden kaynaklanan borç durumu ortaya çıkmaktadır. Sözleşmeden kaynaklanan sorumluluklar taraflarca Borçlar Kanunu'nun 115. maddesine göre sınırlandırılabilir. Bu sınırlama, hafif kusurlarda geçerli kabul edilmektedir. Hile ya da ağır kusur durumu söz konusu ise tarafların sözleşmeden kaynaklanan sorumluluklarını sınırlandırıcı kayıtlar geçersiz kabul edilmektedir.

İSS'ler hakkında durumun gereğine göre genel hükümler içeren TMK ya da TBK düzenlemeleri uygulama alanı bulabilmektedir. Bu kapsamda internet ortamında kişilik hakkı ihlaline neden olan ilgili içeriği sağlayan İSS, durumdan haberdar olmasına rağmen herhangi bir girişimde bulunmamışsa TMK'nın 23, 24 ve 25. maddeleri gereğince sorumluluğu tutulabilmektedir. İSS'lerin hukuki sorumlulukları konusunda Borçlar Kanunu, 5980 sayılı Basın Kanunu ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda düzenlemeler yer almaktadır.

9. ULUSLARARASI HUKUKTA KORUMA

1970’li yıllarda uluslararası kuruluşlar ve devletler internet ortamında gerçekleştirilen suçlarıyla ilgilenmeye başlamışlardır. Bu kapsamda hukuki düzenlemeler yapmaya yönelmişlerdir. İnternet ortamında gerçekleştirilen suçlarda sınır aşan bir özellik bulunması nedeniyle uluslararası alanda bu konuda koruma sağlanmasının önemi anlaşılmaya başlanmıştır. Bu konuda özellikle Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development- Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) ve Birleşmiş Milletler önemli roller üstlenmişlerdir. WIPO (World Intellectual Property Organization- Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü) da özellikle fikri haklara yönelik olarak devletleri küresel standartlara erişmeye zorlaması itibariyle önem taşımaktadır³⁴⁸.

Avrupa Konseyi 1970’li yıllarda elektronik bilgi bankalarında işlenen veriler nedeniyle kişilerin özel hayatlarının korunmasına yönelik bir dizi çalışma başlatmıştır. Bu kapsamda Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 1973 ve 1974 yılında iki tavsiye kararı kabul edilmiştir. Bu tavsiye kararları doğrultusunda Konsey üyesi ülkeler iç hukuk mevzuatlarına kişisel verilerin korunması konusunda özel yasaları dahil etmişlerdir³⁴⁹.

İnternet ortamında kişisel verilerin korunmasına yönelik olarak düzenlenen en önemli belge, 1981 yılında kabul edilen “Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Şahısların Korunmasına Dair Sözleşme”dir. Bu Sözleşme, internet ortamında otomatik bilgi işleme konu teşkil eden kişisel nitelikteki verilerin küresel boyuttaki akışının yoğunluk kazanması nedeniyle ortaya konulmuştur. Sözleşme ile kişilerin özel hayatlarına saygı hakkını korumak için

³⁴⁸ Mehmet Hasgüler ve Mehmet B. Uludağ, **Uluslararası Örgütler**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005, s.115.

³⁴⁹ Olgun Değirmenci, **Bilişim Suçları Alanında Yapılan Çalışmalar ve Bu Suçların Mukayeseli Hukukta Düzenlenişi**, <http://www.caginpolicisi.com.tr/37/59-60-61-62-63-64.htm>, (Erişim Tarihi: 25.02.2021).

haber alma özgürlüğünün sınırları gözden geçirilmiştir. Avrupa Konseyi üyesi ülkelerle birlikte Türkiye de bu sözleşmeyi imzalamıştır.

Avrupa Konseyinin 108 nolu Sözleşmesi'nde verilerin korunması, hem kamusal hem de özel sektör açısından kabul edilmiştir. Konuyla ilgili olarak bu Sözleşme, uluslararası hukukun ilk bağlayıcı sözleşmesi niteliği taşımaktadır. Üye devletlerde kişisel verilerin korunmasına yönelik temel ilkeleri ortaya koymaktadır. Sözleşmenin ilk maddesine göre sözleşmenin uygulanmasında kişilerin ikametgahı ya da uyuğu gözetilmemektedir. Tüm gerçek kişiler açısından uygulama alanı bulunmaktadır. Sözleşme gerçek kişilere ilişkin kişisel verilerin korunmasına yönelik olarak düzenlense de ulusal alanda kanun koyucuların bu kapsama tüzel kişileri de eklemelerinde herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Sözleşmeye göre kişisel veri, kimliği belli ya da belirlenebilen gerçek kişilerle ilgili bilgileri ifade etmektedir. Otomatik işlem ise bir kısmı ya da tamamı otomatik yöntemlerle gerçekleştirilen verilerin kaydı, verilere mantıksal/aritmetik işlemlerin uygulanması, verilerin silinmesi, değiştirilmesi, dağıtılması veya çıkarılması işlemlerini belirtmektedir³⁵⁰.

Sözleşmenin 5. maddesinde otomatik bilgi işleme konu edilen kişisel verilerin meşru yollardan elde edilmesi, meşru amaçlar için kullanılması, güncel ve doğru içerik taşıması ve uygun bir süre için muhafaza edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. 6. maddede ise ülkelerin iç hukuklarında güvence sağlanmadığı sürece politik düşüncelere, ırk köken konularına, dini inançlara, ceza mahkumiyetlerine ya da cinsel hayatlara ilişkin kişisel verilerin otomatik bilgi işlemine tâbi tutulamayacağı düzenleme altına alınmıştır.

İnternet ortamında gerçekleştirilen suçlar konusunda karşılaştırmalı olarak ceza yasalarının uyumlaştırılması konusundaki çalışmalara 1983 yılında OECD ülkelerinde başlanmıştır. 1986 yılında sonuçlanan çalışmalar neticesinde hazırlanan rapor ile üye ülkelere bazı düzenlemeler yapmaları tavsiye edilmiştir. İnternet ortamında işlenen suçların küresel etki alanına sahip olması, konuyla ilgili yapılan

³⁵⁰ Oğuz Şimşek, **Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması**, İstanbul: Beta Basım Yayın, 2008, s.22.

Çalışmaların sayısında artışa neden olmaktadır. Yapılan çalışmalarda genel olarak konuyla ilgili olarak ceza mevzuatlarının geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca özellikle kişisel verilerin korunması konusunda internet ortamında güvenlik tedbirlerinin alınmasına özen gösterilmektedir.

Avrupa Birliği Konseyi ve Avrupa Parlamentosu 1995 yılında kişisel verilerin gelişen teknoloji ortamında daha iyi korunabilmesi ile ilgili olarak 95/46/EC sayılı yönergeyi kabul etmiştir. Bu yönergeye göre kişisel veriler ancak hukuka uygun bir amaç doğrultusunda toplanabilmekte ve işlenebilmektedir. Bu kapsamda makul bir süre için verilerin muhafaza edilebileceği de düzenlenmiştir. Hukuka uygunluk konusunda kişisel veri sahibinin rızası, ilk bakılabilecek husus olarak görölmektedir. Rıza haricinde kişisel verilerle ilgili olarak ölçölülük ilkesinin gözetilmesi gerekmektedir. Yönergede düşünce özgürlüğü kapsamındaki veriler ile sağlık verileri hassas veri olarak nitelendirilmiştir. Bu verilerin toplanması ve işlenmesi yasaklanmıştır. Bu yasak kesin nitelik taşımamaktadır. Hayati menfaat, rıza, kamu yararı gibi hususların söz konusu olması durumunda istisna öngörölebilmektedir³⁵¹.

1997 yılında ise “Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesine ve Gizliliğin Korunmasına Dair Yönerge”, 2000 yılında “Kişisel Verilerin Topluluk Kurumları ve Organlarınca İşlenmesi ve Bu Verilerin Serbest Dolaşımı Konusunda Bireylerin Korunmasına Dair Düzenleme” ve 2002 yılında “Elektronik Komünikasyon Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesine ve Gizliliğin Korunmasına Dair Yönerge” kabul edilmiştir³⁵².

Avrupa Konseyi bünyesinde internet ortamında gerçekleştirilen suçlara ilişkin en kapsamlı düzenleme, “Avrupa Siber Suç Sözleşmesi”dir. Bu sözleşmede günümüzde işlenen suçlar açısından internetin yeri ve önemi açıkça belirtilmektedir. Bu sözleşmenin taslağı, 2001 yılında imzaya sunulmuştur. Türkiye tarafından dan imzalanan Siber Suç Sözleşmesi, giriş bölümüyle birlikte 4 bölüm ve 48 maddeden oluşmaktadır. Sözleşme 2004 yılında yürürlüğe girmiştir. “Ulusal Düzeyde Alınacak

³⁵¹ Er, a.g.e., s.86-88.

³⁵² Er, a.g.e., s.86.

Önlemler” başlığını içeren II. Bölümde usul hukuku, maddi ceza hukuku ve yargı yetkisine yönelik düzenlemelere yer verilmiştir³⁵³.

Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi’nde bilişim sistemi olarak bilgisayar sistemlerinin ceza hukuku açısından etkisi ve ortaya çıkardığı sorunlar ele alınmıştır. Sözleşmede bu sorunlara çözüm getirilmeye çalışılmıştır. Sözleşmeye Kanada, Amerika Birleşik Devletleri, Güney Afrika ve Japonya’nın dahil olmasıyla birlikte yalnızca Avrupa’ya yönelik bir sözleşme olmaktan uzaklaşarak küreselleşmiştir. Ancak Sözleşme’nin başlangıçta küresel boyut düşünülerek hazırlanmaması ve Avrupa ülkeleri ekseninden hareket edilmesi nedeniyle Sözleşme’ye daha sonra ek bir protokol düzenlenmiştir³⁵⁴. “Bir Bilişim Sistemi Aracılığıyla İşlenen Irkçı ve Yabancı Düşmanlığı İçerikli Eylemlerin Suç Kapsamına Alınmasına Yönelik Siber Suç Sözleşmesinin Ek Protokolü”, 2003 yılında kabul edilmiştir.

Sözleşmenin ikinci kısmının birinci bölümünde taraf devletlerin internet ortamında gerçekleştirilecek bazı davranışları ceza kanunlarında suç olarak düzenleme altına almaları gerektiği ifade edilmektedir. İkinci bölümde ise internet ortamında işlenen suçlar açısından ceza yargılamasına ilişkin delil eldesi, saklanması, korunması gibi hususlarda güncel düzenlemelere yer verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır³⁵⁵.

Sözleşme’de internet ortamının küresel boyutundan yola çıkılarak bu konuda ortaya çıkabilecek sorunların ulusal boyuttan uzaklaşabileceği gözetilmiştir. Bu kapsamda üçüncü bir kısım eklenmiş ve bu kısımda Sözleşme’ye taraf olan devletlerin birbirleri arasındaki adli yardımlaşma ve suçluların iadesine yönelik düzenlemelere yer verilmiştir³⁵⁶.

³⁵³ Değirmenci, a.g.e.

³⁵⁴ Eckhart Von Bubnoff, “Krimineller Missbrauch der neuen Medien im Spiegel europäischer Gegensteuerung”, **Strafrecht und Kriminalität in Europa** (Der: Frank Zieschang, Eric Hilgendorf and Klaus Laubenthal), Ius Europaeum, B: 23, Baden – Baden, 2003, s.93 vd.

³⁵⁵ Serap Keskin, “Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesinde Ceza Muhakemesine İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”, **İHFM**, C. LIX, S. 1-2, İstanbul, 2001, s.162 vd.

³⁵⁶ Aslı Deniz Helvacıoğlu, “Avrupa Konseyi Temel Siber Suç Sözleşmesi Temel Hükümlerinin İncelenmesi”, **İnternet ve Hukuk** (Der: Yeşim Atamer), İstanbul, 2004, s.294 vd.

Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi'nin birden fazla amacı bulunmaktadır. Uluslararası sözleşme niteliği taşıması internet ortamında işlenen suçlara yönelik olarak ülkeler arasında ortak bir asgari standart oluşturarak bu standartlara uyulmasını sağlamak Sözleşme'nin amaçlarından biridir. İnternet ortamında işlenen suçların kasıtlı işlenmesi ve hukuka aykırılık taşıması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu suçlara ilişkin sınırların belirlenmesinde düşünce özgürlüğü ve özel hayatın gizliliği gibi haklar başta olmak üzere temel hak ve özgürlüklerin gözetilmesi gerektiği belirtilmektedir³⁵⁷.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği, Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokol'de internet ortamında çocuk pazarlıklarının daha kolay ve küresel boyutta yapılabildiğinin altı çizilmektedir. Bunun yanı sıra internet ortamının çocuk pornografisinin erişilebilirliğini artırdığı vurgulanmaktadır. Bu konuda ülkelerin ceza kanunlarında suç düzenlemelerinin yapılması gerektiği belirtilmektedir. Protokol'ün 10. maddesinde internetin küresel boyutu nedeniyle ortaya çıkan kontrol edilemezlik konusunda ülkelerin gerekli düzenlemeleri yapmalarının önemi açıklanmaktadır³⁵⁸.

Ülkeler bazında konuyla ilgili düzenlemelere bakıldığında Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) federal mevzuatta internet ortamında gerçekleştirilen suçların temel ceza yasasının ayrı bir bölümünde düzenlenmediği, bu suçların klasik suçlarla iç içe olacak şekilde düzenlendiği görülmektedir. Temel ceza yasası haricinde 2001 yılında yasalaşan "USA Patriot Act"da konuyla ilgili düzenlemeler yer almaktadır. ABD, internetin anavatanı olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle internet ortamında yaşanan hukuki sorunlara yönelik olarak ilk ciddi çalışmalar bu ülkede yapılmaya başlanmıştır³⁵⁹.

ABD'de yapılan düzenlemeler incelendiğinde klasik suçların internet ortamında gerçekleştirilmesi durumuna ilişkin ayrı bir düzenleme yapıldığı

³⁵⁷ Kayıhan İçel, "Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi Bağlamında Avrupa Siber Suç Politikasının Ana İlkeleri", *İHFM*, C. LIX, S. 1-2, İstanbul, 2001, s.3 vd.

³⁵⁸ Frank Neubacher and Giorgia Rollo, *Çocuk Pornografisi ve İnternet – Karşılaştırmalı Hukuk Çerçevesinde Genel Bir Bakış* (Çev: İlker Tepe), KGCHS/ 4, s.653.

³⁵⁹ Sınar, a.g.e., s.92.

görülmektedir. Ancak her suç açısından bu konuda bir düzenleme yer almamaktadır. Ülkede internet ortamında gerçekleştirilen suçlara ilişkin düzenlemeler hem eyalet seviyesinde hem de federal seviyesinde yapılmaktadır.

İSS'lerin ABD yasaları kapsamında bildirim yükümlülükleri bulunmaktadır. Herhangi bir kişilik hakkı ihlalini tespit eden ya da kendisine ihlal durumu bildirilen İSS'lerin bu durumu ilgili mercilere bildirmemeleri durumunda sorumlulukları söz konusu olmaktadır. Özellikle internet ortamında gerçekleştirilen suçlara yönelik olarak ABD'de İSS'lere sorumluluk yüklendiği görülmektedir³⁶⁰.

İngiltere'de 1990 yılında Bilgisayarın Suiistimali Yasası (the Computer Misuse Act 1990) yayınlanmıştır. Bu yasada internete ilişkin düzenleme yer almadığı için eksik görülerek eleştirilmiştir³⁶¹. "Protection of Children Act 1978" yasasında fotoğraf konusunda düzenlemelere yer verilmiştir. Özellikle çocuklarla ilgili olarak İngiltere'de önemli yasal düzenlemeler yapılmaya çalışılmıştır³⁶². "The Telecommunications Act 1984" yasasında internet ortamından kamu iletişim sistemi kullanılarak saldırgan, uygunsuz, müstehcen ve tehditkâr mesajların gönderilmesi suç olarak düzenlenmiştir. Yapılan düzenlemelere bakıldığında İngiliz yasalarında genel anlamda geniş kapsamlı düzenlemelerin yer aldığı söylenebilmektedir³⁶³.

Kanada'da veri hırsızlığı, mahremiyete saldırı, bilişim korsanlığı (hacking/cracking) gibi hususlar suç olarak yasalarda düzenleme altına alınmıştır³⁶⁴. Özel iletişime akustik, elektromanyetik, mekanik ya da başka cihazlarla kasten yapılan müdahale, suç olarak düzenlenmiştir. Yetki ya da rıza durumunda ise cezanın

³⁶⁰ Hüseyin Çeken, **Amerika Birleşik Devletleri'nde Siber Suçlar**, www.jura.uni-sb.de/turkish/HCEken.html (Erişim Tarihi: 26.02.2021).

³⁶¹ Marc D. Goodman and Susan W. Brenner, **The Emerging Consensus on Criminal Conduct in Cyberspace**, 2002, http://www.lawtechjournal.com/articles/2002/03_020625_goodmanbrenner.php, (Erişim Tarihi: 26.02.2021).

³⁶² Yaman Akdeniz, **The Regulation of Pornography and Child Pornography on the Internet**, http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/1997_1/akdeniz1/, (Erişim Tarihi: 26.02.2021).

³⁶³ Yaman Akdeniz, **Cyber-stalking: the Regulation of Harassment on the Internet**, http://www.cyberrights.org/documents/stalking_article.pdf, (Erişim Tarihi: 26.02.2021).

³⁶⁴ Goodman and Brenner, a.g.e.

öngörülemediği belirtilmiştir. Pornografik sahte çocuk fotoğrafı, İngiltere’de olduğu gibi Kanada’da da suç sayılmıştır³⁶⁵.

Fransa, bilişim korsanlığı (hacking/cracking) faaliyetlerini 1993 yılından itibaren suç olarak düzenlemektedir. 1994 yılında çıkarılan Fransız Yeni Ceza Yasası’nda pornografik ve şiddet içerikli yayınlara erişim konusunda düzenlemeler yer almaktadır. Otomatik veri işleme sistemine hileli giriş yapılması suç sayılmaktadır. Sistemdeki verinin yok edilmesi ya da değiştirilmesi durumunda cezada artırımı gidilebilmektedir³⁶⁶.

Almanya’da veri hırsızlığı, veri değiştirme ya da verilerin yok edilmesi suç olarak düzenlenmektedir³⁶⁷. 1997 yılında yürürlüğe giren Teleservisler Yasası’nda içerik sağlayıcı, erişim sağlayıcı ve servis sağlayıcı birbirinden ayrılarak yerine getirdikleri işlevin özelliklerine göre cezai sorumlulukları belirtilmiştir. Alman Ceza Yasası’nda veri casusluğu düzenlenmiştir. Yapılan düzenlemeye göre kişilerin bir veriyi yetkisi olmaksızın kendisi ya da başkası için elde etmesi, veri casusluğu suçunu oluşturmaktadır. Yasada veri değiştirme suçu, verilerin yok edilmesi, silinmesi, faydasız kılınması vs. de yer almaktadır. Ancak bu yasa, ilgili düzenlemelere rağmen internet ortamında işlenen suçlar açısından yeterli değildir³⁶⁸.

İtalyan Ceza Yasasında çocukların pornografik materyallerde kullanılması suçunun internet ortamında işlenmesi durumu özel olarak düzenleme altına alınmıştır³⁶⁹. Avusturya’da ise 2000 yılında Avusturya Mahremiyet Yasası yürürlüğe girmiştir. Bu yasada verilere yönelik yasa dışı eylemlere ilişkin ceza öngörülmektedir³⁷⁰.

Belçika’da 2000 yılında Parlamento tarafından internet ortamında gerçekleştirilen suçlarla ilgili olarak Belçika Ceza Yasası’na yeni maddeler ekleyen

³⁶⁵ Yaman Akdeniz, **The Regulation of Pornography and Child Pornography on the Internet.**

³⁶⁶ Sinar, a.g.e., s.98.

³⁶⁷ Goodman and Brenner, a.g.e.

³⁶⁸ Sinar, a.g.e., s.96-97.

³⁶⁹ Sinar, a.g.e., s.99-100.

³⁷⁰ Goodman and Brenner, a.g.e.

yasa kabul edilmiştir. Danimarka Ceza Yasası'nda yasa dışı şekilde bir başkasının bilgi ya da veri işlemekte kullanılan bir programına erişmek suç olarak kabul edilmiştir. Bir şirketin ticari sırlarını elde etmek ya da öğrenmek amacıyla veya ağırlaştırıcı şartlar altında suçun işlenmesi durumunda cezanın artırılması öngörülmüştür. Veri silme, ekleme ya değiştirme durumları da yasada suç olarak düzenleme altına alınmıştır. İlgili eylemlerin ihmal ile işlenmesi durumu indirim sebebi olarak belirtilmiştir³⁷¹.

Finlandiya Ceza Yasası'nda veriye zarar verme ve veriye izinsiz erişim suç olarak nitelendirilmiştir. Verilerin depolanması, işlenmesi ya da iletilmesi de aynı yasada suç olarak belirtilmiştir. Yasaya göre bu eylemlere teşebbüs edilmesi de cezalandırılabilir³⁷².

³⁷¹ Goodman and Brenner, a.g.e.

³⁷² Goodman and Brenner, a.g.e.

SONUÇ

Kişilik haklarının korunması, hukuk sistemlerinin temel amaçlarından birini oluşturmaktadır. Bu nedenle kişilik haklarının korunması konusunda ulusal ve uluslararası pek çok düzenleme bulunmaktadır. Bu düzenlemelerde kişilik haklarının hem üçüncü kişilerin saldırılarına karşı hem de kişilerin kendilerine karşı koruma altına alındığı gözlemlenmektedir.

İnternet, teknolojik gelişmelerin insanlığa en büyük faydalarından birini oluşturmaktadır. İnternet sayesinde her türlü veri, dijital ortama aktarılabilir hale gelmiştir. İnternet ortamına aktarılabilen verilerin paylaşımı da oldukça hızlı şekilde gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca bu paylaşım, küresel boyutlara ulaşmaktadır. Bu durumun olumlu yönleri oldukça fazla olmasına rağmen zaman içerisinde verilerin fazlalığı ve internet ortamının genişliği nedeniyle bilgi akışının kontrol edilmesi oldukça güç bir hal almıştır. Sanal ortamda her saniye binlerce veri aktarımı sağlanabilmektedir. Bu durum zaman içerisinde internet ortamında kişilik haklarının ihlal edilmesi sorununu gündeme getirmiştir.

İnternet kullanımının yaygınlaşmasına paralel olarak kişilik hakkı ihlalleri de yaygınlık kazanmaktadır. Bu artışın birden fazla nedeni bulunmaktadır. Öncelikle internet kullanıcıları kimliklerini saklayabilme imkanına sahiptirler. Bu imkan sayesinde internet ortamında farklı isimlerle anonim olarak sörf yapabilmektedirler. Anonimlik duruma göre çözülebilir olsa da teknik konularda var olan bilgi eksikliği, kişilik haklarını anonim şekilde ihlâl etme eğilimini artırmaktadır.

İnternet ortamında kişilik haklarının en çok ihlâl edildiği alanlar; şeref, haysiyet ve kişilerin mesleki ve ekonomik haklarıdır. Bu haklara yönelik internet ortamında yapılan ihlaller ise farklı şekillerde olabilmektedir. Bu konuda en sık kullanılan yöntem alan adlarıdır. Alan adları, internet ortamında kişilik haklarının ihlâl edildiği alanların başında yer almaktadır. Kötü niyetli kişiler başkalarının

adlarını kullanarak hak ihlali gerçekleştirebilmektedirler. Bu sitelerde pornografi hususları ya da reklamlar sıklıkla kullanılmaktadır. Bu durumlarda kişilik hakkı ihlal edilenlerin kişilik haklarının korunması için ya da haksız rekabet nedeniyle mahkemeden koruma talep etmesi mümkündür.

E-postalar ve spam iletiler, kişilik hakkı ihlallerinin sıklıkla görüldüğü alanları ifade etmektedir. Uygulamada spam iletilerin genellikle e-posta yoluyla gönderildiği görülmektedir. Ancak farklı yollardan spam ileti gönderilmesi de mümkündür. Örneğin kısa mesaj gibi. Günümüzde spam iletilerin gönderimi oldukça artmıştır. Bu iletilerin engellenmesi konusunda gerekli hukuki düzenlemelerin yapılması önem taşımaktadır. Bunun sebebi ise kişilerin hergün pek çok spam iletiye maruz kalma durumlarıdır. Bu iletiler kişilerin zamanlarını almakta ve onları rahatsız etmektedir. Ülke kanunlarına bakıldığında spam ileti konusundaki düzenlemelerin yeteris kaldığı görülmektedir. Kişilik haklarının korunması için spam ileti gönderilmesi hususunun suç olarak mevzuatta yer alması gerekliliği bulunmaktadır.

Günümüzde kurumların web adresleri taklit edilerek kurum müşterileri tuzağa düşürülmektedir. Kurumların taklit edilen alan adları üzerinden oluşturulan e-posta adreslerinden internet kullanıcılarına e-posta gönderilmektedir. Bu e-posta üzerinden sahte sayfaya giriş yapan kullanıcıların isimleri ve şifreleri ele geçirilebilmektedir.

İnternet ortamında kişilik hakları ihlal edilen kişiler, durumun biran önce düzeltilmesini ve saldırının ortadan kaldırılmasını istemektedirler. Bu isteğin gerçekleştirilmesi hususunda 5651 sayılı Kanun ile kanun koyucu düzenlemeler getirmiştir. Kişilere içeriğin yayından kaldırılması, cevap ve düzeltme hakkı, içeriğe erişimin engellenmesi gibi haklar tanınmıştır. Bu Kanunda düzenlenen başvuru yolları, kişilerin hızlı şekilde sonuç alabilmelerini öngörmektedir. Bu haklar haricinde kişilerin genel hükümlere göre saldırının önlenmesi, saldırının durdurulması, hukuka aykırılığın tespit edilmesi gibi başvuru yolları da mevcuttur. Ancak bu yolların kişiler açısından sonuca bağlama noktasında uzun sürebileceği gözetildiğinden genel olarak yirmi dört saat içinde işlem yapılmasını öngören düzenlemelere 5651 sayılı Kanunda yer verilmiştir.

Türk Hukuku açısından internet ortamında kişilik haklarının ihlaline yönelik düzenlemeler değerlendirildiğinde konuyla ilgili olarak 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun, 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda farklı şekillerde saldırıların gerçekleştirilme ihtimallerine karşı kapsamlı düzenlemeler getirilmiştir. Söz konusu saldırı ve ihlallerin önüne geçilebilmesi, azaltılabilmesi için bilişim sistemleri ve bilişim suçları konularında özel eğitilmiş personel yetiştirilmesi, personel sayısının artırılması ve kurumlar arası iletişimin hızlandırılması gerekmektedir. Anonim şekilde gerçekleştirilen saldırılarda tespitin güç olması ve veri yayılımındaki hız, kişilik haklarının korunması konusunda ise uluslararası işbirliğinin artırılması ve özellikle sosyal medya mecralarında anonim hesap açılmasının önüne geçilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Acabey, Mehmet Beşir, “Basın Özgürlüğü ve Bu Özgürlüğün Bir Sınırı olarak Kişilik Hakkı”, **Journal of Yasar University**, Cilt:8, Özel Sayı, 2013.

Akdeniz, Yaman, **Cyber-stalking: the Regulation of Harassment on the İnternet**, http://www.cyberrights.org/documents/stalking_article.pdf, (Erişim Tarihi: 26.02.2021).

Akdeniz, Yaman, **The Regulation of Pornography and Child Pornography on the İnternet**, http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/1997_1/akdeniz1/, (Erişim Tarihi: 26.02.2021).

Akipek, Jale G., Akıntürk, Turgut ve Ateş, Derya, **Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku C: 1**, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2018.

Anchan, John Prabhakar, “Global Education across Cyberspace: Role of İnternet in Educating for Global Awareness”, (University of Alberta Department of Edicational Policy Studies Doktora Tezi), 1998.

Arkan, Sabih, **Türk İşletme Hukuku**, Ankara: Savaş Kitabevi, 2017.

Arpacı, Abdülkadir, **Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler)**, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2000.

Avşar, Zakir ve Öngören, Gürsel, **Bilişim Hukuku**, İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayın No: 270, 2010.

Ayan, Mehmet ve Ayan, Nurşen, **Kişiler Hukuku**, Konya: Mimoza Yayınevi, 2014.

Nurullah Bal, “İnternet Alan Adları Ve İnternet Alan Adı Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümlemesi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. XVII, Y.2013

Bayram, Mehmet Hanifi, **Avrupa Birliği ve İnternet Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Belli, Doğan Bülent, **Basın Yolu İle Kişilik Hakkına Saldırılarından Doğan Hukuki Sorumluluk**, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2008.

Berki, Şakir, **Medeni Hukuk Umumi Esaslar Şahıs Ve Aile Hukuku**, Ankara: Yargıçoğlu Matbaası, 1961.

BTK, Tebliğ Taslağı, <https://www.btk.gov.tr/uploads/undefined/ucm.pdf>, (Erişim Tarihi:30.01.2021).

Von Bubnoff, Eckhart, “Krimineller Missbrauch der neuen Medien im Spiegel europäischer Gegensteuerung”, **Strafrecht und Kriminalität in Europa** (Der: Frank Zieschang, Eric Hilgendorf and Klaus Laubenthal), Ius Europaeum, B: 23, Baden – Baden, 2003.

Bulut, Harun, **Yargıtay Kararları Doğrultusunda Kişilik Hakları Ve Kişilik Haklarına Saldırıdan Kaynaklanan Hukuk Davaları**, İstanbul: Beta Yayınları, 2006.

Bulunmaz, Barış, “Otomotiv Sektöründe Sosyal Medyanın Kullanımı ve Fiat Örneği”, **Global Media Journal**, C.2, S:3, 2011.

Cıngı, Mustafa, “Online Pazarlama İletişiminde Kullanılan Video İçeriklerinin Ürün Tanıtımına Etkisi” **Humanities Sciences**, C.10, S:4, 2015

Civelek, Mustafa Emre, **İnternet Çağı Dinamikleri**, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2009.

Çakmak, Seyfullah, “Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarına Göre İfade Özgürlüğünün Sınırlanması”, **İÜHFD**, Cilt: 6 , Sayı:, 3 Özel Sayı:2, 2015.

Çeken, Hüseyin, **Amerika Birleşik Devletleri’nde Siber Suçlar**, www.jura.uni-sb.de/turkish/HCEken.html, (Erişim Tarihi: 26.02.2021).

Çekin, Mesut Serdar, **Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018.

Çelebican, Özcan Karadeniz, Roma Hukuku, 7. Basım, Ankara: Turhan Kitabevi, 2000.

Çiftçi, Ahmet, “İnternet Ortamında Yapılan Yayınlarda Cevap ve Düzeltme Hakkı”, **14. Türkiye’de İnternet Konferansı İstanbul Bilgi Üniversitesi**, <http://inet-tr.org.tr/inetconf14/bildiri/92.doc>, (Erişim Tarihi: 15.02.2021).

Değirmenci, Olgun, **Bilişim Suçları Alanında Yapılan Çalışmalar ve Bu Suçların Mukayeseli Hukukta Düzenlenişi**, <http://www.caginpolicisi.com.tr/37/59-60-61-62-63-64.htm>, (Erişim Tarihi: 25.02.2021).

Demir, Esra Peker, “İnternet Aracılığı İle Kişilik Haklarına Saldırı”, (İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2014.

Doğan, Murat, “İnternette Şahsiyet Hakkının İhlali ve Korunması”, **Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp’e Armağan**, C. II, İstanbul 2003.

Doğan, Murat, “İnternetteki Yayınla Kişilik Hakkının İhlaline Karşı Durdurma Davası”, **AÜEHFD**, C. VII, S. 1–2, 2003.

Doğan, Murat, “Şahsiyet Hakkına Tecavüzün Önlenmesi Davası”, **AÜEHFD**, C. V, S. 1–4, 2001.

Doğu, Ali Haydar, **Bilişim Hukuku: Bilgi ve İletişim**, Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım, 2017.

Dural, Mustafa ve Ögüz, Tufan, **Türk Özel Hukuku Cilt II – Kişiler Hukuku**, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2017.

Durnagöl, Yasemin, “5651 sayılı Kanun Kapsamında İnternet Aktörlerine Getirilen Yükümlülükler ile İdari ve Cezai Yaptırımlar”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, C.: 2 S.: 4, 2011.

Dursun, Salih, Gökçe, Ahmet ve Aytaç, Serpil, **Siber Zorbalık: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma**, **International Journal of Social Inquiry**, C:13, S:2, 2020,

Dölger, Murat Volkan, **Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

“Elektronik Ortamda Verilerin Tespiti (E-Tespit)”, Türkiye Noterler Birliği, <https://portal.tnb.org.tr/Sayfalar/TespitHiz.aspx>, (Erişim Tarihi:06.02.2021).

Encyclopedia Britannica; <http://www.britannica.com/eb/article-218350/Internet> (Erişim Tarihi:10.01.2021).

Er, Cüneyd, **Biyometrik Yöntemler ve Özel Hayatın Gizliliği Hakkı**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007.

Erbaşlar, Gazanfer ve Dokur, Şükrü, **Elektronik Ticaret**, Ankara: Nobel Yayıncılık, 2012.

Erdemir, İrem, “Kişilik Hakkının İnternet Ortamında İhlali”, (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Fakültesi / Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2019.

Esendal, Nihan, **Basın Yolu ile Kişilik Haklarının İhlali**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

Etlioğlu Erçetingöz, Seçil “İnternet Ortamında Şeref Ve Haysiyetin Korunmasında Uygulanacak Hukuk”, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.

Fırat, Muhammed Sabır, “Hukuk Devleti Açısından İnternette İnsan Hakkı ve Kişilik Haklarına Saldırı Sorunu”, **HÜHFD**, Cilt:5, Sayı:2, 2015. <http://www.hukukdergi.hacettepe.edu.tr/dergi/C5S2makale4.pdf>, (Erişim Tarihi:06.02.2021).

Gedikli, Ahmet, “Kitle İletişim Faaliyetlerinde Kişilik Haklarına Saldırı Hallerinde Başvuru Yolları”, (Altınbaş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Ticaret Hukuku Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2019.

Goodman, Marc D. and W. Brenner, Susan, **The Emerging Consensus on Criminal Conduct in Cyberspace**, 2002, http://www.lawtechjournal.com/articles/2002/03_020625_goodmanbrenner.php, (Erişim Tarihi: 26.0.2021).

Gök, Mehmet Salih, **5651 Sayılı Kanun ve Bilgi Güvenliği İlişkisi**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2012.

Gökcan, Hasan Tahsin, **Haksız Fiil Sorumluluğu Ve Tazminat Hukuku**, Ankara: Seçkin Kitabevi, 2016.

Göksu, Mustafa, **Hukuk Yargılamasında Elektronik Delil**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2011.

Gönen, Doruk, **Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2011.

Gözler, Kemal, “Kişilik Haklarını İhlal Eden İnternet Yayınlarının Kaldırılması Usûlü ve İfade Hürriyeti: 5651 Sayılı Kanunun 9’uncu Maddesinin İfade Hürriyeti Açısından Değerlendirilmesi”, **Legal Hukuk Dergisi**, Özel Sayı, Cilt: 1, 2014.

Gültekiner, Esra, “Bilişim Hukuku ve Alan Adları”, **İstanbul Barosu Dergisi**, Cilt: 87, Sayı:2, 2013.

Güran, Sait, Akünal, Teoman ve Bayraktar, Köksal. **İnternet ve Hukuk**, Superonline Workshop Metni, İstanbul, 2000.

Hasgüler, Mehmet ve Uludağ, Mehmet B., **Uluslararası Örgütler**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2005.

Hatemi, Hüseyin, **Kişiler Hukuku**, İstanbul 2017.

Hatipoğlu, Esra, **Tescilli Markaya İnternet Yoluyla Tecavüz 556 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Yer Alan Durumlar ve ADWORDS Uygulamaları**, Ankara: Bilge Yayınevi, 2014.

Helvacı, Serap, **Gerçek Kişiler**, İstanbul: Legal Yayınevi, 2017.

Helvacı, Serap, **Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar**, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2001.

Helvacıoğlu, Aslı Deniz, “Avrupa Konseyi Temel Siber Suç Sözleşmesi Temel Hükümlerinin İncelenmesi”, **İnternet ve Hukuk** (Der: Yeşim Atamer), İstanbul, 2004.

İçel, Kayıhan, “Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi Bağlamında Avrupa Siber Suç Politikasının Ana İlkeleri”, **İHFM**, C. LIX, S. 1-2, İstanbul, 2001.

İçel, Kayıhan, **Kitle İletişim Hukuku**, İstanbul: Beta Yayınevi, 2021.

İnal, Emrehan, **E- Ticaret Hukukundaki Gelişmeler Ve İnternette Sözleşmelerin Kurulması**, İstanbul: Seçkin Kitapçılık, 2005.

Kaplan, Yavuz, **İnternet Ortamında Fikri Hakların Korunmasına Uygulanacak Hukuk**, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004.

Karagülmez, Ali, **Bilişim Suçları ve Soruşturma-Kovuşturma Evreleri**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.

Karahan, Sami/ Suluk, Cahit/ Saraç, Tahir ve Nal, Tamer, **Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları**, Ankara: Seçkin Kitapçılık, 2013.

Kaya, Mine, **Elektronik Ortamda Kişilik Hakkının Korunması**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2015.

Kaya, Mine, “Sosyal Medya ve Sosyal Medyada Üçüncü Kişilerin Kişilik Haklarının İhlali”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, C.28, S: 119, Yıl:2015.

Keser Berber, Leyla ve Lostar, Murat, **Bilişimde Biyometrik Yöntemler**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.

Kesgin, Coşkun ve Topuzoğlu, Ahmet, “Sağlığın Tanımı; Başa çıkma”, **Journal of İstanbul Kültür University**, S. 3, 2006.

Keskin, Serap, “Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesinde Ceza Muhakemesine İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”, **İHFM**, C. LIX, S. 1-2, İstanbul, 2001.

Kılavuz, Mehmet Ferda, “1982 Anayasasında İfade Özgürlüğü ve Sınırlanması” (Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale, 2014.

Kılıç, Doğan, “5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’un 9/A Maddesi Çerçevesinde Özel Hayatın Korunması”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** C. XX, S.2, 2016.

Kılıç, Nurettin, “İnternet Ortamında Kişilik Haklarına Saldırıdan Doğan Hukuki Sorumluluk”, (Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2018.

Kılıçoğlu, Ahmet, **Medeni Hukuk**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.

Kılıçoğlu, Ahmet, **Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk**, 5. Basım, Ankara: Turhan Kitapevi, 2016.

Kılınç, Doğan, **İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi ve İfade Hürriyeti**, Ankara 2016.

Koca, Mahmut ve Üzülmüş, İlhan, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, 4. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2017.

Koç, Selva ve Koç, Serhat, “Türkiye’de 5651 Sayılı Yasa Bağlamında İnternet Sansürünün AİHS Prensipleri ve AİHM Uygulamaları Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, 2. *Uluslararası Bilişim Hukuk Konferansı Bildiriler Kitabı*, İzmir, 2011.

Koçoğlu, Ceren, “İnternet Reklamlarının Tüketici Satın Alma Davranışları Üzerindeki Etkisi: Atılım Üniversitesi Örneği”, (Atılım Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2014.

Koltay, Andras, “The Right of Reply, A Comparative Approach”, **Iustum Aequum Salutare**, III, 2007.

Kurt, Levent, **Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bilişim Suçları ve Türk Ceza Kanunundaki Uygulaması**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.

Memiş, Tekin, **Fikri Hukuk Bakımından İnternet Ortamında Müzik Sunumu**, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2002.

Neubacher, Frank and Rollo, Giorgia Rollo, **Çocuk Pornografisi ve İnternet – Karşılaştırmalı Hukuk Çerçevesinde Genel Bir Bakış** (Çev: İlker Tepe), KGCHS/ 4.

OECD Input to the United Nations Working Group on Internet Governance, s.17. <http://www.oecd.org/dataoecd/34/9/34727842.pdf>, (Erişim Tairihi: 14.01.2021).

Oğuz, Habip, **İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali Ve Korunması**, 2. Basım, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012.

Oğuzman, Kemal, **İsviçre ve Türkiye’de Medeni Kanun ve Borçlar Kanununda Şahsiyetin Hukuka Aykırı Tecavüze Karşı Korunması ve Özellikle Manevi Tazminat Davası Bakımından Yapılan Değişiklikler**, Prof. Dr. Haluk Tandoğan’ın Hatırasına Armağan, Ankara, 1990.

Oğuzman, M. Kemal, Seliçi, Özer ve Oktay-Özdemir, Saibe, **Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)**, 16. Basım, İstanbul: Filiz Kitapevi, 2016.

Okan, Neval. **Ağ Reklamları ve Haksız Rekabet**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Öngören, Gürsel, **İnternet Hukuku**, İstanbul: Öngören Hukuk Yayınları, 2006.

Özbay, İbrahim, **6100 Sayılı HMK Neler Getirdi?** Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012.

Özcan, Hüseyin, **Ansiklopedik Hukuk Sözlüğü**, 7.baskı, İstanbul: Alfa Yayınları, 1993.

Özdemir, Fatih, “Bir Hukukçu Gözüyle Siber Zorbalık Kavramı” , www.hukukihaber.net, 12 Şubat 2017, İlgili yazı için: <http://www.hukukihaber.net/makale/bir-hukukcu-gozuyle-siber-zorbalikkavrami-h87753.html>, (Erişim Tarihi: 20.02.2021)

Özel, Sibel, **Uluslararası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması**, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2004.

Özen, Muharrem, “Hakaret Suçu ve İnternet Yoluyla İşlenmesi”, **TBB Dergisi**, Sayı: 75, 2008

Özen, Muharrem ve Baştürk, İhsan, **Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Bilişim-İnternet ve Ceza Hukuku**, Ankara: Adalet Yayınevi, 2011.

Özsunay, Ergun, **Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu**, 4. Basım, İstanbul: Beta Yayıncılık, 1979.

Öztan, Bilge, **Medeni Hukuk’un Temel Kavramları**, 38. Bası, Ankara: Filiz Kitabevi, 2013.

Öztürk, Ezgi, “İnternet Yoluyla Markanın Haksız Kullanımı”, **Terazi Hukuk Dergisi**, Yıl:5, Sayı:45, 2010.

Parlar, Ali ve Banko, Meltem, **Hakaret ve Özel Hayata Karşı Suçlar**, Ankara 2014.

Rüzgâr, Eser **Marka Hakkının İnternet Reklamcılığı Yoluyla İhlali ve Sorumluluk Rejimi**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2013.

Serdar, İlknur, **Radio Ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali Ve Korunması**, Ankara: Seçkin Kitabevi, 1999.

Serozan, Rona, **Medeni Hukuk (Genel Bölüm, Kişiler Hukuku)**, 4. Basım, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013.

Sınar, Hasan, **İnternet ve Ceza Hukuku**, İstanbul: Beta Yayınevi, 2001.

Sırabaşı, Volkan, **İnternet ve Radyo-Televizyon Aracılığıyla Kişilik Haklarına Tecavüz (İnternet Hukuku)**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007.

Soysal, Tamer, “Elektronik Posta Yoluyla Kişilik Haklarına Müdahaleden Doğan Hukuki Sorumluluk”, **Ankara Barosu Dergisi**, 65(1), 2007. (Elektronik Posta).

Soysal, Tamer, “İnternette Servis Sağlayıcılarının Hukuki Sorumlulukları”, **TBB Dergisi**, Sayı 61, 2005.

Sözer, Bülent, **Elektronik Sözleşmeler**, İstanbul: Beta Yayınevi, 2002.

Sözüer, Eren, **Unutulma Hakkı**, İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2017.

Şahin, Kemal, **İnsan Hakları ve Özgürlük Boyutuyla İfade Özgürlüğü**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2009.

Şahinci, Dilek, **İnternette Aldatıcı Reklam ve Reklam Verenlerin Sorumluluğu**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Şen, Ersan, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı’nın Anayasa ve Türk Ceza Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, **İBD**, C. 83, S. 2009/3.

Şimşek, Oğuz, **Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması**, İstanbul: Beta Basım Yayın, 2008.

Topaloğlu, Mustafa, **Bilişim Hukuku**, Adana: Karahan Kitabevi, 2005.

Turan, Metin, **Bilişim Hukuku**, Ankara: Filiz Kitabevi, 2016.

Tüfek, Ömer Faruk, **Basın Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Bu İhlale Karşı Özel Hukuk, Ceza Hukuku ve İ.H.A.S. Koruması**, İkinci Tıpkı Basım, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2007.

Ünal, Mehmet / Aral, Fahrettin ve Başpınar, Veysel, **Medeni Hukuk Çalışma Pratikleri**, Ankara: Savaşı Yayınevi, 2010.

Ünver, Yener ve Hakeri, Hakan, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 9. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.

WIPO, “Domain Name Dispute Resolution”, <https://www.wipo.int/amc/en/domains/>, (Erişim Tarihi:31.01.2021).

Yenidünya, A. Caner ve Değirmenci, Olgun, **Mukayeseli Hukuk ve Türk Hukukunda Bilişim Suçları**, İstanbul: Legal Yayıncılık, 2003.

Yıldırım, Mustafa Fadıl ve Memiş, Tekin, “Elektronik Posta Kutusu Kullanımı ile İlgili Karşılaşılan Hukuki Sorunlar ve Çözüm Önerileri,” **AÜHFD** 2005.

Yıldız, Esra Tekil, **İnternet Üzerinde Kişisel Verilerin Korunması**, Prof. Dr. Fehiman Tekil’in Anısına Armağan, İstanbul, 2003.

Yıldız, Sevil, **Medya ve Hukuk**, Ankara: Nobel Yayıncılık, 2011.

Yıldız, Sevil, **Suçta Araç Olarak İnternetin Teknik ve Hukuki Yönden İncelenmesi**, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2007

Yılmaz, Süleyman, **Hukuki Açıdan İnternet Bankacılığı**, Ankara: Yetkin Yayınları, 2010.

Yüzer, Dilara, **1982 Anayasa’sında Basın Özgürlüğü Karşısında Kişilik Hakkı ve Korunması**, Ankara: Legal Kitabevi, 2013.

Aydın Zevkliler, **Medeni Hukuk**, Ankara: Seçkin Kitabevi, 2013.

Zevkliler, Aydın, Ertaş, Şeref, Havutçu, Ayşe, Acabey, M. Beşir ve Gürpınar, Damla, **Yeni Medeni Kanuna göre Medeni Hukuk (Temel Bilgiler)**, Ankara: Turhan Kitabevi, 2018.

Zorlu, Süheyla, “İnternet Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması”, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2010.

Zorluoğlu, Ayça, “Alan Adlarında Kötüniyet Kavramı”, **HÜHFD**, Cilt:1, Sayı:2, s. 67- 84.

[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020), (Erişim Tarihi:16.01.2021).

<https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0internet#Ge%C3%A7mi%C5%9F>, (Erişim Tarihi:11.01.2021).

<https://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2001/d2001-1488.html>, (Erişim Tarihi:31.01.2021).

<http://www.milliyet.com.tr/her-5-ogrenciden-biri-siber-gundem-2566756/>,
(Erişim Tarihi:07.02.2021).

<http://www.pewinternet.org/2017/07/11/online-harassment-2017/>, (Erişim
Tarihi:07.02.2021).

<https://www.techopedia.com/definition/14326/cyberstalking>, (Erişim
Tarihi:07.02.2021).

[www.ekonomi.gov.tr/etk/index.cfm?sayfa=47732779-
D8D3-8566-452077F7C29BEBE1](http://www.ekonomi.gov.tr/etk/index.cfm?sayfa=47732779-D8D3-8566-452077F7C29BEBE1), (Erişim Tarihi: 07.02.2021).

www.sinerjimevzuat.com.tr, (Erişim Tarihi:31.12.2020).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>
(Erişim Tarihi:16.04.2022).

<https://www.mbkaya.com/hukuk/ab-unutulma-hakki-kararceviri.pdf>, (Erişim
Tarihi:16.04.2022).

<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/5653>, (Erişim
Tarihi:15.04.2022).

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5651.pdf>, (Erişim
Tarihi:15.04.2022).